

OGLAR

glasilo Kulturnega društva Zavratac

Zavratec

3 UVODNIK

Darko Bogataj

AKTUALNO

- 4 Podoba našega podežlja - *Cveto Koder*
- 5 Asfaltacija cest v KS Zavrtec - *Darko Bogataj*
- 6 Dokončana obnova zunanosti cerkve sv. Urha - *Marjan Drmota*
- 7 Prihodnje leto bodo volitve - *Samo Bevk*
- 8 O devetletki - *Anica Makuc*
- 8 Dom na Medvedjem Brdu - *Darja Sever*
- 9 Šola v naravi v domu Medved - *Monika Kajiš*

GEOLOGIJA

- 10 Geologija idrijsko-žirovskega ozemlja - *Tomaž Mivšek*

IZ ZGODOVINE

- 12 Bili smo begunci - *Ivica Rupnik-Krbavčič*
- 14 Sušilnica sadja - »pajšt« - *Jože Lazar*

NASVETI

- 15 Poskrbeti za lastno pokojnino - *Iztok Zebec*
- 15 Sobne rastline - *Cirila Gantar*

KULTURA

- 16 Likovna kolonija - *Zavrtec 2001*
- 18 Življenski izlet od Odiseja do danes - *Veronika Hatlak*
- 19 Vtisi - *Marjan Miklavc, Romeo Stubelj, Rok Klemenčič, Niko Gantar, Jure Leskovec, Julijan Gantar, Urban Kogovšek*
- 22 Koncert ob 60-letnici orgel - *Renata Kogovšek, Darja Kogovšek*
- 23 Koncert mednarodne zasedbe »Distango«, Intervju z izvajalci in Kako je nastal tango - *Polona Gantar*
- 25 Mednarodna razstava ekslibrisov - *Alenka Gantar*
- 26 Izredno uspela ekskurzija skozi Zavrtec - *prof. dr. Rajko Pavlovec*
- 27 Koncert izbranih zborov v Zemonu - *Rado Eržnožnik*

POEZIJA

- 28 *Andrej Žigon, Izidor Rejc, Janez Gantar, SchwarzKnopf*

PROZA

- 33 Oj, mladost ti moja... - *Veronika Hatlak*
- 34 Kuhanje oglja pred 50-imi leti - *Olga Vehar*
- 35 Kaj časi prinesejo - *Izidor Rejc*

ŠOLSTVO

- 36 Osnovnošolska leta- najlepša leta - *Janko Rupnik*
- 40 Moji spomini na šolska leta - *Jože Lazar*
- 40 Ivan Pižmoht v Zavrtaču - *Nina Pižmoht*
- 41 Moje službovanje v Zavrtaču - *Danica Mlakar*
- 41 Leto na zavraški šoli - *Katja Sršen*

ŠOLSKA STRAN

- 42 Spisi - *osnovnošolci iz Zavrtača*

ŠPORT IN RAZVEDRILO

- 44 Ankarani 2001 - *Kristina Bogataj*
- 44 Izlet na morje - *Urban Kogovšek*
- 45 Domači kraj ali te poznam - *Jože Lazar*
- 45 Oglarska nedelja v Idrijskih krnicah - *Marko Vehar*
- 46 Uspešno zaključena sezona državnega prvenstva v avtokrosu - *Alenka Gantar*

48 POSLOVNE STRANI

UVODNIK

Pred nami je božično-novoletni čas. Advent, čas pričakovanja in priprave na Kristusovo rojstvo, se počasi izteka.

Praznike doživlja vsak po svoje. Vsak se rad spominja otroških let, ko smo z velikim pričakovanjem čakali Božič in silvestrski večer. December je bil sploh poln čakanja in pričakovanja. V začetku decembra smo čakali na darove sv. Miklavža, kasneje smo spoštljivo prižigali svečke na adventnem venčku. Izgledalo je že, da nikakor ne bomo dočakali svetega večera. Takrat smo postavljali jaslice in čakali očeta, da se vrne iz gozda z novoletno jelko. Sveti večer je s svojim mirom in spokojnostjo prevzel prav vsakega. Molitev in pogled na jaslice sta nas pomirila in pripravila na nekaj velikega. Tudi narava je zavita v belo odejo z zasneženimi smrekami in zvezdnato jasno nočjo, pričakovala veseli dogodek. Vse je bilo mirno in v veselem pričakovanju. Otroška duša, tako čista in neomadeževana, je bila presrečna.

Odrasli smo. Skrbi, odgovornosti in okolje, v katerem živimo, so spremenili tudi nas. Ob koncu leta delamo poslovne analize, štejemo dobiček ali izgubo, ukvarjamo se s plani, ki so bili ali pa tudi ne izpolnjeni. Vse, kar nekaj šteje v današnjem času, se da izmeriti v dolarjih, metrih, kilogramih, kosih... Kaj pa človeška srčnost, dobrota in duhovni razvoj? Ali se jih da izmeriti? Ali bomo znali doživeti bistvo božiča in se ne pustiti zasušniti potrošniški mrzlici, ki iz nas dela zagrenjene otroke spričo toliko stvari, ki si jih ne moremo privoščiti? Ali bomo znali poiskati del otroka v sebi in ponižno ter iskreno, vendar z izkušnjami odraslega pogledati vase in na preteklo leto? Ali bomo znali biti veseli in se veseliti vsega lepega, kar nas obdaja, ter s tem razveseliti tudi svoje bližnje? Ali se bomo utegnili spomniti tudi žalostnih in osamljenih, ki prav v teh dneh najbolj občutijo bolečino samote?

Blagoslovljene in doživete božične praznike in Vsem vse dobro v letu, ki je pred nami.

Darko Bogataj

OGLAR, letnik 2, št. 2, december 2001

Glasilo izdaja Kulturno društvo Zavrtec dvakrat letno

Uredniški odbor:

Alenka Gantar (glavni in odgovorni urednik), Nataša Mivšek (lektoriranje), Renata Kogovšek, Jožef Lazar, Andrej Mivšek, Robert Rijavec, Darko Bogataj, Mojca Mivšek, Kristina Bogataj, Anita Tavčar, Tomaž Mivšek, Polona Gantar

Naslovna in zadnja stran: Andrej Mivšek

Fotografija: Robert Rijavec

Tisk in oblikovanje: ABC Merkur d.o.o. Idrija

Naklada: 300 izvodov

PODOBA NAŠEGA PODEŽELJA

Nisem se mogel upreti prijaznemu povabilu glavne in odgovorne urednice "Oglarja", da v tej številki napišem nekaj misli o stavbarski podobi našega podeželja v današnjem času.

Oglar postaja revija, ki že presega glasilo Kulturnega društva Zavratac in njegovih aktivnih članov. Ob dogodkih, ki zaznamujejo utrip kraja in se zabeležijo kot kronika, opisuje na zanimiv način domoznanske teme, ki bi lahko ušle v pozabo. Ob tem, ko odpira vedoželjnost mlade generacije, se utrjuje misel, da je mogoče še in še odkrivati vrednote in modrosti, ki jih poznajo stari ljudje, pa smo jih danes ne le pozabili marveč tudi zavestno zavrgli.

V našem času je napredek tehnologij vseh vrst tako hiter, da je edina stalnica nenehno spreminjanje in učenje. Nenehno smo pod pritiskom oglaševalskih agencij in trendov, ki hočejo vplivati na naša čutila in odločitve. Sistem vrednot, ki se jih poskušamo zavedati, je ogrožen.

Pa kljub temu ugotavljamo, da je začel pihati rahel vetrič, ki daje glavi potrebnega kisika, da se zave svojih misli in razsodnega preudarka.

Ko se umirimo in pogledamo okrog sebe z drugačnimi očmi, zagledamo, da pravzaprav živimo v krajih, ki so posebno obdarjeni z lepoto in harmonijo. V pokrajini, ki so jo naši predniki stoletja in stoletja upodabljali z nenehnim krčenjem gozdov in urejanjem senožeti ter njiv, kjer so stare domačije, umaknjene v zavetrne lege in se nastavljajo soncu, kjer kozolci razpirajo svoja rebra vetru in kjer cerkvice dominirajo na najlepših hribčkih. Vasice so praviloma strnjene in gručaste zazidave, stavbe sledijo terenu, osončenju in cesti. Pomembnost posameznih domačij se nakazujejo v njihovi legi in obdelavi stavbe. Vse to, kar so človeške roke v preteklosti v nenehni borbi za preživetje oblikovale v naravi, danes označujemo s pojmom "kulturna krajina", stavbni fond na podeželju pa z "ljudskim stavbarstvom". Vse do polovice prejšnjega stoletja lahko trdimo, da sta bila oba pojma v harmoničnem razmerju.

Povojni čas je prinesel prelomne spremembe tudi v pojmovanju stavbarstva. Ob obnovi porušene domovine ni bilo časa in potrebe za obnovo dediščine. Staro se je moralo umikati novemu brez kritičnega premisleka. Kmečki "dvori", domačije in kašče so bili največkrat obsojeni na propadanje, zraven pa so se brez vsakega premisleka locirale nove stanovanjske tipske hiše z dolgimi balkoni, velikimi okni in manjšimi nakloni streh, ki niso upoštevali obstoječe tipike.

Največjo napako, ki so jo pri načrtovanju teh tipskih hiš napravili projektanti, ki praviloma niso bili arhitekti, je v zanikanju vsake tradicionalnosti tako v trorisni zasnovi kot v členitvi fasad.

Opustili so osnovna načela, ki jih stare hiše v celoti upoštevajo to pa so: simetrija, harmonija, moduli, razmerja in ritem na fasadah.

Danes se teh napak mnogo bolj zavedamo. Mnogi so jih kolikor je mogoče z adaptacijo že odpravili. O tem piše tudi knjiga arhitektke dr. Žive Deu "Stavbarstvo slovenskega podeželja", ki je izšla pri založbi Kmečki glas v letošnjem letu.

V naših krajih opažam, da je poleg novozgrajene nadomestne hiše ostalo še zelo veliko starih domačij, ki niso naseljene pa kljub temu še kljubujejo zobu časa. Te predstavljajo ta trenutek mrtev kapital, ki ga bo morda mogoče kmalu tudi s pomočjo pomoči EU obnoviti in rekonstruirati za nastavitvene objekte – turistične objekte na podeželju. V porastu je tkzv. ekološki turizem, ki z vsem spoštovanjem do tradicije neokrnjene narave, bio hrane in bivanjskih navad naših babic in dedkov išče možnosti, da lahko osveščeni turisti nekaj časa svojega dopusta preživijo stran od velikih mest, zastrupljenega zraka, nasičenega tehnološkega okolja, polnega stresov in življenjskih tegob. Dobro adaptiran star objekt gotovo nekaj stane, prinaša pa lahko dohodek visoke kategorije turistične sobe, pa čeprav z vso navidezno preprostostjo. Slovenija in posebno naši kraji, ki imajo v bližini toliko zanimivih reči od tehnične dediščine idrijskega rudnika do naravnih spomenikov, ima za tak razvoj neverjetne možnosti. Če upoštevamo, da tukaj še vedno kmetujemo skoraj tradicionalno in se naša hrana skoraj ne razlikuje od prave bio-pridelave, je to gotovo prednost, ki bo vsak čas prinašala tudi višje dohodke.

Te pridelke bomo najdražje prodajali pripravljene na mizah naših turističnih objektov. Oblikovali bomo turistične ponudbe, ki ne bodo ogrožali našega podeželja temveč samo dopuščali, da bo mladina ob novih oblikah dopolnilne dejavnosti imela možnost ostajati doma in ohranjati življenje v teh krajih. Infrastruktura, ki jo kolikor je mogoče pospešeno gradimo, predstavlja temelj tega razvoja. Skozi projekte Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi CRPOV osveščamo prebivalce v krajih, kjer potekajo, da opazijo priložnost, ki jih morda v svojem okolju še niso opazili, pa pomenijo veliko možnost postopnega zaslužka v domačem okolju.

Kitajski pregovor pravi, da nekomu pomagaš, če ga učiš ribo ujeti in ne da mu jo daruješ!

Prepričan sem, da bomo znali izkoristiti naše prednosti in se uspešno odzvati na izzive, ki so pred nami.

ŽUPAN OBČINE IDRIJA

Cveto Koder, univ.dipl.inž.arh.

ASFALTACIJA CEST V KS ZAVRATEC

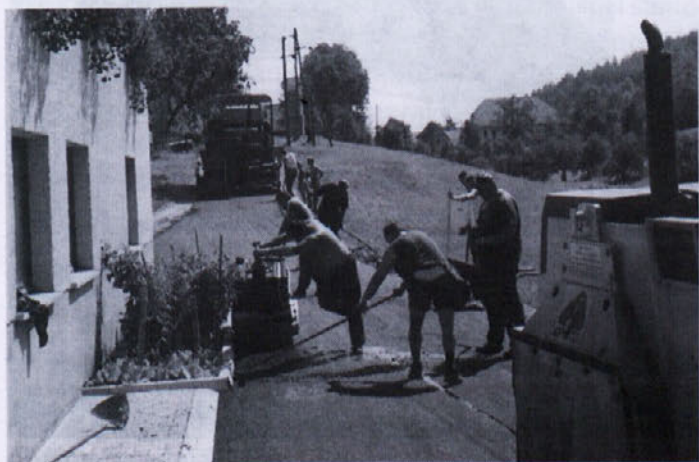
Leto se približuje koncu in običajno se vsak ozira nazaj in primerja zastavljene in realizirane cilje. V KS Zavratac so dolgoročni cilji že dolgo znani, vsak se jih hitro spomni tudi vsak mesec pri pogledu na plačilni list. Samoprispevek nam resnično omogoča planiranje in kasnejšo izvedbo asfaltacije in ureditve cest v kraju. Čeprav je delež krajanov običajno manjši kot polovica vrednosti investicije, nam v okviru občine dviguje bonitete za pridobitev sredstev iz proračuna. Lahko rečemo, da so se zastavljeni cilji za leto 2001 v celoti realizirali. Asfaltacija obeh odsekov v Spodnjem Zavrtaču in Potoku, pripravljenih za asfaltacijo že v preteklem letu, je bila v celoti realizirana kljub slabim izgledom. Glede na dolgove, ki smo jih imeli iz prejšnjih let, je bila asfaltacija zelo vprašljiva, čeprav tudi sedaj 3 mio. SIT vredna investicija še ni v celoti plačana. Glede na stalna in zagotovljena sredstva samoprispevka je bil zamik plačila mogoč, kar pa nam je omogočilo, da smo asfaltirali vse pripravljene ceste.

Kritičnost nekaterih krajanov o izboru, lokaciji in dolžini posameznih asfaltiranih odsekov je bila pričakovana in delno tudi razumljiva. Merilo, da asfaltiramo najprej lokalne ceste, kasneje odseke z več hišami in nazadnje dovoze do posameznih hiš, je bilo sprejeto že takoj po

referendumu in je edino smiselno. Glede na to, da se zbiranje samoprispevka konec naslednjega leta konča, je zelo težko napovedati dinamiko nadaljevanja asfaltacij cest v kraju. Vsekakor se bo delalo še naprej, razmisliti pa moramo, na kakšen način bomo zbirali sredstva tudi v bodoče. Pri vlaganju v razvoj kraja je poleg ostalih virov financiranja realno pričakovati tudi udeležbo krajanov. V svetu KS pa se bomo prizadevali za pridobitev sredstev iz proračuna Občine in drugih možnih virov.

Ob koncu leta bi se rad v imenu KS Zavratac zahvalil vsem, ki s svojimi prispevki omogočajo napredek kraja. Posebna zahvala velja tudi požrtvovalnim posameznikom, ki s svojim delom v več društvih in krožkih v Zavrtaču skrbijo za razvoj in predstavitev Zavrtača tudi izven meja kraja.

Darko Bogataj

Prvi metri asfalta v Spodnjem Zavrtaču. Foto: Evgen Rupnik

Priprava ceste pred asfaltacijo v Potoku. Foto: Darko Bogataj

DOKONČANA OBNOVA ZUNANJOSTI CERKVE SV. URHA V ZAVRATCU

Cerkve v vseh okoljih predstavljajo pomemben kulturno-zgodovinski objekt v širšem smislu in seveda najpomembnejši sakralni objekt.

Pomen cerkve pa še posebej izstopa v manjših krajih, kjer je število pomembnih objektov zelo majhno ali bolje rečeno predstavlja cerkev lahko edino zgradbo z visoko kulturno-zgodovinsko vrednostjo.

Z vidika kraja samega in farne skupnosti lahko mirno rečemo, da je cerkev v marsičem ogledalo odnosa faranov in krajanov tega območja do ohranjanja kulturno-zgodovinske dediščine na eni strani in seveda odnosa do tega, kaj nam urejena cerkev pomeni sedaj, tako iz prej navedenega dejstva kot tudi iz verskega vidika.

Za farane zavraške župnije in ostale krajanje tega območja lahko zagotovo rečemo, da imajo in gojijo pozitiven odnos do cerkve, s čimer potrjujejo zavesten pozitiven odnos do objektov, ki imajo kulturno-zgodovinski pomen. Pomembno je tudi dejstvo, da pri tem ne izstopajo ljudje z globljim verskim prepričanjem, ampak sodelujejo tudi tisti, ki jim urejenost kraja, odnos do zgodovinsko-kulturnih objektov in ohranjanje kulturne dediščine nekaj pomenijo.

Da zgoraj navedena dejstva niso le prazne fraze, lahko dokažemo z lepo obnovljeno zunanostjo cerkve sv. Urha. V času od avgusta 1996 do oktobra 2001 se je v celoti obnovila zunanost in sicer v treh fazah:

- ostrežje in kritina na zvoniku, fasada na zvoniku in ura
- ostrežje in kritina na ladji cerkve (skupaj s prezbitერიem in zakristijo)
- fasada na ladji (skupaj s prezbitერიem in zakristijo)

O poteku prvih dveh aktivnostih je bilo v glasilu Oglar že podrobno poročano (Alojz, Kogovšek: Oglar, letnik 2, št. 1, junij 2001), tako da bom v tem prispevku na kratko povzel, kako je potekala tretja faza.

Pozimi letošnjega leta je ŽPS na svoji redni seji sprejel sklep, da se v tem letu, predvidoma septembra, izdela nova fasada na ladji cerkve. Ob sprejetju sklepa ni bilo znano, koliko bodo dela stala, kdo naj bi jih izvedel in koliko dodatnih sredstev bo potrebno zbrati. Sprejeto je bilo, da se pridobi vsaj dve ponudbi, ki bi omogočali primerjavo cen, vendar od takih izvajalcev, za katere se meni, da bo kvaliteta opravljenih del zagotovljena. Po pridobitvi ponudb se bo ŽPS ponovno sestal in odločal o izvajalcu.

Pridobili sta se dve ponudbi in sicer od podjetja Zidgrad d.o.o. Idrija in od nam že poznane izvajalca Škedelj (izvedba del na zvoniku). Po usklajevanju cen (nižanju) je bila cena podjetja Zidgrad d.o.o. cca 8% višja. Odločitev ŽPS na izredni seji je bila za izvajalca Škedlja in sicer zato, ker je bila ponujena cena nižja (cca 2.700.000 SIT +DDV) in ker kvaliteto njegovih del že poznamo. Na tej seji je tako postalo jasno, kdo bo izvajalec in kakšna bodo potrebna finančna sredstva za izvedbo tretje faze.

Potrebno je bilo sestaviti finančno konstrukcijo (izdelati oceno) kako investicijo zaključiti. Cerkvena blagajna še zdaleč ni razpolagala s takimi sredstvi, zato se je ŽPS odločil, da povabi vsakega polnoletnega občana, razen dijakov in študentov, da prispeva po 15.000 SIT. ŽPS je na podlagi izkušenj iz preteklih akcij ocenil, kakšen bo približni odziv darovalcev in sklenil, da bi se na ta način investicija morala pokriti.

V začetku avgusta je izvajalec postavil gradbeni oder, kar je omogočilo začetek del. Na vrsti smo bili farani, saj smo se z izvajalcem dogovorili, da odstranitev starega ometa in pranje fasade izvedemo sami. To smo okoli velikega šmarna tudi izvedli. Udeležba faranov je bila pričakovana, vsakemu bralcu z območja zavraške fare pa dajem v njegov lasten premislek, če je bil njegov doprinos dovolj velik.

Dela so potem potekala v okviru plana in 30. oktobra 2001 je bila obnova fasade na ladji cerkve končana (odstranjen gradbeni oder) in s tem v celoti zaključen projekt obnove zunanosti cerkve.

V trenutku nastanka tega članka ne morem podati točne višine stroškov (izvajalec še ni izdal končne situacije),

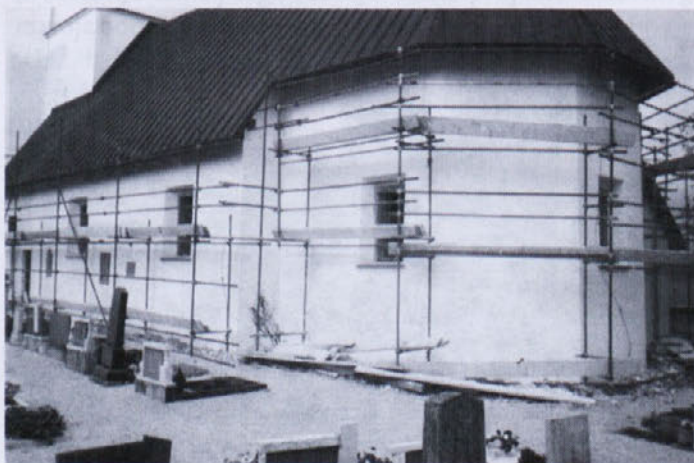

Foto: Jože Lazar

zagotovil pa je, da bo pod predračunsko vrednostjo. Na drugi strani pa je po besedah župnika Danila Kobala odziv faranov bil tokrat nad povprečjem in po grobi oceni že sedaj zagotavlja presežek v blagajni, ko bodo poravnani vsi računi.

ŽPS se je zato na seji v nedeljo 18. novembra 2001 odločil, da se spomladi leta 2002 uredi še neposredna okolica okoli cerkve (meteorne vode, osvetlitev, pas okoli cerkve).

Na koncu tega članka bi rad še enkrat poudaril, da je končan projekt, ki je bil zelo zahteven tako po tehnični plati, še posebno pa po finančni. Vsem je lahko v zadovoljstvo, obenem pa tudi v vzpodbudo za naprej, da z združenimi interesi zmoremo včasih tudi več, kot je na prvi pogled mogoče realno pričakovati.

Marjan Drmota

PRIHODNJE LETO BODO LOKALNE VOLITVE

Najkasneje šest mesecev pred lokalnimi volitvami mora biti znano, koliko županov in občinskih svetov bomo v državi izvolili, se pravi, v koliko občinah bomo volili. Tako je že običajno, da se približno leto in pol pred vsakokratnimi volitvami začnejo postopki za ustanovitev novih občin ali za spremembo območij obstoječih občin. Prvič smo se v novi državi s tem problemom srečali leta 1994, ko sta na ozemlju nekdanje občine Idrija nastali občini Idrija in Cerkno.

Takrat so nekdanjo občino hoteli razdeliti na kar štiri nove občine Cerkno, Črni Vrh - Godovič, Idrija in Spodnja Idrija, vendar so se kasneje formalni postopki - vključno z referendumi - nadaljevali povsod, razen za občino Črni Vrh - Godovič. Zanimivo je, da je referendum uspel samo v Idriji, medtem ko so bili prebivalci Cerkna in Spodnje Idrije proti oblikovanju lastnih občin. Ker so tovrstni referendumi poizvedovalne narave, za zakonodajalca rezultati niso obvezujoči. Tako je Državni zbor Republike Slovenije leta 1994 ustanovil samo občini Cerkno in Idrija.

Leta 1998 so bile izvedene druge lokalne volitve v samostojni Sloveniji, takrat formalnih predlogov za nove delitve pri nas ni bilo. Letos je situacija bistveno drugačna. Spomladi so svet krajevnih skupnosti Spodnja Idrija, Kanomlja, Ledine in Krnice-Masore predlagali svojo izločitev iz idrijske občine ter predlagali ustanovitev občine Spodnja Idrija. Prav tako sta sveta krajevnih

skupnosti Mesto Idrija in Vojsko predlagala ustanovitev občine Idrija. Preostanek krajevnih skupnosti pa bi lahko oblikoval novo občino (KS Gore-Dole, KS Zavratac, KS Godovič, KS Črni Vrh).

Sam taki delitvi idrijske občine na tri nove nasprotujem, prav tako je proti tudi občinski svet. Občinski sveti so morali svoja stališča do predlogov za nove občine poslati v državni zbor, ki je novembra prejel sklep o nadaljevanju postopkov za ustanovitev občin povsod tam, kjer so bile vloge pravilno oddane, takih pa je bilo skoraj 60. Po doslej znanih podatkih zelo malo predlogov za ustanovitev ali preoblikovanje občin ustreza zakonskim merilom, o čemer pa se bosta vlada in državni zbor izrekla v nadaljevanju postopka. Temeljni pogoj za ustanovitev nove občine je 5000 prebivalcev, poleg tega pa mora imeti še osnovno šolo, zdravstveni dom, pošto in vsaj še trgovino.

Kaj se bo v nadaljevanju postopkov za ustanovitev občin v državi zgodilo, je glede na dosedanje prakso, težko napovedati. Različni lobiji so doslej v teh postopkih oblikovali popolnoma nepredvidljive koalicije, zato brez trdnega dogovora v vrhu sedanje vladajoče koalicije ne bomo uspeli zaustaviti nadaljnje drobitve Slovenije na majhne občine.

Mislim, da imamo pomembnejše naloge, kot da se ponovno ukvarjamo z reorganizacijo občine, z neskončnimi debatami glede delitve nekdanj skupnega premoženja, ki ga v sedmih letih niti z občino Cerkno še nismo razdelili. Delitvena bilanca je konec koncev tudi pogoj za najemanje normalnih kreditov za večje investicije v družbenih dejavnostih ter v komunalni in cestni infrastrukturi. Res pa je, da sedanji sistem financiranja občin spodbuja delitve, zato bo nujno potrebno obstoječi zakon spremeniti, za kar ima vlada že pripravljene rešitve.

Vsem bralkam in bralcem Ogjarja voščim vesele božične praznike in srečno novo leto 2002.

Samo Bevk

O DEVETLETKI

Tudi Osnovna šola Idrija se pripravlja na devetletko.

Šolanje je nenehno spreminjajoč se sistem. Spremembe so posledica sprememb v življenju, ki so odraz stalnega napredka tehnologije in znanosti.

Državni zbor Republike Slovenije je že leta 1996 sprejel nov Zakon o Osnovni šoli. Temeljne zakonske rešitve so nastajale na podlagi večletnih strokovnih razprav. Osrednja novost zakona je uvedba devetletne osnovne šole. Devetletka, v katero bodo otroci vstopili s šestim letom starosti in bo trajala do njihovega petnajstega leta, bo postala obvezna leta 2003 (šol. leto 2003/04).

Tako dolg čas uvedbe je v slovenskem prostoru potreben zaradi dograditev in ureditev prostorov in opreme za šestletne otroke, predvsem pa zaradi prenove učnih programov. Vanje je bilo potrebno vnesti tiste novosti, ki so se uspešno uvajale in uresničevale na mnogih šolah (podaljšano opismenjevalno obdobje, opisno ocenjevanje v 1. razredu, pouk na več ravneh zahtevnosti pri posameznih predmetih na predmetni stopnji – nivojski pouk).

Na osnovni šoli v Idriji se prav tako pripravljamo na uvajanje sprememb. Prijavili smo se na razpis za uvedbo devetletke v 4. krogu uvajanja, saj izpolnujemo vse zahtevane kadrovske in prostorske pogoje. Izkušnje, ki so si jih pridobile šole, kjer že imajo devetletko, so dobre. Načrtujemo uvedbo 1. razreda z naslednjim šolskim letom 2002/03, če nas bodo pri tem podprli starši. Prav zato jih bomo v naslednjih mesecih večkrat povabili na razgovore, jim predstavili novosti in se pogovorili o organizaciji.

Naš skupni cilj je kakovostna šola, taka, ki je sposobna slediti spremembam v družbi in vzgajati ter izobraževati za življenje.

Anica Makuc, ravnateljica OŠ Idrija

DOM MEDVED NA MEDVEDJEM BRDU

Čeprav smo čisto blizu vašega kraja, nas morda le ne poznate tako dobro, kot se za sosede spodobi, zato se vam želimo čisto na kratko predstaviti.

Nekdanja medvejska šola je že sedmo leto preurejena v enoto Centra šolskih in občinskih dejavnosti. Namenjena je izvajanju Šole v naravi in tu vsako leto preživi okoli 1300 otrok teden najlepše šole.

Trenutno je v domu zaposlenih osem delavcev in vsaj dva od njih poznate, saj sta domačina: Medvedov Bojan in Kašparevčeva Fani. Ostali se vozimo iz Logatca, Planine, Rakeka, Dragomerja in Čušperka (to je na dolenskem koncu).

Kakšno je naše delo? Predvsem skrbimo za mladino in se trudimo, da bi naši gostje iz tega lepega dela Slovenije odnesli kar najlepše vtise in se česa za življenje tudi naučili. Na izlet pa prihajamo tudi v Zavratac. Saj veste, to je takrat, ko po vaših klancih škripljejo zavore koles in se sprašujete, kaj moti vaš mir. Malo ste se nas pa že navadili, kaj ne!

Če vas karkoli zanima, oglasite se pri Domu Medved, saj smo gostov vedno veseli, sosedov pa še posebej. Pristrčno vabljeni!

Pedagoška vodja Doma Medved: Darja Sever

ŠOLA V NARAVI V DOMU MEDVED NA MEDVEDJEM BRDU

Februar, 2001

V začetku meseca februarja smo se učenci sedmih razredov v okviru šole v naravi odpravili v Dom Medved na Medvedjem Brdu. V kraj smo prispeli ob 10.30 uri. Ob prihodu nas je prijazno pričakala gospa, ki nas je popeljala v prve prostore doma. Kasneje smo izvedeli, da je to učiteljica Darja, ki je z nami preživela kar nekaj časa. Ob vstopu v dom nas je pozdravil nagačen medvedek, ki na polici nad vhodnimi vrati počiva že sedem let, torej odkar dom deluje.

Dom je bil nepričakovano lepo urejen in vse je bilo na svojem mestu. Odložili smo svoje stvari in odšli v večji prostor s številnimi stoli in mizami. Ko smo zagledali še tablo, smo ugotovili, da je to pravzaprav učilnica. V tej sobi je bila tudi televizija, ki nam je ob večerih krajšala čas. Seznanili so nas s programom in razvrstili po sobah. Ta čas je bila naša edina naloga, da si jih uredimo. Kmalu je zadišalo iz kuhinje in odšli smo na kosilo. Po kosilu smo si malce odpočili. A kaj kmalu smo se že pripravljali na krajši sprehod. Ker se je vreme držalo bolj kislo, smo dobili pelerine, da nas dež ne bi zmočil. Odpravili smo se na najvišjo točko Medvedjega Brda. Izvedeli smo marsikaj zanimivega. Ogledali smo si kamen, na katerem je označena višina Šinkovcovega griča. Po vrnitvi smo si z učiteljem Matjažem ogledali kompas in spregovorili o njegovi uporabi. Sledila je večerja in nekaj prostega časa. S sošolci smo se malo pogovorili o vtisih in ugotovili, da smo vsi dokaj zadovoljni. A kaj, ko je to šele začetek.

V torek zjutraj nas je zbudil direndaj fantov. Ob meglenem vremenu smo si razgibali naše trde kosti in lačni odhiteli v jedilnico. Dopoldne je bil na programu odhod na ogled dinosavrovih stopinj. Kar nekaj korakov smo naredili po italijanski in živosrebrni cesti. Ne samo naše noge, tudi naše oči so doživele nekaj presenečenj. Videli smo recimo najkrajši studenec na svetu, ki je vpisan tudi v Guinnessovo knjigo rekordov. Med potjo smo si ogledali tudi nekaj zdravilnih rastlin. Ena pa ni bila najbolj zdravilna, ampak po mnenju učitelja Matjaža odličen čaj za taščo. To je bil teloh. Ko smo prispeli do cilja in si ogledali dinosavrove stopinje, ni bilo kaj dosti videti, malico smo pa le dobili. Zvečer pa smo si privoščili še dokumentarec o dinosavrih. A kljub napornemu dnevu smo bedeli pozno v noč.

V sredo smo vsi vstali s težko glavo. Kmalu nas je zbistrila ena sama beseda: malica. Ko so bili naši trebuščki napolnjeni in pripravljeni na nove dogodivščine, smo se razdelili v skupine in odšli na kmetije z namenom, da izvemo kaj o življenju Medvejcev. Moja skupina je bila pri zelo prijazni družini in nismo se branili nobene

informacije, kakor tudi oni ne naših vprašanj. Ob prihodu v dom smo pripravili prispevke o tem, kar smo izvedeli. Sledili sta malica in analiziranje vode v okolici doma. O tem nas je poučila zelo mlada in prijazna učiteljica Sandra. Po obisku v kuhinji smo delali plakate do večera. Nato smo zapisali vtise v dnevnik in prešli k naši šibki točki – spanju.

V četrtek nas je zbudilo pokašljevanje sošolcev. Kmalu smo ugotovili, da jih je kar nekaj podleglo vročini in da bodo po njih morali priti starši. Ker nismo ponoči preveč pridno spali, smo bili veseli, da nam je odpadla telovadba. Po zajtrku smo z učiteljico Sandro odšli na kmetijo, kjer smo božali teličke. Domači pes pa nam je oslinil hlačnice, a kaj zato, saj smo do doma morali prestopiti še veliko blatnih luž. Po kosilu smo z učiteljem Matjažem odšli v gozd, kjer smo si morali v skupinah postaviti zavetišča iz naravnih pripomočkov. Po vrnitvi smo si zavihali rokave in se lotili čiščenja bivaljšč živali, ki jih imajo v Domu Medved. Za te živalice skrbi učiteljica Sandra, ki nam jih je tudi predstavila. Občudovali smo ribe, miš, podgano, ščurke, paličnjake, hrošče mokaerje, največ smeha pa tudi razburjenja so povzročale želve. Ker je bil to naš zadnji večer, so nam dovolili, da si priredimo ples in odidemo v postelje uro kasneje. Ta noč je bila ena najbolj mirnih, saj smo spali kot polhi.

V petek smo vsi vstali s povešenimi obrazi in slabe volje, kajti bilo je zadnje jutro našega bivanja na Medvedjem Brdu. Po zajtrku smo začeli napolnjevati potovalne torbe in sobe so postajale vse bolj puste in osamljene. V njih ni bilo več slišati smeha in zabave, pač pa sta jih napolnili nejevolja in žalost. Zadnje dopoldne smo dobili še zadnjo nalogo: orientacijski tek. Vsaka skupina je dobila delovni list z vprašanji, na katere je odgovarjala med potjo. Skupine so si lahko izbrale tudi ime. Mi smo se imenovali Bureki. Med tekom smo imeli kar nekaj težav, a na koncu smo le dosegli tretje mesto. Ko smo v dom prihiteli skoraj brez sape in blatni do kolen, smo se odpravili pod tuše. Sledila je še zaključna učna ura in podelitev diplom.

Na koncu moram pohvaliti vse učitelje, upravnika Bojana, ki je skrbel, da naši mobiteli niso ostali prazni, kuharja Amiga in kuharico, ki sta skrbela, da nismo bili nikoli lačni, in še drugo osebje, ki je z veliko voljo preživelo teden z nami. Mi smo se imeli lepo in upam, da so tudi oni uživali v druženju z nami.

Monika Kajiš, 7.a
OŠ Griže pri Žalcu

GEOLOGIJA IDRIJSKO ŽIROVSKEGA OZEMLJA

UVOD

Ko pohajamo po okoliških gričih in grapah, se nemalokrat čudimo nad kamninsko podlago, ki nas obdaja. Kamnine se razlikujejo po obarvanosti, mehanskem preperevanju, kemičnem preperevanju, barvi... Zato bom naše ožje in malo širše geološko območje malo podrobneje predstavil. Naša okolica geološko spada v območje Idrijsko - žirovskega gorovja. To območje ima burno geološko preteklost, ki se odraža tudi v zapleteni geološki zgradbi, razgibanem reliefu in v človeškem odnosu do danih naravnih danosti. To območje je tudi zelo dobro raziskano. V idrijskem rudišču in z vrtinami okrog rudišča ter vzdolž prelomov so geologi definirali genezo zahodne Slovenije.

GEOGRAFSKI PREGLED

Geografsko spada okolica Zavrata v Škofjeloško hribovje. Ločnica med Idrijskim in Škofjeloškim hribovjem je meja med jadranskim in črnorskim razvodjem. Najvišja točka je neimenovan vrh nad stenami Hrečevca z 871 m, sledi mu hrib nad Mravljščem 867 m. Zavratac leži na višini med 650 in 730 metri. Dolina Črne pa se v okolici Bizjaka spusti na višino 550 metrov. Naklon površja je raznolik. Najmanjši naklon beležimo na planotastem razvodju med Soro in Idrijco, največji naklon pa ob izvirih potoka Črna in v stenah Hrečevca. Večina ozemlja ima

normalen rečni odtok, glavna vodotoka sta Črna in Jakopnik. Zakraselo pa je razvodje Idrijce in Sore ter območja vasi Zavratac.

GEOLOŠKA ZGRADBA

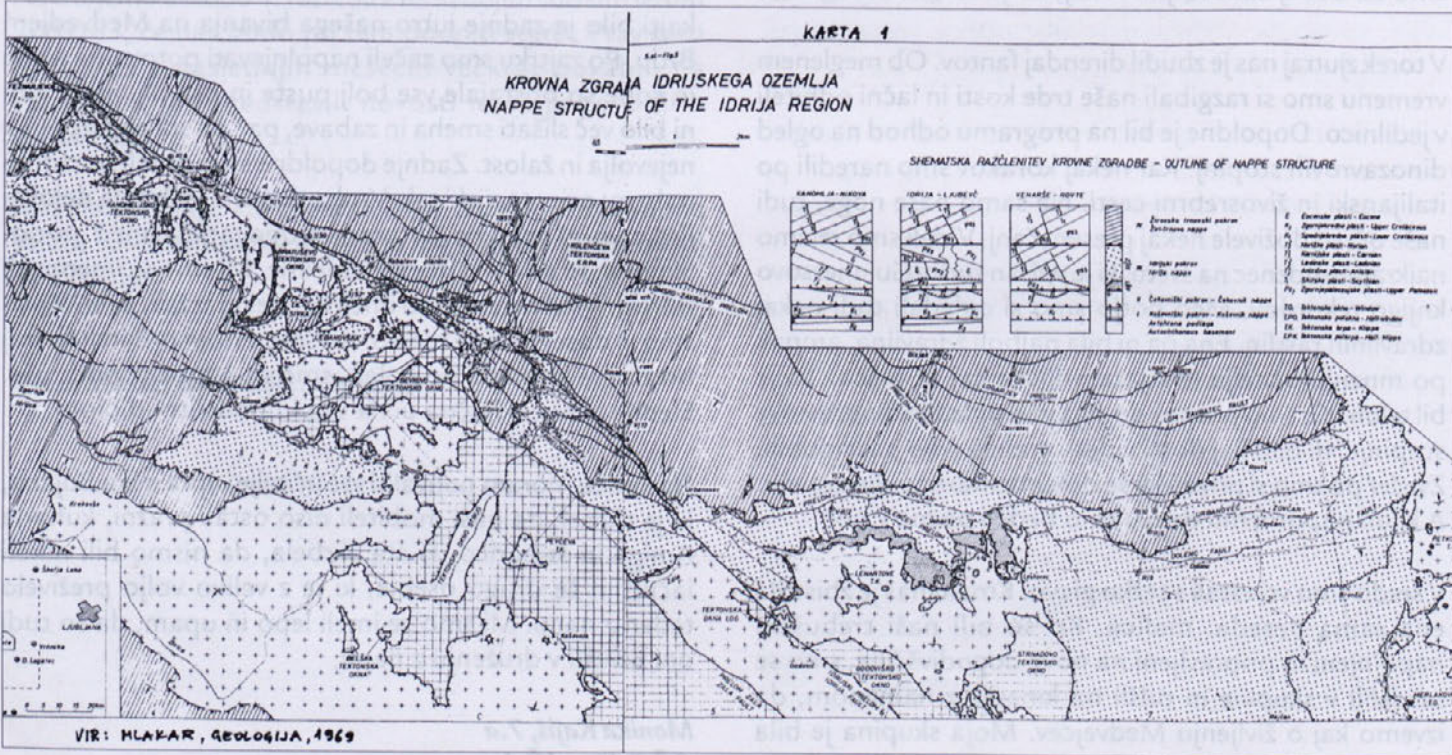
Na ozemlju Idrijsko - žirovskega gorovja je prisotna izjemna geološka pestrost (glej profil 2). Najstarejši sedimenti so iz karbona, ti se nahajajo v pasu med Čemunskim vrhom in Mravljščem preko Potoka, Nart proti Globovškemu potoku. To so predvsem kremenovi peščenjaki in skrilavi glinenci.

Tem slede permski peščenjaki in skrilavi glinenci, ki se pojavljajo na Mravljiašah ter pri Blažiču.

Triasne kamnine sestavljajo skorajda vso ostalo površje okrog Zavratca. Največ je dolomita, peščenjaka, konglomerata, breče, skrilavih kamnin, boksita, apnenca...

Najmlajše so plasti holocenske starosti v potoški kotlinici.
Tu najdemo pesek, ilovico, melj.

Zaradi boljšega razumevanja geološke zgradbe območja moramo pogledati malce širšo geološko sestavo. Ozemlje Idrijsko - žirovskega gorovja je v srednjem triasu sestavljalo okolico Idrijskega tektonskega jarka, v katerem je nastalo rudišče živega srebra v Idriji. Jarek je zaradi terciarne in

neotektonike močno spremenjen, vendar je njegova rekonstrukcija pokazala, da se je raztezal od Vojskarske planote preko Idrije, Veharš in Kurje vasi do Rovt. Tektonski jarek sta obdajala južni in severni prag, ki sta bila z jarkom ločena s prelomoma Urbanovc Zovčan na severu in prelomom Zagoda na jugu. Na vsako stran pragov sta se severno in južno razprostirala sedimentacijska območja. Severno sedimentacijsko območje je segalo do Lomsko - zavraškega preloma. Vsi prelomi imajo smer V - Z, prav tako tudi jarek sam. Rudišče je nastalo v kadunji srednje triadnega jarka ob prelomih. Orudile so se tudi plasti ob drugih prelomih. Tako najdemo nekaj Hg anomalij tudi izven rudišča ob prelomu Zovčen-Urbanovc, zahodno od Veharš ter v Kurji vasi, kjer je ruda v %, a majhnih količin obsega.

Zaradi zapletenosti geološkega območja so potrebovali veliko znanja, da so geologi razvozlati sledeče: Območje je sestavljeno iz treh lusk narivne zgradbe. Idrijsko območje so razdelili na 4 pokrove. Pod vsemi je še avtohtona podlaga iz zgornje krednega apnenca in eocenskih kamnin, ki so razgaljeni le v dolini Nikove in Idrije. (glej karto 1)

1. **Koševniški pokrov** povprečno debel od 100-150 metrov. Sestavlja ga kredni apnenec (svetlo siv do črni apnenec). Ob prelomu Zale.

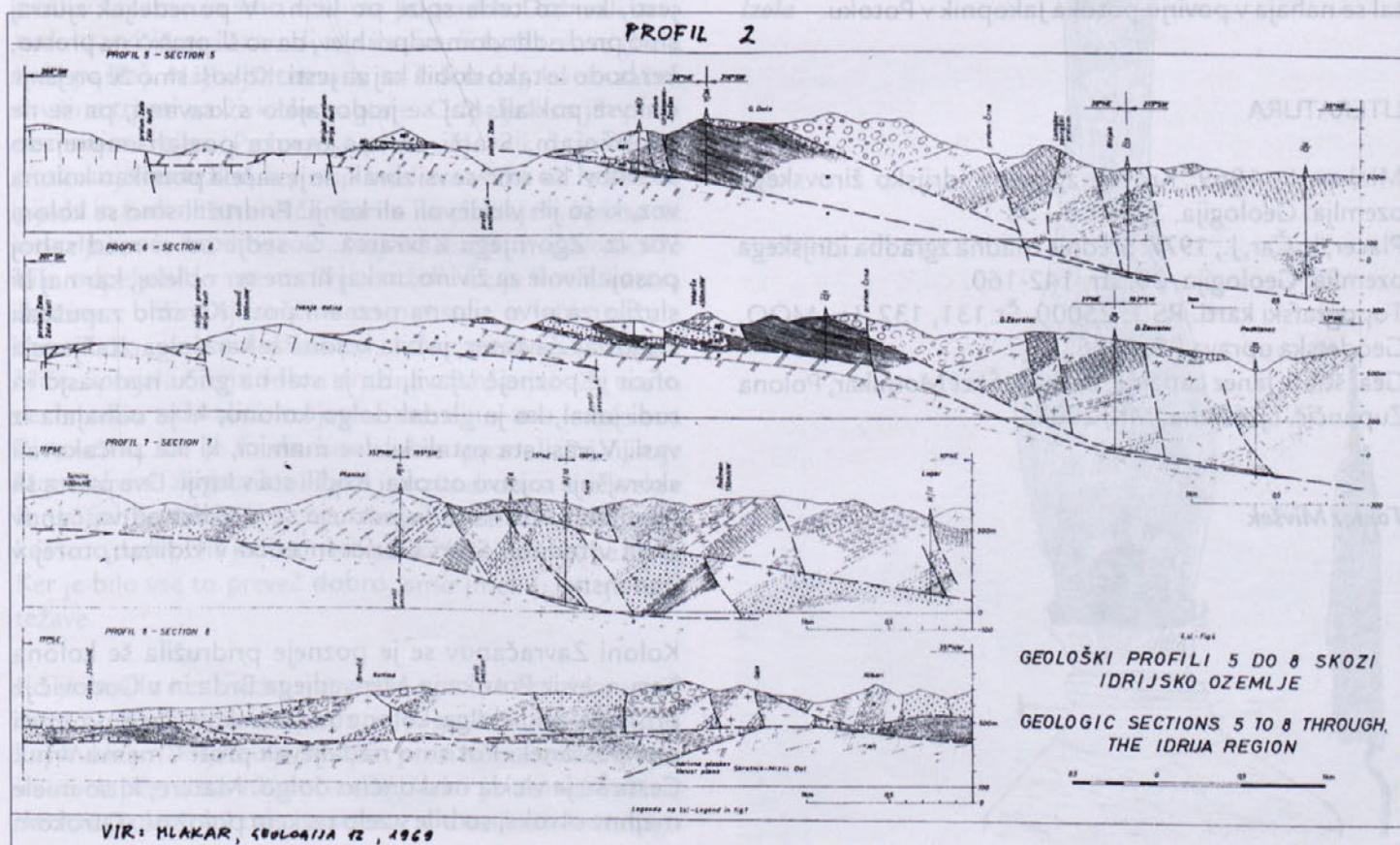
2. **Čekovniški pokrov** povprečno debel od 150-200 metrov. V tem pokrovu je stratigrafsko zaporedje plasti inverzno. Zgornji triadni dolomit je nad spodnje krednem apnencu. Na površju je viden južno od Medvedjega Brda, zahodno od Godoviča

3. **Idrijski pokrov** – najbolj komplicirana narivna enota, katerega grade kamnine od mlajšega paleozoika do spodnjega triasa. Plasti so večinoma v inverzni legi. Ta pokrov delimo še na dva dela, ker se del pokrova litografsko ponovi. Prvi del se pojavlja v ozkem pasu Z od Leskovca, sestavljen je iz paleozoiskega glinastega skrilavca, grodenskega peščenjaka in zgornje permskih dolomitov. Drugi del se nahaja severno in vzhodno od prvega dela pokrova in ima podobno sestavo kot prvi del.

4. **Žirovsko trnovski pokrov** pokriva večji del Idrijsko žirovskega gorovja. Grajen je iz gornje paleozojskih, triadnih, jurskih, krednih in eocenskih plasti, ki se nahajajo severno od tretjega pokrova.

TEKTONIKA

Tektonika je bila in je na tem območju zelo pestra. Na proučevanem območju so prisotni Čekovniški, Idrijski in Žirovsko - trnovski pokrov. Zato je tu veliko narivnih struktur, ki se kažejo v izoblikovanosti reliefa. Še več pa je prelomov. Smer Z-V imajo naslednji prelomi: Urbanovc

Zovčan, Dolenčev prelom, Lomsko - zavraški prelom in Logarjev prelom triasne starosti. Edini prelom SZ - JV v bližnji okolici Zavrata je prelom Črna, ki je najmlajši in tudi aktiven. V bližini pa sta še glavni Idrijski prelom in prelom Zala. Po uradno veljavni karti potresne nevarnosti ima naše območje intenziteto 8 za povratno dobo 500 let.

Vpliv geološke zgradbe na življenje domačinov je opazen. Morda je bil vpliv v zgodovini še večji kot danes. Primer tega najdemo ob potoku Črna, kjer je ob slapu Bizjak stal mlin, ki ga danes ni več. Slap pa je nastal ob prehodu sivega dolomita na sivi lapornati apnenec. Sivi apnenec oziroma sivi dolomit iz triasa so nekoč uporabljali domačini za izdelavo hišnih portalov in druge potrebe kamnoseštva.

Na kisljih tleh permkarbonske starosti uspevata v večjem obsegu kostanj in borovnice. Prsti so debelejšje na črnih glinenih skrilavcih, saj slednji zelo hitro preperevajo. Tanjše prsti pa so na konglomeratu in svetlo sivem dolomitu, kjer raste gozd ali pa uspeva trava slabše kakovosti, primerna za pašo.

Lega naselja Zavratac je reliefno in geološko pogojena, saj leži na polici. Nad njim se dviga Čemunski vrh, nižje pa se pobočje spušča strmo v dolino Sore.

Gradnja hiš je omejena le v velikih strminah ter tam, kjer so tla iz mehkejših sedimentov in močvirnata. Slednji tip tal se nahaja v povirju potoka Jakopnik v Potoku.

LITERATURA

- Mlakar, I., 1969: Krovna zgradba idrijsko žirovskega ozemlja. *Geologija*. 12, str. 6 - 58
 Placer, I., Čar, J., 1977: Srednje triadna zgradba idrijskega ozemlja. *Geologija*. 20, str. 142-160.
 Topografski karti. RS 1: 25000. Št. 131, 132. Lj., MOO, Geodetska uprava RS, 1996.
 Gea, št. 10, Janez Lapajne, Barbara Šket Motnikar, Polona Zupančič. Ljubljana, MK, 2001.

Tomaž Mivšek

BILI SMO BEGUNCI

Spominom lepih in brezskrbnih ter srečnih otroških let se je pridružil tudi spomin na žalostni dogodek.

Doživeli smo ga vsi tedanji prebivalci vasi Zavratac, Potok in Medvedje Brdo. To so bile vasi ob meji med staro Jugoslavijo in Italijo. Dogajalo se je v začetku aprila leta 1941. Napovedan je bil napad na tedanjo Jugoslavijo. Iz strahu pred hujšimi boji ob meji so italijanske oblasti dale ukaz za evakuacijo vseh prebivalcev teh vasi. Nam šolarjem je to povedala italijanska učiteljica.

Še ne sedemletna deklica sem tedaj obiskovala prvi razred osnovne šole. Imela sem dve starejši sestri - Marico in Albinco ter dve mlajši - Slavko in Pepco. Dobro se spominjam, kako je bilo teden dni predtem, ko je bilo potrebno pripraviti vse za odhod v neznano. Sosedje so se med seboj dogovarjali, kaj bodo vzeli s seboj, kako bodo vse to naložili na vozove, čigave živali bodo vpregli, ipd. Nam otrokom je bilo vse to po svoje zanimivo zaradi sprememb in še slutili nismo, kako je moralo biti težko staršem. Vse priprave za odhod so se odvijale v težkem in žalostnem vzdušju, z molkom.

Prehitro se je približal čas odhoda. Zadnji večer smo sedeli vsi pri mizi molče in jedli turško župo. Rekli smo, da je to naša zadnja večerja. Vsake toliko časa je kdo prenehal jesti, ker so tekale solze po licih. V ponedeljek zjutraj smo pred odhodom odprli hlev, da so šli prašiči na prosto, ker bodo le tako dobili kaj za jesti. Kokoši smo že prejšnje dni vse poklali. Kaj se je dogajalo s kravami, pa se ne spominjam. Starši so nas otroke poslali naprej do sosedov. Ko smo se vsi zbrali, se je začela pomikati kolona voz, ki so jih vlekle voli ali konji. Pridružili smo se koloni voz iz Zgornjega Zavrataca. Sosedje so si med seboj posojali vole za živino, nekaj hrane ter obleke, kar naj bi služilo za prvo silo na neznani poti. Ko smo zapuščali svojo vas Zavratac, je bila kolona že kar dolga. Italijanski oficir je pozneje izjavil, da je stal na griču nad vasjo in tudi jokal, ko je gledal dolgo kolono, ki je odhajala iz vasi. V vasi sta ostali le dve mamiči, ki sta pričakovali skorajšnje rojstvo otroka. Rodili sta v Idriji. Dve pa sta šli s svojimi družinami in pozneje se je eden od vaščanov rodil v tedanji Stari Gorici in eden v Udinah, torej v izgnanstvu.

Koloni Zavračanov se je pozneje pridružila še kolona beguncev iz Potoka in Medvedjega Brda in v Godovič je prišla že zelo dolga kolona nesrečnikov. Tu smo imeli prvi postanek. Pot smo nadaljevali proti Črnemu Vrhu. Cesta se je vlekla neskončno dolgo. Matere, ki so imele majhne otroke, so bile v zelo težkem položaju. Otrokom

niso mogle dopovedati, zakaj niso doma. Tako je kolono spremljal tudi neprestan otroški jok. Večji otroci so hodili za vozovi, mlajše pa so mame morale nositi v naročju in hoditi ali se peljati na vozu. Sestra Albinca mi je povedala, da sta z Marico hodili za vozom, Slavka in jaz ter mama s Pepco v naročju pa smo se peljale na vozu. Sedeli smo na skrinji, ki je bila naložena z vsem potrebnim za na pot. Tudi s senom. Nepozaben je spomin na jok moje najmlajše sestrice Pepce, ki je v maminem naročju neutalajljivo jokala in klicala: "Mama, pejmo mu, mleka pu!" (Mama pojdimo domov pit mleka). Kako je bilo tedaj mami hudo, si lahko le mislim. Sosea Ivanka mi je povedala, da je njena sestra Kati padla med vožnjo z voza in prav na kravo ob vozu. Na srečo se ji ni zgodilo nič hudega. Zvečer smo prispeli v Črni Vrh. Tu so nas razporedili po hišah in nekateri so šli v šolo. Tako smo prespali prvo noč begunstva. Albinca se je spomnila, da je naša družina prespali pri Erznožnikovih. Kam je ata odpeljal voz, ne vemo. Živino so morali vsi lastniki izpreči, da so jo zgnali v ogrado na travniku. Celo noč je živina žalostno mukala, tudi ona je vedela, da ni doma.

Naslednje jutro so nas začeli trpati na kamione. Odpeljali so nas proti Ajdovščini. Vsa živina in vozovi so ostali v Črnem Vrhu. Ob prihodu v Ajdovščino so začeli razporejati družine v šolo in v vojaške kasarne. Mi smo prišli v kasarno in smo spali na pogradih. Dobivali smo tudi hrano in prav zaradi te smo imeli tudi težave (bela trda pašta). Najhujši trenutki so bili tedaj, ko so začeli družine trpati na živinske vagone. Odpeljali so jih proti neznanim krajem. Pozneje so pripovedovali, da je bilo to potovanje res težko, ker niso imeli na vlaku ne hrane ne pijače in tudi ne stranišča. Samo na postajah, kjer so se ustavljali, so dobili vse to. Največ družin iz Zavratca je bilo odpeljanih v mesto Rivizondoli. Če je imela katera družina v bližini Ajdovščine poznanstvo, je lahko ostala tam. Tako je naša družina po srečnem naključju ostala bliže. Sprejela nas je dobra družina v Budanjah. Za vse to se imamo zahvaliti mojemu staremu atu - očancu Birtovemu, ker je to družino dobro poznal. Pri njih je kupoval vino za gostilno. Tako je naša družina preživela v Budanjah šest dni. Za nas otroke je bilo to veliko doživetje, ker smo tudi prvič jedli ameriške lešnike in suhe slive. Ker je bilo vse to preveč dobro, smo imeli pozneje tudi težave.

Ko je minila nevarnost napadov, smo se že lahko vrnili domov. Kmalu po napadu je Jugoslavija podpisala kapitulacijo. Verjetno je bila pot proti domu veliko krajša in vesela, čeravno nismo vedeli, kako je doma. Prihod domov pa le ni bil tako vesel, saj je manjkalo še mnogo

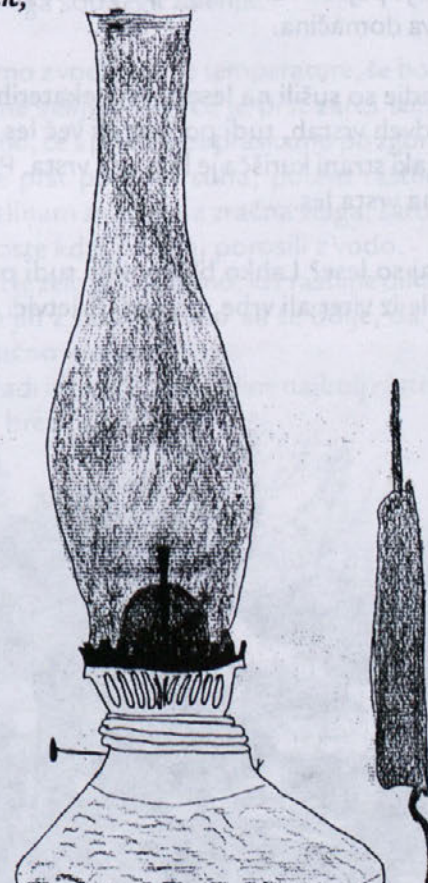
važčanov. Vračali so se različno, ker so bili tudi v različnih krajih. Ko smo prišli domov, je bilo drugo vse kot prej, le hlev je bil prazen. Ugotovili smo, da je živino in prašiče hodila krmit sosedka z onkraj meje, to je bila Lomarska gospodinja. Živino je nagnala kar v Matjažovo štaljo in jo tam krmila.

Kako smo se mi pripeljali domov, ne vem. Ata ni v Črnem Vrhu našel volov - Sivčka in Murčka. Iz ograde jih je odpeljal neki kmet pri Stari Gorici. Kje sta naša vola, je atu povedal Slabetov Jože, on je v tedanjih časih posredoval prodajo lesa in poznal zato mnogo ljudi v Gorici in Trstu. Pri tem kmetu je spoznal tudi našega Sivčka in Murčka, ki sta iz gozda izvlekla velike količine lesa za prodajo. Približno po treh tednih je Jože Slabetov peljal ata v Gorico po vole. Čim sta zagledala ata, sta oba hkrati zamukala, ker sta ga spoznala. Tako naš hlev ni bil več prazen.

Ko v televizijskih oddajah gledam podobne slike dogodkov, si mislim, da je žalostno, ker se vse to dogaja še danes po tolikih letih napredka v svetu.

Vsem, ki so mi posredovali podatke, se zahvaljujem.

Ivica Rupnik - Krbavčič,
Izola

SUŠILNICA SADJA – “PAJŠT”

“Zadovoljstvo je kot kamen modrosti, ki se spremeni v zlato, česar se dotakne”, pravi pregovor. Menim namreč, da ga ni med vami, ki ne bi negoval in razvijal svojega “konjička” - dela na vrtu, na polju, v naravi, z živalmi,...kot npr. jaz s čebelami. To zadovoljstvo nam lepša dneve in ohranja zdravje.

V deželo prihaja mraz. Letos je bila letina izredno bogata s sadjem, pa naj si bo s češpljami, jabolki ali pa hruškami in tudi orehi. Kar nekaj mošta se je iztisnilo, pa tudi za staro zimsko kmečko delo – kuhanje šnopca ga je dovolj ostalo. V nadaljevanju pa želim opisati nekaj, kar je skoraj že utonilo v pozabo, česar se spominjajo starejši – o sušenju sadja, ki je bilo v starih časih močno prisotno po vaseh, posebno tam, kjer je bilo veliko sadja.

Sušenje je star, preizkušen in učinkovit način konzerviranja. Bistvo sušenja je, da se s pomočjo toplote iz sadja odstrani vlaga. Tako postane sadje zelo obstojno, ker se ga zaradi pomanjkanja vlage ne morejo lotiti gnilobne glivice.

V preteklosti so v ta namen gradili razmeroma velike sušilnice s kuriščem na drva, tako imenovane “pajšti”. Tudi pri nas v Zavrčcu sta bili dve, ena pri Možinatovih, druga pri Matjažu. Obe sta zelo stari, novejša, iz leta 1941, pa je pajšt v Tanovi njivi pri Jožetu Jerebu. Naredila sta jo dva domačina.

Sadje so sušili na lesah. Pri nekaterih pajštih so bile lese v dveh vrstah, tudi po šest ali več les ena nad drugo. Na vsaki strani kurišča je bila ena vrsta. Pri Jerebu pa je samo ena vrsta les.

Kaj so lese? Lahko bi jim rekli tudi predali. Spletene so bile iz viter ali vrbe, pa tudi iz letvic. Dolge so bile okoli

Možinatov pajšt.

BILI SMO BEGUNCI

2 metra in široke pol metra. Ko so jih naložili z narezanim sadjem, so jih porinili v sušilni prostor, eno nad drugo. Med sušenjem so jih tudi prestavljali glede na hitrost sušenja. Lese so visele na posebnih vodilih – “glajzih”. Na eno leso se je lahko naložilo tudi en mernik sadja (krhljev jabolk, hrušk, češp in tudi orehov). Hruške, ki so jih sušili, so morale biti medene (tepke). Ponekod so v pajšti sušili tudi lan.

Ko so bile vse lese polne, so sušilnico zaprli z vratmi. Morala so biti dobro zaprta, sicer je skozi špranje uhajala toplota. Nato so zakurili. Kurišče je bilo spodaj med obema sušilnicama, obokano od vrha do tal. V peč so šla tudi po 2 metra dolga polena, odvisno od dolžine les in sušilnice. Toplota je prehajala po vmesnih dimnih prekatih do vrha sušilnice. Notranje stene so bile zelo tanke, to pa zato, da so hitro prepuščala toploto. Najbolj vroče je bilo spodaj in na teh lesah se je sadje hitreje sušilo kot zgoraj, zato so lese prestavljali, spodnje gor in zgornje dol. Tako so vsak drugi dan lese potegnili ven, premešali sadje in leso potisnili nazaj na ustrezno višino. Tako je v pajšti gorelo noč in dan, da se je vzdrževala toplota.

Dolžina sušenja je bila odvisna od vrste sadja. Krhlji in hruške so bili suhi v 4 do 5 dneh, za orehe pa so zadostovali 3 dnevi. Bolj kislo sadje se je sušilo bolj počasi.

V Zavrčec so v pajšt vozili sušit sadje tudi iz drugih krajev. Dandanes pajšti ne uporabljajo več, čeprav pehar suhega sadja ni tuj na naših mizah. Najhitreje sadje posušimo kar v kuhinji v štedilniku ali pa na (v) krušni peči. Okusen in zdrav zalogaj pa uporabljamo tudi za kompote, ki pozimi pogrejejo, v poletnih mesecih pa gasijo žejo.

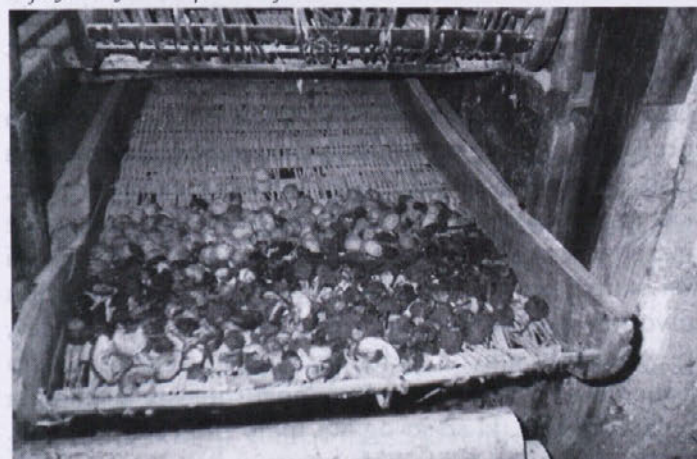
Tudi to je delček naše kulturne dediščine, ki ne sme utoniti v pozabo.

Jože Lazar, Z. 16

Pajšt Jožeta Jereba - pri Nivarju.

Sušenje sadja v Možinatovem pajštu.

Foto: Jože Lazar

POSKRBE TI ZA LASTNO POKOJNINO

Na podlagi zakona o pokojninski reformi, sprejetega 1.1.2000, se je za marsikoga spremenilo razmišljanje o njegovi prihodnosti, kajti ta zakon pravi, da se pokojnine od leta 2000 (danes so izplačljive 85% od 100% neto dohodka) do leta 2020 konstantno zmanjšujejo (do leta 2020 bodo pokojnine izplačljive 30 do 40% od 100% neto dohodka), kar pa pomeni, da bodo ljudje, ki si ustvarijo določen standard in določen mesečni dohodek, imeli 60 do 70%-no kapitalno luknjo (vkolikor ne bodo imeli svoje rente), s katero pa v večini primerov ne bo dovolj niti za preživetje, kaj šele, da bi živeli tako, kot so bili vajeni. To pomeni, da mora vsak posameznik poskrbeti za svojo pokojnino. Najlažji in pa tudi najvarnejši način je, da za to poskrbite preko zavarovalnice in sicer z rentnim varčevanjem in življenjskim zavarovanjem.

Iztok Zebec

SOBNE RASTLINE

Sobne rastline so večinoma trajnice, ki z malo pozornosti uspevajo brez težav. Naj vam zaupam, kakšen koristen nasvet pri vzgoji vašega sobnega zelenja.

ZALIVANJE: zalivamo z vodo sobne temperature, še bolje z deževnico. Rastline zalijemo le, če je prst zares suha. To najlažje ugotovimo, če s prstom popraskamo po zgornji plasti zemlje. Če je prst pod njo suha, potem rastlino zalijemo. Vsem rastlinam zelo ugaja zračna vlaga, zato le poskrbite, da jih boste kdaj pa kdaj porosili z vodo.

ČIŠČENJE LISTOV: je zelo pomembno, ker rastline dihajo skozi liste. Čistimo jih z vato in vodo ali še bolje, da jih kar stuširamo z mlačno vodo.

GNOJENJE: spomladi in poleti, ko rastline najbolj rastejo.

TEMPERATURA: brez velikih nihanj.

ČESA NE SMETE:

- rositi dlakavih in mesnatih listov
- čistiti listov z mlekom, pivom, oljem... Res, da se listi zdijo bleščeči, vendar jim te snovi zaprejo pore in to povzroči, da listi porumenijo.
- zemlji dodajati kavno usedlino, ker prst postane kislina in to ne ustreza rastlinam
- pogosto premeščati in obračati rastline, ker se listi vedno obračajo proti svetlobi in to sili rastline k napornemu prilagajanju.

Cirila Gantar

LIKOVNA KOLONIJA - ZAVRATEC 2001

Zavratec je majhna vasica s komaj nekaj več kot 100 prebivalci. Nimamo tovarn, gostiln, turizma..., imamo pa lepo in neokrnjeno naravo ter ljudi, ki so dovzetni za vse dobro. Tudi drugi, ki včasih zaidejo v naš kraj, se navadno dobro počutijo med nami. Posebno pa se k nam radi vračajo naši rojaki. Tudi Elza Pavšič, oblikovalka in diplomirana arhitektka iz Nove Gorice, ima svoje korenine v Zavratcu. Pred nekaj leti je k nam povabila svoje prijatelje - likovne umetnike, ki so z otroki iz naše vasi v naravi nekaj dni skupaj ustvarjali: risali, slikali, rezbarili... Na koncu so priredili tudi razstavo, ki so si jo z zanimanjem ogledali vaščani. Ideja je bila tako izvirna in nenavadna, da so vse skupaj naslednje leto ponovili. Letošnja, že tradicionalna likovna kolonija, pa je že potekala pod okriljem nanovo ustanovljenega Kulturnega društva Zavratec in sicer od 13. do 15. julija 2001. Vodila

jo je, kot doslej, Elza Pavšič, udeležili pa so se je ustvarjalci iz različnih krajev Slovenije - Idrije, Žirov, Kala nad Kanalom, Vrtojbe, Radovljice, Sežane... in domačini - tako odrasli kot otroci. Vzporedno je potekala še ena dejavnost, ki je bila včasih v našem kraju zelo pomembna - to je OGLARJENJE.

“Kaj pa ima to dvoje sploh skupnega?” bi se lahko vprašali. Veliko! Oglje namreč ni uporabno le za kovanje ali (danes) za piknike, ampak je tudi ena od likovnih tehnik, kar

Elza Pavšič, ki že vsa leta vodi likovno kolonijo.

Udeleženci letošnje likovne kolonije.

Zavratec - akvarel Marjana Miklavca.

smo seveda s pridom izkoristili. Tako smo povezali preteklost s sedanjostjo, koristno s prijetnim (dolce et utile).

Oglarji so s pripravo oglarske kope začeli že v sredo, 11. julija 2001, tako da je bilo do petka vse pripravljeno. Likovni ustvarjalci so se prvi dan kolonije zbrali v Zavratcu pred šolo, od tam pa smo se vsi skupaj peš odpravili na jaso Klakoč, iz vasi oddaljeno približno dva kilometra, kjer se je vse skupaj odvijalo. Prtljago in ostale potrebne materiale za ustvarjanje smo peljali na vozu. Ko smo bili vsi skupaj zbrani na jasi Klakoče, je sledila uradna otvoritev likovne kolonije - pozdrav vseh udeležencev, predstavitev glavne teme ustvarjanja (oglarjenje in življenje z naravo). Posebno pozornost je pritegnila oglarska kopa, ki so jo oglarji malo pred tem prižgali. Oglarji so si zgradili tudi pravo oglarsko kolibo iz smrekovega lubja, ostalim pa je bil dobrodošel kar kozolček na obrobju jase, kjer se je vse skupaj dogajalo.

Tri dni smo tako preživel v naravi - brez avtomobilov, televizorja, mobitelov... in v nedeljo popoldne, zadnji dan, številnim obiskovalcem postavili na ogled prvovrstne umetnine. Materiali in tehnike so bili zelo različni - poleg oglja še akril, akvarel, tempera, glina, pa tudi lubje, preperelo listje in iglice, kamen in celo zemlja. Med

Oglarska kopa.

razstavljeni dela smo uvrstili še obe oglarski kopi - večjo, v kateri se je kuhalo oglje in manjšo v prerezu, pri kateri smo si lahko ogledali njeno zgradbo, seneno kopico - narejeno po tolminsko, kopico otave, tesan tram in butarico - narejeno po zavraško ter najvažnejše - oglje iz kope.

Pevke iz zavraškega pevskega zbora smo ob otvoritvi razstave zapele ljudsko Oglar je zauber fant (kar seveda še vedno drži), ga. Barbara Pust - vodja območne izpostave SLKD Idrija, pa je udeležencem kolonije podelila posebna priznanja.

Likovni del kolonije je bil s tem zaključen, oglarji pa so s kuhanjem oglja nadaljevali še dva dni in tako vse oglje skuhalo v torek 17. julija 2001.

V naslednjih dneh smo slike in risbe uokvirili in jih pripravili za razstavo v domači galeriji Farovž. Odprtje razstave smo imeli v soboto 4. avgusta 2001 in je bila na ogled do začetka meseca septembra. Celotna razstava je bila potem prenešana v Mestno galerijo v Idrijo. Odprtje razstave v Idriji je bila 6. septembra 2001, za obiskovalce pa odprta vse do 15. septembra 2001.

Člani KD Zavratac se zahvaljujemo Javnemu skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti - Ljubljana, Javnemu skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti - območne izpostave Idrija in Zvezi kulturnih organizacij Idrija za finančno podporo, Valkartonu Logatec za karton in Mestnemu muzeju Idrija, ki nam je omogočil postavitve razstave nastalih del tudi v Mestni galeriji Idrija. Posebej se zahvaljujemo mentorici Elzi Pavšič za strokovno vodstvo, Alojzu Kogovšek za prostor, kuharici Mariji Kogovšek, Franciju Kogovšek, ki je daroval les za kuhanje oglja, oglarjem Radu Kogovšek, Jožetu Lazar, Marku Vehar in Mateju Kavčič ter vsem ostalim, ki so sodelovali pri izvedbi likovne kolonije.

Oglar je zauber fant...

Oglarska koliba iz smrekovega lubja.

Priprava oglarske kope.

Namen projekta - ohranjanje tradicije in druženje ljudi vseh starosti, ki čutijo željo po likovnem ustvarjanju - je bil tako z izvedbo likovne kolonije dosežen, zato nameravamo s projektom nadaljevati tudi v prihodnjih letih.

Razstava v Mestni galeriji v Idriji.

ŽIVLJENSKI IZLET OD ODISEJA DO DANES

Če se Odisej ni rodil v Zavrnatcu, je pa gotovo tod iskal zavetja in miru, spokojne tišine, ki jo v tem kraju lahko najde vsak mislec tudi danes.

Takšna misel me je spreletela letos poleti, ko sem se udeležila Likovne kolonije v mojem rojstnem kraju Zavrnatcu. Prostor nepozabnega snidenja je bila senožet ali bolje razkošna jasa v zelenju pod Zavrnatcem - Klakoč. Starodavno slovensko ime Klakoč je za nas pomenilo prosto naravo, čisti zrak in svetlo sonce, to pa je najlepša in bogata spodbuda za ustvarjanje. Prijateljsko sozvočje med vsemi udeleženci, med petletnimi otroki in vse tja do vrstnikov, ki štejejo že šestdeset let, je bilo popolno in naravno.

Alenka Gantar nas je pripeljala v prelepi senik Lojzeta Kogovška, ki se je v trenutku spremenil v naš pravi gorski hotel. Spodaj desno je delovala gostoljubna kuhinja, iz katere je dišalo po dobrotah. Pred senikom oziroma našim "hotelom" so bili postavljeni prečni trami za sedenje. Pod streho v senu in na podu pa so bile spalnice. Čez dan smo ustvarjali po svojih zamislih, navdihih in sposobnostih. Ob večerih smo sedeli ob oglarski kopi. Zraven je gorel kres. Ob vinu, smehu in glasbi smo občudovali ognjene plamene. Iz bližnjega gozda so nosili vejevje, da je bilo prasketanje še bolj bleščavo.

Jutranje sonce, ki je sušilo nežno roso, nam je priklicalo nove navdihe. Uhojena pota proti Zavrnatcu in Bezjaku so bila dokaz, da je tod hodilo kar dosti ljudi. Vsak od nas

je imel svoje obveznosti, da je čim lepše potekalo tridnevno življenje v našem "umetniškem" taboru, ki je bil pravi naravni raj. Pripraviti je bilo treba drva, seno in še marsikaj drugega. Ob tem sem se spominjala, kako sem nekoč nosila vodo iz studenca koscem in žanjicam, ko sem bila še majhna deklica. Po teh stezah in poteh so se neslišno sprehajale in hitele stopinje in tod je valovila misel marsikatero človeške duše. Skupaj z naravo je vsaka živela in se borila za svoj obstoj.

Nedelja! Ta je bila najveličastnejša. Pokazali smo svoje izdelke množici ljudi. Predvsem svojim starim, že skoraj pozabljenim znancem, sovaščanom in prijateljem. Najbolj me je prevzela in mi vzbudila občudovanje naša mentorica Elza Pavšič. Bila nam je vzor moči in sposobnosti. Kot dober duh je valovila med nami in bedela nad "svojo" kolonijo. A v četrtek je že odšla s humanitarno skupino delit pomoč, mir in dobroto v daljno Afriko. Zaključek se je stekel v lepo pesem Oglar, ki so jo na jasi vsem udeležencem in obiskovalcem zapeli pevci iz Zavrnatca.

Dragi bralci! Srčno bi bila vesela, da bi tisti, ki bodo prebrali te moje skromne vrstice, razumeli, koliko drobnih, a dragocenih doživetij za moč in vztrajanje na življenjski poti smo doživeli na klakoški jasi. Vsem nam veliko duhovne moči in veselja lahko podari narava, ki je prav okrog Zavrnatca izjemno lepa in bogata.

Veronika Hatlak

Marica pri slikanju.

Renata končuje butarico.

LIKOVNA KOLONIJA V ZAVRATCU

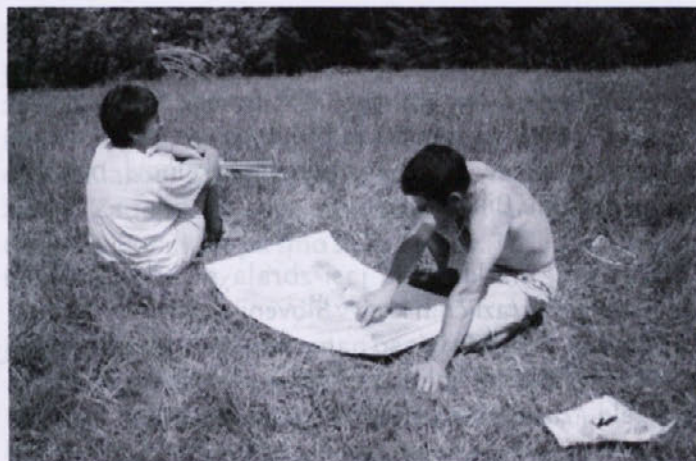
Z zadovoljstvom sem sprejel pobudo, da napišem nekaj misli o izvedeni koloniji pri Vas v iztekajočem se letu.

Vašim krajanom bi se rad na kratko predstavil. Sem slikar samorastnik. Moja življenska pot v mladosti ni zmogla, da bi se izobraževal za akademskega slikarja, toda z vztrajnostjo in trmo sem se uspel ob delu izpopolniti do stopnje slikarstva, ki jo danes izvajam. Za seboj imam 40 samostojnih razstav in preko 200 skupinskih po celem svetu od daljne Avstralije, Argentine, Italije, Avstrije, Madžarske, Hrvaške, Bosne in do domače po Slovenije. Po naravi sem stalni popotnik, ki skušam v jesenskem delu svojega življenja spoznati kraje in ljudi ter jih prenesti na papir. Ko sem se julija meseca znašel pri Vas v Zavrercu, sem spoznal spet nekaj novega. Ko sem se prvič v življenju z avtomobilom peljal po vaši lokalni cesti iz spodnjega križišča do Vaše vasi, sem resnično začutil, da je vaša vasica nekje "za vrati", tako je verjetno nastalo ime vaše vasi.

V mojem slikarskem popotovanju sem doživel precej oblik izvajanja kolonije, toda tako kot pri vas, nisem imel prilike doživeti naravo nikjer. Že ko sva se z Alenko srečala pred vasjo in me je informirala, da bo kolonija v senožeti, sem si pri sebi zamislil, le kako bo to izgledalo! Vonj svežega sena, malica v Kogovškovem kozolcu, opazovanje vaših otrok, kako se veselijo ob ustvarjanju z nami odraslimi, inštruktaža mojstra Lojzeta in drugih, kako se dela ogljena kopa so mi ostali v nepozabnem spominu. Odločil sem se, da ga bom uporabil za izdelavo stenskega koledarja "TAKO SO ŽIVELI" (koledar je mogoče naročiti pri meni).

Lojze riše z ogljem.

Marica in Robert pri ustvarjanju.

Na dvodnevni koloniji in na razstavi v farovžu sem podrobneje spoznal vaše življenje, da imate celo vaški časopis, pevski zbor in druge aktivnosti. Vse to izvajate s skromnimi sredstvi ob nesebični volji vas samih krajanov in začutiti je mogoče, da se da živeti kvalitetno tudi na vasi. Vaše sadove je videti na lepo urejeni vasi in na številčnih mladih družinah, ki dajejo upanje, da bomo v Zavrtec še radi zahajali na slikarske kolonije.

Lepo vas pozdravljam z iskrenimi čestitkami!

Marjan Miklavc, Sežana

VTISI Z LIKOVNE KOLONIJE V ZAVRATCU

Sam prihajam iz Vrtojbe. Za tiste nevedne; to je kraj ob meji z Italijo, nedaleč stran od Nove Gorice. Morda pa ste se zdaj spomnili, da ste tam prečkali mejo, ko ste nekoč potovali v Italijo.

Za Zavrtec sem prvič slišal pred tremi leti in sploh nisem imel predstave, kje to je. Prijateljica Elza Pavšič me je tjakaj povabila na neke vrste ustvarjalno druženje v naravi skupaj še z drugimi njenimi kolegi. Tudi tokrat je bila prizorišče prelepa klakoška jasa. In res, največji vtis je takrat name napravila neokrnjena narava. Ob njeni lepoti in bujnosti sem lahko užival vso pot od Godoviča preko Medvedjega Brda vse do Zavrta. Mogoče tudi zato, ker je bilo prvič, da sem se peljal na tej relaciji. Zopet sem se namreč prepričal o tem, kako čudovit delček tega planeta zavzema naša mala država. Slovenci smo narod, ki rad potuje in skoraj ni kraja na Zemlji, da ga ne bi obiskal kak naš rojak. Sprašujem pa se, ali vsi, ki tako hrepenimo po potovanjih v tujino, zares že tako dobro poznamo domače loge? Če bi to držalo, sem prepričan, da ne bi imeli več tako goreče želje po odhodu drugam. Ugotovili bi, da naši kraji nimajo kaj zavidati drugim krajem po svetu.

Letos poleti pa sem prišel v Zavratac drugič. Če sem bil prvič očaran nad naravo, so me zdaj prevzeli ljudje, s katerimi sem se srečeval tiste dni. Seveda ste mi ostali nekateri v lepem spominu že ob prvem srečanju in tudi kuhanih štrukljev, ki so jih pripravili Jokelnovi, ne bom nikoli pozabil. Bili so izvrstni!

Tokrat se je na klakoški jasi zbrala pisana družina udeležencev iz različnih krajev Slovenije različnih starosti in poklicev. Poseben vtis so name napravili prav najmlajši udeleženci likovne kolonije. Prišli so v velikem številu in bili zelo "disciplinirani", hkrati pa še vedno otroško razposajeni. Kasneje sem zvedel, da živi v Zavrtaču veliko mladih družin, ki imajo že po več otrok. Na našem koncu si kaj takega težko predstavljam. V mojem kraju vem le za eno takšno družino, čeprav ima Vrtojba veliko več stanovalcev v primerjavi z Zavrtačem.

Med nami so bili tudi oglarji in prvič sem na lastne oči videl, kako se pridobiva oglje. Spustil sem se tudi po gozdni poti, ki vodi do potočka, ob katerem je nekoč stal mlin. Prav neverjetno, kako osamljene bivanjske prostore so si nekoč izbirali ljudje! In potem je bil z nami še Lojz, ki je po malem skrbel za vse in je nesebično delil svojo žganico z ostalimi. In bila je še Alenka. Kot organizatorka je skrbela, da je vse teklo po načrtih. Renati sem posodil svojo kapo in lepo jo je bilo gledati, kako uživa "pod" novim pokrivalom. Prišel je tudi mali veliki mož Urban in Robert, ki je vse foto - dokumentiral. Elza pa mi je v nedeljo, ko je šla večina k sveti maši, lase spela v cofke kar s svežo glino. Doma sem imel potem kar nekaj težav, da sem lase povrnil v prvotno stanje, saj se je glina medtem že posušila...

To je bilo nekaj vtisov, ki mi jih je uspelo strniti ob letošnji likovni koloniji. Poleg onih, ki sem jih omenil, bi se rad zahvalil še ostalim, ki so ravno tako prispevali k prijetnemu vzdušju. Posebna zahvala gre članom KD Zavratac, ki so bili zaslužni, da je prireditev v tolikšni meri uspela. Vidimo se spet prihodnje leto.

Romeo Stubelj, Vrtojba

NA LIKOVNI KOLONIJI V ZAVRATCU

Sonce je pripekalo z vso svojo močjo in sopara tistega dne, petkovega popoldneva sredi julija, je tiščala k tlom z vso svojo težo. Počasi sem s kolesom drobil pot čez Brekov'ce do Podklanca in naprej do Sopovta, kjer se je cesti približala reka Sora, ki je v svojem pomanjkanju vode preskakovala brzice svoje struge in šumljala mimoidočemu popotniku v uho. Malo višje sem skrenil na desno proti Zavrtaču, cilju tistega vikenda, kjer sem se udeležil tridnevnega ustvarjanja, družabnosti, dobre volje, skratka, likovne kolonije v Zavrtaču. Radovednost, želja po družabnosti in novih izkušnjah me je gnala, da sem se odzval vabilu.

Že sam prostor likovne kolonije, senožet in njena okolica, je dajala prav idiličen vtis neokrnjene naravne lepote. Ustvarjali smo vsak po svoje, umetniški duh se je poigral z nami in mi z njim. Nastajale so risbe, slike, v katere so ustvarjalci vlagali svoj trud, domišljijo, vtis in iztis zunanjega sveta in notranjega sveta, ki smo ga čutili samo tam.

Ne smem pozabiti tudi na oglarsko kopo in njene oglarje, ki so pridno bedeli ob njej. Malo kje še lahko vidiš kuhanje oglja, oglarsko kopo, oglarjevo kočo, saj z današnjim svetom to vse preveč tone v pozabo.

Ne bom pozabil mojega ustvarjanja z gospo Veroniko pri ruševinah Bezjakovega mlina. Ta kraj sem poznal že prej in vedno, kadar sem bil tukaj, sem imel občutek, kot da se je zla usoda zgrnila nad ta kraj in senca okoliškega gozda postavila v bran sončnim žarkom, da ne dosežejo črnih kamnov. Pa vendar je tisti dan posijalo sonce in pregnalo skrivnost Črne.

Tiste dni je bilo v Zavrtaču zelo prijetno vzdušje, dobre volje ni primanjkovalo. Zadovoljstvo, mislim, da je bilo razvidno na obrazu slednjega udeleženca, se je potrjevalo skozi vse tri dni.

V nedeljo smo se razšli zadovoljni, veseli, da nam je bilo dano biti, se veseliti in ustvarjati na Likovni koloniji v Zavrtaču. Zato pohvala in zahvala vsem tistim, ki so na kakršenkoli način pripomogli, da je kolonija uspela v vsej

svoji polni meri. Upam, da se bomo še kdaj srečali in da bo še zazvenela pesem "Oglar" v Lojzetovi senožeti.

Rok Klemenčič, Žiri

LIKOVNA KOLONIJA

Tudi letos smo imeli likovno kolonijo v Jokelnovi senožeti. Bilo je zelo lepo. Ustvarjali smo iz gline in risali na karton. Fantje in moške so postavili kope in kuhali oglje. Spali smo na seniku in v šotorih. Marica Anžetova nam je kuhala zelo dobro hrano. Želim si, da bi se Elza vrnila, da bi naslednje poletje zopet imeli likovno kolonijo.

Niko Gantar, 1. razred

LIKOVNA KOLONIJA

Bilo je letos poleti. Ljudje iz cele Slovenije smo bili smo v senožeti v Zavrnatcu. Bili smo samo čez vikend. Potekalo pa je tako: V petek popoldne, natančneje ob štirih, smo šli iz vasi. Do večera smo si vse pripravili, da smo v soboto takoj zjutraj lahko začeli slikati, risati in delati iz gline. Šli smo k slapu. Nekaj časa smo risali, potem pa šli gnest iz gline. Naša mentorica je bila Elza. Takrat so k slapu prišli tudi taborniki. Šli so se kopat, čeprav je bila voda zelo mrzla in jih je gotovo zeblo. Malo smo se z njimi pogovarjali, a so hitro šli naprej. Bilo jih je zelo veliko, a kopalo se jih je le nekaj. Kmalu smo šli nazaj tudi mi. Po kosilu smo se malce odpočili, potem pa spet delali iz gline izdelke. Vmes smo še malo hodili naokoli. Potem je bila večerja. Nato smo šli spat. Zjutraj po zajtrku smo brž pričeli z delom. Potem smo pospravili in začeli pripravljati za razstavo. Na razstavo je prišlo kar nekaj ljudi. Med likovno kolonijo smo delali tudi oglje. Upajmo, da bi se še kdaj tak vikend ponovil.

Jure Leskovec, 5. razred

Likovna kolonija je bila od 13. do 15. julija. Prvi dan smo pripravljali stvari in tudi že nekaj delali. Drugi dan smo že veliko risali in delali tudi iz gline. Zvečer smo za večerjo imeli ražnjiče, nato smo šli spat v šotore, ki so stali v dolini Klakoč. Zbudili smo se okoli osme ure, ker je bil zajtrk. Zadnji dan smo pospravljali stvari in pripravili razstavo. Popoldne pa smo šli že domov. To je bila likovna kolonija.

Julijan Gantar, 3. razred

Letošnja likovna kolonija je bila že tradicionalna, saj je bila že tretjič. Potekala je v Jokelnovi senožeti.

V petek smo se zbrali pred šolo v Zavrnatcu in se na vozu odpeljali v senožet. Prvi dan smo postavili šotore, na voljo pa je bil tudi kozolček. Drugi dan smo že navsezgodaj začeli ustvarjati. Delali smo iz gline, risali in še veliko več. Spali smo v šotoru. V nedeljo pa smo se pripravljali na razstavo.

Bilo je dobro, ker smo veliko ustvarjali. Upam, da bo še velikokrat bila takšna likovna kolonija.

Urban Kogovšek, 7. razred

Niko ob svojih izdelkih iz gline.

Fotografije:

Marko Vehar, Robert Rijavec, Jože Lazar, Elza Pavšič, Urban Kogovšek

KONCERT OB 60-LETNICI ORGEL

V naši župnijski cerkvi sv. Urha v Zavratcu so letos na Vidovo, 15. junija, orgle praznovale svoj 60. rojstni dan. V ta namen se je v nedeljo, 24. junija, razlegal po cerkvi čudovit koncert, še pred njim pa so se izpele pete litanije. Naš gospod dekan Ivan Blažič iz Idrije se je rad odzval našemu povabilu in prišel ponovno blagoslovit orgle in nas vse.

Koncert je pričela naša organistka Polona Gantar z Brahmovim preludijem v A-duru. Nato je na orglah spremljala solopevca Ivana Andresa Arnška, ki je s svojim lepim baritonom napolnil vso cerkev. Ivan Andres Arnšek se je rodil v Argentini slovenskim staršem, zdaj pa že nekaj let živi in prepeva v Sloveniji. Zapel nam je skladbe: Dvorak - Hospodin jest muj pastyr, A. Stradella - Pieta' Signore, J. S. Bach - Bist du bei mir, Tosti - Mrak večerni in G. F. Haendel - The Trumpet shall sound. Skupaj z našo solopevko Alenko Gantar pa še skladbo A. Dvoraka - O sanctissima. Sopranistka Alenka Gantar je s svojim zvonkim glasom zapela še skladbi W. A. Mozart - Agnus Dei in G. F. Haendel - Thou didst blow with the wind. Oba solopevca sta izšolala svoje glasove pri priznani profesorici solopetja Doroteji Cestnik - Spasić, ki je koncertu tudi osebno prisostvovala z vidnim zadovoljstvom. Družno z zavraškim cerkvenim zborom sta pevca zapela še pesmi Petra Jereba - Že pada mrak v dolino in J. Griesbacher - Pojoč se oglasimo.

Koncerta se je udeležilo kar lepo število ljudi in mislim, da jim ni bilo žal nedeljskega popoldneva.

Renata Kogovšek

Gospod dekan Ivan Blažič pri blagoslovu orgel. Foto: Robert Rijavec

BILA SEM NA KONCERTU

24. junija 2001 smo se zbrali v cerkvi v Zavratcu vsi, katerim je vsaj malo do lepe cerkvene glasbe. Prav takrat smo praznovali 60 let, odkar so v naši cerkvi prvič mogočno zadonele orgle – kraljica vseh inštrumentov, kot jih nekateri radi poimenujejo. Ljudje so prišli od vsepovsod.

V gosteh smo imeli tudi g. Ivana Arnška, zelo dobrega pevca, o čemer smo se lahko prepričali vsi, ki smo prišli poslušat ta koncert. Skupaj z našo domačinko Alenko Gantar sta se predstavila z nekaj solističnimi skladbami. Čudovita glasova. Tudi če bi prišel kdo, ki je vrsto let trdil, da sploh ne mara cerkvene glasbe, bi verjetno kmalu spremenil svoje mnenje. Pel nam je tudi domači cerkveni mešani pevski zbor, pod vodstvom Polone Gantar. Ko sem poslušala to prečudovito petje, sem si mislila, in verjetno je še kdo takega mnenja, da je v tem petju vloženega veliko truda in potrpljenja s strani zborovodkinje in tudi s strani članov pevskega zbora. Zato jim gre vsaka pohvala za tako čudovito zapete pesmi.

Sama sem zelo uživala v tem poslušanju. Zdelo se mi je, da bi lahko tako petje poslušala uro za uro, dan za dnem. Petje bi mi bilo hrana in pijača. Program se je vse prehitro iztekel, zdelo se mi je, da sem se komaj vsedla in začela dobro poslušat, že so peli zadnjo pesem. Vendar vse se enkrat konča. Tudi lepo.

Želimo si še več takih prireditev – s petjem in čudovito glasbo naših orgel.

Darja Kogovšek, 7. razred

Polona Gantar, Ivan Arnšek in Alenka Gantar ob zaključku koncerta.

KONCERT MEDNARODNE ZASEDBE "DISTANGO"

Kulturno dogajanje v Zavrattu je vedno bolj pestro. O tem ni več dvoma, saj nas dogodki kar prehitevajo. Doživeli smo različne koncerte, se udeležili likovne kolonije..., za sklep "Zavraškega poletnega festivala" pa smo prisluhnili še mednarodni glasbeni zasedbi "Distango", ki nam je približala glasbo argentinskega tanga skladatelja Astorja Piazzolle in nas seveda zelo navdušila...

Seveda se ni stvar zgodila kar sama od sebe. Marko Hatlak, idejni vodja in harmonikar v tej skupini, sicer pa študent Visoke šole za glasbo in upodabljajočo umetnost v Weimarju v Nemčiji, je namreč tudi "naše vasi list". Tako je letošnje poletje povabil v naš kraj nekaj svojih sošolcev. Nekaj tednov so bili med nami - malo so počitnikovali, še več pa vadili za koncerte, ki so bili pred njimi: v Ljubljani, Postojni, Idriji... in seveda tudi za naš gasilski dom.

Bil je poleten večer, lepšega skoraj ne bi moglo biti. Zvezdnato nebo, tople sapice so narahlo pihljale, vse tiho in mirno, le črički so se tu in tam oglasili - skratka, Bog nam je pripravil idealen ambient za koncert.

Eden po eden so prihajali poslušalci pred teraso zavraškega gasilnega doma, počasi in mirno so se zapolnile vse klopi in stoli. Tako poznavalci, kot nepoznavalci, vsi smo bili polni pričakovanja. Kaj bo to sploh "za ena muzika"? Kako jo bo sprejelo pisano občinstvo, sestavljeno iz starih in mladih, otrok in odrasčajočih, bolj in manj izobraženih, poklicnih in ljubiteljskih glasbenikov...?

Vse je postalo jasno že po prvi skladbi. To je glasba, ki je ne moremo opredeliti pod nobeno zvrst. Vsebuje tako elemente klasike, zabavne glasbe (pop...), kot tudi jazza, hkrati pa iz vsakega tona še vedno odmeva njena domovina - Južna Amerika in njen temperament. Vse to ji daje originalnost in specifičnost, nedvomno visoko kvaliteto, na drugi strani pa ji omogoča dostopnost do širših množic. Lahko bi rekli, da v njej lahko vsak najde kaj zase.

Tudi v Zavrattu je bilo tako. Tiho povezavo med publiko in izvajalci smo hitro začutili. Neposredna glasba hitro najde pot do neposrednih ljudi (in obratno!). Presenetila nas je živost glasbenikov v glasbo in njeno poustvarjanje. Ni nam preostalo drugega, kot da se še sami "priključimo" - posebno še po slikovitih uvodih in komentarjih skladb Marka Hatlaka. Očitno ima fant tudi govorne oz. igralske sposobnosti (Bog ve, po kom!?).

Višek večera pa je napočil, ko se je iznad stopnic doma v soju medle rdeče in zelene luči prikazala pevka Polona Udovič. Prijela se je za ograjo in zapela - naravno in muzikalno. Imeli smo občutek, da smo v Buenos Airesu (ali pa v Zavrattu - saj to je podobno...) - Balada para un loco, Maria de Buenos Aires...

Tudi ura nam je šla drugače. Nekaterim se je ustavila, drugim pohitevala. En sam skladatelj, glasba v enem stilu, pa kar še bi poslušali...

In potem še dodatek - Na Golici in tango Iztoka Mlakarja - Moja Štefana. Ja, ja, Marko že ve...

Želeli bi, da bi se še kdaj srečali.

KAKO JE NASTAL TANGO

Tango izvira iz obrobja mesta Buenos Aires iz konca 19. stoletja. V tem času se je mesto zelo širilo zaradi imigracije in napredka. Mešanica kultur različnih narodnosti, ki so se priseljevali, je rodila novo glasbeno zvrst, preko katere so le-ti svetu izražali svoja občutja in doživetja. Lahko gre le za inštrumentalno izvajanje; navadno so to trije ljudje - kitarist, violinist in flautist ter plesni pari, ki se držijo tesno skupaj. Kasneje se je zasedbi pridružil še inštrument, ki izvira iz Nemčije, imenovan bandoneon (podoben harmoniki), in pevci - solisti.

Prvotno so tango izvajali v lokalih in celo bordelih, kar je razvidno iz dostikrat vulgarnih in grotesknih besedil.

Veliki pesniki in glasbeniki (Pascual Contursi in Carlos Gardel) opevajo ljubezen in neuslišana čustva; originalnost v izrazu, južnoameriški temperament - vse to pa daje tangu še posebno privlačnost in priljubljenost.

Skupina Distango med koncertom na terasi zavraškega gasilnega doma.

Foto: Marko Vehar

Intervju z izvajalci

Glasbeniki prihajajo iz različnih držav. Najprej preberite kratko predstavitev njihove življenske oz. študijske poti!

BALINT PERJESI je rojen leta 1979 v Budimpešti. S sedmimi leti je pričel igrati violino. Leta 1992 se je preselil v Francijo, kjer je nadaljeval šolanje na konzervatoriju Jean - Philippe Rameau v Dijonu. Po maturi od leta 1999 študira na VSG "Franz Liszt Weimar" pri profesorici Ute Suckow. Leta 1995 se je z godalnim kvartetom udeležil festivala komorne glasbe v Avignonu. Je dobitnik dveh prvih nagrad na tekmovanju Francoskega radia v Parizu.

HENNING RUHE je rojen leta 1978 v Hamburgu. Klavir je začel igrati s petimi leti, nekaj časa je igral tudi orgle. V Hamburgu je obiskoval glasbeno gimnazijo "Albert Schweizer", nato je študiral tudi politologijo. Od leta 2000 pa študira klavir na VSG "Franz Liszt" v Weimarju, pri prof. Arne Torger-ju. Dobil je več nagrad, med drugim dvakrat prvo nagrado na tekmovanju Jugend musiziert. Veliko se ukvarja s komorno glasbo (šanson, klasika) in igra v klavirskem triu Eteria in kvartetu Saint - Saens.

MARKO HATLAK - Harmoniko je začel igrati s šestimi leti v Glasbeni šoli Idrija pri prof. Bogdanu Kosmaču in kasneje pri prof. Pavlu Magajne. S šolanjem je nadaljeval na Srednji glasbeni šoli v Ljubljani pri prof. Mateji Prem in prof. Erno Sebastianu. Od leta 1999 študira na VSG v Weimarju pri prof. Ivanu Kovalu. Udeležil se je seminarjev harmonike pri prof. Matti Raintanenu in Stefanu Hussongu. Je dobitnik več-ih nagrad na državnih tekmovanjih (dvakrat tretja nagrada, dvakrat nagrade iz komorne glasbe) ter dijaške Prešernove nagrade na glasbenem področju leta 1999.

WITOLD MOSZYNSKI je rojen leta 1978 v Torunu na Poljskem. V Bydgoszczu je obiskoval osnovno in srednjo glasbeno šolo ter gimnazijo, nato pa še akademijo, kjer je v sedmem semestru študija kontrabasa pri prof. Piotru Kurzawi. V šolskem letu 2000/2001 je dobil posebno štipendijo in odšel na študij v Weimar k prof. H.D.Wenkel-u. Udeležil se je seminarjev s področja klasičnega in jazz-kontrabasa in sodeloval v številnih orkestrih - v filharmoniji Ziekona Gora, Bydgoszcz, komornemu orkestru Torun. Je ustanovitelj in vodja kvinteta Bartenders in orkestra "Bydgoska Orkiestra Salonowa, ki je pozneje postal orkester Polskie radio pomorza Kujaw.

MLADEN BUCIĆ je rojen leta 1976 v Slavonskem Brodu. Kitaro je začel igrati z osmimi leti. Leta 1989 se je preselil v Ljubljano, kjer je na Glasbeni šoli Franc Šturm obiskoval pouk kitare pri prof. Ljudmilu Rusu, diplomiral pa je leta

1998 v razredu prof. Istvana Romerja v Zagrebu. Od leta 1999 je na podiplomskem študiju v Weimarju v razredu prof. Thomasu Muller-Peringu. Dobil je več nagrad na državnih tekmovanjih ter prve nagrade na mednarodnem tekmovanju v Recantiju v Italiji. Poleg skupine Distango igra še v zasedbi Revolutionario (glasba A. Piazzolle, etno - balkanska glasba) ter snema za radio Slovenija.

POLONA UDOVIČ je rojena leta 1980 v Ljubljani ter študira violino na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Poje v večih glasbenih skupinah (rock) in se udeležuje različnih tečajev, tako za violino kot petje.

Nekaj vtisov o našem kraju, o Sloveniji!

HENNING: Prihajam iz Severne Nemčije. Rad imam gore. Tu se mi zdi vse zelo idilično, mirno, hrana je zelo dobra (čevapčiči, žlikrofi), za kar se zahvaljujem Markovima staršema.

WITOLD: Vaša dežela je zelo lepa. Tudi na Poljskem imamo gore in morje, zato se mi tu zelo dopade - podobna dežela, prijateljska. Zahvaljujem se Marku in Mladenu, ki sta nas povabila.

BALINT: Markova mama je zelo prijazna in ljubezniva gospa. Kraj je zelo miren. Sem otrok velemesta, zato imam rad vasi (dober zrak...). Hvala organizatorju Boštjanu Peternelu, ki nam je pomagal pri izvedbi koncertne turneje po Sloveniji.

MLADEN: Slovenijo poznam zelo dobro. Rekel bi, da imate tu "superlego", ker gre za stičišče Primorske, Gorenjske in Notranjske. Kraj je izredno prijeten, podnebje (klima) zelo ugodno. Rad bi se preselil sem in si kupil hiško.

Kako je nastala skupina? Zakaj ravno glasba Astorja Piazzolle?

MARKO: Bil sem na nekem koncertu v Leipzigu, na katerem je igral harmonikar Stefan Hussong, ki je po mojem mnenju najboljši harmonikaš na svetu. Izvajal je glasbo izključno A. Piazzolle. Bil sem čisto "pod vtisom". V weimarski knjižnici sem poiskal note - dobil sem dve partituri za dva letna časa (pomlad, poletje). Vprašal sem Balinta, če bi hotel sodelovati kot violinist. Pozneje so se nam pridružili še ostali. Najprej smo bili štirje, kasneje se nam je pridružil še kontrabasist. Zasedba se je večkrat spreminjala. Lansko leto smo nastopili v Nemčiji, letos v Sloveniji, naslednje leto pa načrtujemo koncertno turnejo po največjih slovenskih festivalih (Festival Ljubljana, Lent Maribor...)

WITOLD: Glasbo Astorja Piazzolle sem spoznal in igral že prej na Poljskem, zato sem bil povabila k temu kvintetu zelo vesel.

MARKO: Radi imamo energijo, kontraste, disonanco, različne stile, sicer pa največ o naši glasbi pove ime samo - Distango, kar predstavlja nasprotje med moškim in žensko, harmonijo in disharmonijo, napetostjo in sprostitvijo. Beseda sama - Distango naj bi predstavljala nekaj zelo ekspresivnega, posebnega, izraznega in kontrastnega in izražala čistost forme kot pri klasiki.

Mnenje o koncertu v Zavrattu:

MARKO: Ljudje so bili potrpežljivi, glede na dolžino koncerta brez pavz. Preseneča me, da so bili zraven tako otroci od petih let do starejših. Nismo vedeli, kako bo reagirala publika na tako zvrst, ker je to pri nas še dokaj nepoznano in smo bili presenečeni. Prostor je bil dober. Hvala za reflektorje - kar je bila popestritev odrske scene. Bili smo sproščeni, brez pritiskov, atmosfera je bila dobra.

WITOLD: Atmosfera je bila koncertna, ne gostilniška.

HENNING: Imeli smo lepo vreme, ha ha.

MARKO: Upamo, da se v naslednjem letu spet vidimo ob istem času in upamo, da bomo zopet navdušili občinstvo.

Hvala za odgovore in za lep koncert!

Polona Gantar

Foto: Marko Vehar

MEDNARODNA RAZSTAVA EXLIBRISOV

13. IN 14. OKTOBER 2001

Ekslibris je majhna umetnina, ki smo jo mnogi poznali le iz osnovnošolskih let, ko smo si v linolej vrezovali svoja imena in razne motive. Takrat smo tudi izvedeli, da se te grafične odtise nalepi v svojo knjigo namesto, da bi se vanjo podpisali. Pri tem pa se je tudi končalo. Letošnjo jesen pa je društvo Exlibris Sloveniae, ki v svojem programu zajema več dejavnost (organizirajo razna predavanja, razstave, strokovne eskurzije), organiziralo izlet preko Rovt, Vrha Svetih Treh Kraljev, Zavrata, Medvedjega Brda, Ledin in Idrije. Tako je bila ena izmed vmesnih postojank tudi kraj Zavratac. Ob tej priliki smo se z g. dr. Rajkom Pavlovcem dogovorili tudi za razstavo exlibrisov v Zavrattu. Odprtje razstave je bilo na dan izleta, 13. oktobra, kar v dvorani Gasilskega doma v Zavrattu, kjer je bila razstava tudi postavljena. Obiskovalcem pri otvoritvi smo domačini povedali nekaj zanimivosti o kraju, o ljudeh in o tem kaj se v kraju zanimivega dogaja. Pokazali smo jim še župnijsko cerkev sv. Urha in šolo. O razstavljenih exlibrisih; namenu teh drobnih umetnin, razvoju in tehnikah izdelovanja pa nam je spregovoril prof. dr. Rajko Pavlovec, iz čigar osebne zbirke so bili razstavljeni exlibrisi.

Razstava je bila odprta še v nedeljo 14. oktobra. Ogledalo si jo je kar veliko število ljudi tako iz Zavrata kot tudi okoliških krajev - Medvedjega Brda, Rovt, Izgorij, Petkovca, Žirov, Poljanske doline, Cerknega, Idrije, Logatca, Dolov... V tem času so imeli učenci Osnovne šole Rovte športni dan - pohod v Zavratac. Ob tej priliki so si ogledali tudi postavljeno razstavo. Predstavitel v ogled po razredih je vodil likovnik Andrej Mivšek.

Veseli smo, da smo imeli v našem kraju priliko gostiti razstavo ekslibrisov z veliko umetniško vrednostjo in mednarodnimi razsežnostmi.

Alenka Gantar

Ekslibris ali knjižni znak je lastniška oznaka knjige. Nekateri slovenijo latinski besedi "ex libris" "iz knjige" ali "iz mojih knjig", torej ena od knjig iz moje knjižnice. Ker sta na ekslibrisu ime in priimek lastnika, vemo, čigava je knjiga. Ekslibrise naredijo največkrat umetniki, ki listek polepšajo z lepim motivom. S tem knjigo celo okrasimo, vsekakor čisto drugače, kot če bi se vanjo samo podpisali. Najboljši ekslibrisi so tisti, ki z motivom nekaj povedo o lastniku, npr. o njegovem domačem kraju, o njegovem poklicu, o njegovem posebnem zanimanju in podobno. Na ekslibrisu je lahko tudi portret lastnika. Isti ljubitelj knjig ima lahko tudi po več ekslibrisov, ki jih navadno lepi v knjige glede na motiviko. Ene uporablja recimo za umetniške knjige, druge za poezijo, tretje za strokovne knjige in podobno.

Na razstavi v dvorani gasilskega doma v Zavrvcu je izbor ekslibrisov, ki so jih naredili umetniki iz različnih držav. Večina razstavljenih ekslibrisov je narejena v eni od grafičnih tehnik, največ v lesorezu, linorezu, bakrorezu. Ekslibris je drobna umetniška stvaritev, ki jo je treba gledati od blizu in se vanjo poglobiti. Če to res storimo, postane ekslibris zgovoren in nam marsikaj pove.

prof. dr. Rajko Pavlovec

IZREDNO USPELA EKSKURZIJA SKOZI ZAVRATEC

Društvo Exlibris Sloveniae in Svet knjige že več let prirejata zanimive ekskurzije po Sloveniji. Pogosto obiščejo kraje, ki jih ljudje večinoma ne poznajo ali slabo poznajo. Poleg tega imajo vedno dobro strokovno vodstvo.

13. oktobra so se udeleženci ekskurzije podali na Rovtarsko in Idrijsko ozemlje. Najprej so se zapeljali iz megle na sočni vrh Treh kraljev. Pravijo, da je od tam imeniten pogled na tri strani sveta, samo na vzhod ne, od koder so prišli trije modri. Nato so se ustavili na Hlevnem vrhu in obiskali baročno vaško cerkev, ki je primer preproste, toda dosti bogate vaške cerkve. Zapeljali so se mimo Matjaževih kamer. To je star ostanek nekdanjega podzemnega toka Sovre. V jamah so ob izkopavanjih našli ostanke jamskega medveda, losa, pragoveda, svizca pa tudi orodje in orožje naših prednikov. V nižjih plasteh so sledovi delovanja neandertalca, v višjih modernega človeka.

V Zavrvcu so pogledali župno cerkev, v gasilskem domu pa je bila otvoritev mednarodne razstave ekslibrisov. Udeležence ekskurzije je pozdravil in jim govoril predsednik krajevne skupnosti Darko Bogataj. O prizadevanjih na kulturnem področju je pripovedovala Alenka Gantar, šolo v Zavrvcu pa je razkazala Nataša Mivšek. Po pogostitvi so se zapeljali na Trate, kjer je glavni vodja ekskurzije prof. Tomaž Pavšič iz Idrije obširno pojasnil potek in označitve nekdanje italijansko-jugoslovanske meje ter zgodbe okrog nje. Na Medvedovem Brdu se je ponovno odprl čudovit razgled na vse strani.

Ves dan je udeležence ekskurzije spremljalo prekrasno sončno vreme, tako da je bila prava poslastica pot skozi Dole in Gore po kraškem svetu mimo številnih vrtač in suhih dolinic. Skrajna točka ekskurzije so bile Ledine, kjer je bilo Pr' Jureč kosilo, ki mu je sledil prikaz kmečkih opravil. Povratek je bil iz Ledinskega Razpotja, kjer je razvodje med Jadranskim in Črnim morjem, skozi Idrijo nazaj v Ljubljano.

Ekskurzija je brez dvoma uspela, saj je večina udeležencev prvič potovala po teh krajih, obenem pa zvedela veliko novega iz različnih področij. Zanimiva in bogata so bila tudi srečanja z domačini, predvsem v Zavrvcu in na Ledinah.

prof. dr. Rajko Pavlovec

KONCERT IZBRANIH ZBOROV V ZEMONU

Verjetno se spomnite, da je bilo v Ogljarju že pisano o reviji pevskih zborov idrijske in ierkljanske občine. Vendar moram ta dogodek še enkrat omeniti, ker je imel za nas zelo prijetne posledice. Takrat smo se namreč zavraški pevci prvič opogumili in pokazali kaj znamo tudi širši publiki. Udeležba na reviji je bila zelo pestra: od moških oktetov preko deklških in ženskih do mešanih zborov; vseh skupaj kar enajst. Odpeli smo po tri pesmi. Posebnost te revije je bila v tem, da je imela tudi uradnega ocenjevalca. Gospod Ivo Jelarčič naj bi ocenil kvaliteto posameznih zborov.

Po končani prireditvi smo bili vsi pevci povabljeni na zakusko, zborovodje pa so posamič poslušali kritiko nastopa svojega zbora. Ko nam je naša zborovodkinja Polona Gantar povedala, kaj je izvedela, smo bili, priznam, kar malce poparjeni, saj je bilo naštetih precej napak in pomanjkljivosti. Pa smo rekli: "Ah, kaj, za prvič je bilo že dobro," in smo pozabili vse skupaj. Potem pa nas je letos v oktobru kot strela z jasnega prijetno presenetila novica, da smo izbrani za enega od treh zborov, ki bodo zastopali našo regijo na koncertu severno primorskih občin. Poleg nas sta bila izbrana še deklški zbor Radost iz Godoviča in mešani cerkveni pevski zbor iz Črnega vrha. To nam je dalo novega elana, da smo se vneto vrgli na delo. Utrdili smo tri stare pesmi, se naučili še tri nove in pilili, pilili... Zahvaljujoč se idrijski občini in spretnim rokam šivilje Ane Rejc smo se tudi malo opremili. Ženske so dobile nova dolga krila, moški pa kravate.

Na težko pričakovani dan, 23. november, smo se zbrali v zavraški šoli, vse pesmi še enkrat ponovili in se vkrcali na avtobus, ki nas je že čakal. Odpeljali smo se proti Zemonu v Vipavski dolini. Koncert je bil namreč zamišljen tako, da bodo po trije izbrani zbori nastopili na Zemonu, v Idriji, Tolminu in Novi Gorici. Za nas je bil to Zemono, poleg moškega okteta Simon Gregorčič iz Kobarida in Komornega zbora Nova Gorica!!! Si predstavljate naše občutke? Devetindvajset ljubiteljev petja z zavraškega kora ob boku zbora mednarodnega formata! Po eni strani to človeka napolnjuje s ponosom: "Ho, ho, glejte, kam smo prilezli", po drugi strani pa te zgrabi kar nekakšen strah: "Zaboga, ali mi sploh spadamo sem?"

Ampak vse to se konča, ko prideš na vrsto. Postavimo se, Polona da intonacijo, dvigne roke... Tisti trenutek izgine vse: strah, dvom, konkurenca, občinstvo... Obstaja samo pesem; glasba in dirigent. In smo zapeli Dober večer, Bogdaj... Po vsaki pesmi aplavz in občutek - vredno je šlo, saj smo kar dobri.

Nisem strokovnjak in sploh bi lažje dal oceno nekdo iz občinstva, ampak nekaj pa lahko rečem, celo trdim - našemu kraju in občini, ki smo jo zastopali, nismo bili v sramoto.

Po koncertu v izredno lepi in akustični avli zemonskega dvorca so nas prijazni gostitelji povabili v Vipavsko klet. Če upoštevamo, da se nam je "kamen zvalil s srca" in da smo bili že pošteno žejni in lačni, je popolnoma razumljivo, da je pri bogato obloženih mizah kaj hitro postalo veselo. Komaj smo za silo potolažili grla in želodce, že je zadonela pesem; zdaj eni, zdaj drugi, pa skupaj. Prijetno, radostno vzdušje, ki je trajalo v večer in še celo pot domov.

Nobenih velikih besed ni bilo ob slovesu. Bile pa so misli: Nekaj smo dosegli - in če Bog da, bomo še več!

Rado Erznožnik

ANEKDOTA

Kot že veste, je naš pevski zbor letos prepeval v Zemonu. Imeli smo ogromno vaj. Največ preglavic nam je delala skladba Salve mundi s svojo latinščino. Kar naprej smo ponavljali congregare, congregare... na koncu smo prav vsi že vedeli, da to pomeni združevati. Neko nedeljo smo imeli pevske vaje tudi po maši. Ker nas je zeblo, smo potem nekateri odšli še v gasilni dom in se malo pokrepčali. Poloni je Jože "častil" medico. Prišel sem mimo, pokazal na "štamperl" in pripomnil: "Ti boš sedaj kongregare, jaz bom pa kregare, če ne bom šel hitro domov."

Mirko Kavčič, st.

ANDREJ ŽIGON – PRIJATELJ ZAVRATCA

Andrej Žigon - se nam je po dolgem času zopet oglasil. Saj ga vsi poznate, kajne! Pesnik, popotnik, fotograf, dobronik, štopar, igravec, pevec s kitaro... in še kaj bi se našlo. Tokrat se nam predstavlja z izborom nekaterih svojih pesmi. Prisluhnite jim.

MOLITEV

Globoko
v vodnjaku
čutim
suha usta,
daljno žejo
po
ljudeh,
po drevju...

Samo človek sem.
Zato je moje hrepenenje
sveto,
kakor zbrana molitev.

PROST

Zapustil sem včerajšnji dan
z bisago čez rame
in poljubil cesto
na prašno srce.

Zdaj sem prost.

Cesta zna ljubiti.
Reka tudi.
Sedeš k njenim nogam
in priteče ti v naročje.

POLNOČNI OBISK

Slišal sem jo
po stopnicah hoditi.
Gola je obstala
med vrati.

V šarmantnih čeljustih -
- šop izpuljenih las!

Koliko
svetlobe
zmore to jutro,
ko vrtinči sonce
v kačji vrat!!!

ROJEN IZ LJUBEZNI ZA LJUBEZNI

Morju in norcem dolžan studenčni spomin.
Ciganom žrebeta.
Cesti srce.
Murnu dobrave.
Prijateljem in ljubi ljubezen do samomora.
Materi življenje.
Očeta sem samo enkrat videl.

AZURNA SLUTNJA

Iz
šipka,
ki rosi ga
gozdni vir,
se izvije gola deva;
žuboreče belovitka,
v očeh smaragdni mir
bosa travnato tišino pošumeva.

Robidno napeti boki,
skledo zabeljenih žgancev
nosi v roki.

Skloni se.
v dišeč objem izdahne,
ko mrtvi oglar v srcu zemlje,
s črvi v goltancu,
temelje sveta spodmakne.

NJEJ

Ne dolbi solz v marmor, mati,
ko belolasi konj te zapusti,
in lune na grobovih se napase.

Ne lomi rok, malin ne trgaj z lica,
krotko zazrta v slep korak,
ki čez gore k delti reke gre.

Oba rojena sta pod istim svodom
in dleto isto muko vajino okuša;
le da tebi bo obraz razpokal,
a ti ostaneš pri vodnjaku;
konj prek morja se poda.

REGRATOV VENEC

(odlomek)

V začetku je bilo: ljubiti, čuditi se, čuditi...

*Padlo je sonce v travnato kri.
Zeleno, ki te ljubim zeleno.
Zakaj močna kakor smrt je ljubezen.*

*In komu danes še verjeti?
Ne, ne, ne bodo vas objeli!
In kako premagati smrt, otroci mili,
nič krivi,
rojeni na brodolomu splava novega tisočletja.
"Smrt v konzervah ali groza ljubezni!"
To je zdaj vprašanje,
ko so nam prijatelje zveste polovili,
in nam plavuti morskih psov
srce škropijo v ožjih krpjih.*

*In kako premagati smrt, otroci mili,
nič krivi?*

*Izgnan, a čist kot smrt in srečen med volkovi,
tuli Kristus gol v ivje zvezd,
ko luna vseobjetja rase v nas
in nad obalo neandertalsko - hirošimsko - talibansko!!*

*A, komu danes še verjeti, prijatelj moj hinavski,
Kajnovno seme, moja sestra, moj brat?*

UPANJE TEGA IN ONEGA SVETA

*Upanje ni oljna vejica,
ki na mrtve ustne obljube snidenja škropi,
ne murvina senca,
ki razbeljeno goličavo odžejala bi,
in ne grenki delfin,
ki se meče razgaljeni luni v nedra.
Je zatič pod plazom!
Milost z volčjim obrazom.*

*Upanje tega in onega sveta je Mati Terezija
v Kalkuti in Sarajevu, pribita na Rdeči križ
Nobelove nagrade za mir.*

*Upanje tega in onega sveta je misijonar Peter Opeka
med smetiščarji krog in krog Zemlje.*

*Upanje tega in onega sveta sem jaz, hudič
v angelski pižami, si ti, smo mi vsi iz Zgornje v Spodnjo
in naprej v Centralno Zamero krvaveč...*

UPANJE JE OREHOV ZLATNIK,

*ki ga sleherniku navržeš
v mrzlični žep duše,
pa mu v sanjah meketava naglica
na čelo spe,
grčave prste na blazini razpre...*

Grob je prazen! Aleluja!

Kristus

- sonce razdajajoče

- luna odpuščajoča

v nas je vstal za vse nas!

Konec koncev - po Kristusu - čudenja začetek. Aleluja.

VOŠČILO IZ SRCA

*Kot rosno sonce,
ki čez goro tipa,
kot lipa,
ki dišeči cvet razsipa
v nozdrvi še bosega dneva,
naj vam, ljubi bralci,
srce živo - zvesto
v Kristusovo večnost
ALELUJA! pepeva!*

Andrej Žigon

BOŽIČ

Veselje se razlega
nebeških trum nocoj,
kamor le oko ti sega,
obrazov je presrečni soj.

"Rojen je Odrešenik,"
gre novica v raju,
"rodov človeških bo vodnik
k božjemu sijaju."

Se angelci takoj zbero,
Bogu Očetu so zapeli:
"Na veke bodi hvaljeno
ti zlato dete v zibelci."

"Pojdite zdaj na zemljo pet,"
sam božji glas veli,
"v hlevček revni ga ogret,
da dete rajsko sladko spi."

Božična noč se prebudi,
jo nežno zdrami petje,
so angelci na svet prišli,
nad hlevčkom je zavetje.

"Le spavaj, spavaj dete,
le spavaj sveto noč,
prinašajo pozdrave svete,
prinašamo ti božjo moč."

Dete božje mirno spi,
ko da čuje lepo petje,
se obrazek nasmeji, zdaj v snu je razodetje...

OBLAK

Otroški, božajoči smeh
prinaša žar resnice,
ki pri odraslih je ljudeh
kot plamen, v temo ti posveti,
te misli peljejo nazaj,
daleč, v zgodbe tvoje,
doživete že pred leti.

Je bil poletni dan.
Sonce grelo bujne trave,
je rahel vetrič pozibaval
te žive barve cvetja,
in sredi, glej, te drobne glave
otrok, obrazov nasmejanih.

Od nekod pripelje se oblak,

ves bel, velik in mehak.
Na nebu se je bil ustavil.
In ta trenutek, zdi se mi, da družčino je mlado
k sebi brž povabil!
Pokaže z roko v nebo.
Oblaku krila se razpno,
postane večji,
se spreminja in vedno lepši,
kdo daje mu podobo?
O, da le ostal bi
in ne odpeljal se naprej.

Ja, prav ta je bil,
se spomnim dobro.
Na krila svoja me ulovil
in kako udobno sem sedel,
ko me je peljal,
daleč, na vse strani.
Kaj videl sem, poslušajte,
vse čudne te reči.

Mi pravi ta oblak:
le dobro se namesti,
pot trudna bo
in videl boš veliko.
Pa dobro glej,
ne boj se, dobro te držim,
ne padeš, ko peljeva
po moji dolgi cesti.
Poglej tam doli, kaj poznaš?
Je lepo mesto na obali,
vidiš, kopajo se, leži otrok veliko
tam na skali.
Ja, to je Rovinj,
tja dol že skoraj gremo,
prelep mi je spomin
na morje in na igre v pesku,
že zdaj se veselim.

Oblak hiti naprej.
Za nekaj časa se ustavi,
pod sabo vidim spet ljudi,
ki tekajo v goščavi,
cevi uprte so v nebo,
prežeče čakajo na plen,
ki pride, da ga zadenejo.
Tu vojska je, glej, koliko orožja.
Se peljeva naprej,
a on mi tiho še pristavi:
boš videl zdaj vse to gorje,
ta vojna pravi pekel je.
Spet je tu obala
in veliko mesto, kjer vali se dim.
Je pravo razdejanje.

Prej bil si biser mest,
zdaj kup je razvalin.

O, kako gre spet naprej!
Toplo je in me muči žeja.
Ne boj se, napij se sladke vode,
jo s sabo nosim prav vselej.
Tam spodaj je velika reka
in mesto, ki mu kraja ni.

Pojdiva bližje in poglej,
tu beda se sveta rodi.
Barake, ki naj bodo dom,
so komaj živi še otroci,
ljudi pa toliko,
da prešteval bi zastonj.

Uh, da padem, kaj bi blo,
veliko morje je pod nama,
ne vidiš suhega
kamor sega ti oko.
Sva na obali.

Bogato mesto, vse kipi,
visoke stavbe, da dvigneva svoj let,
razkošne hiše, tam bazeni,
ne vem, kaj gledal bi.
Glej, velika polja,
vsa že v zlatu rumene,
ne vidiš jim obzorja.
Tu je pšenični klas
doma, pa toliko,
da nasitil bi ves svet,
ko našli bi en jezik,
da bogati lačnega
več ne puste trpet.

Se peljeva naprej.
Hitiva še in še.
Pod sabo, kdo bi verjel,
so hribi in doline,
prijazne vasi, domačije,
se reke vijejo vmes,
gozdov veliko čez in čez.
In zdi se mi, oko se tu spočije.
Doma sva, dragi moj,
pri kozolcu morava pristati,
spustim se nižje, na, stopi
in skoči po domači trati.
Se dvigne moj oblak,
nasmeh mi vrne in zrem za njim,
želim srčno, da kdaj ga še dobim.

V očeh otrok zagledam lesk,
ki nekam je v travo pal,

je vetrič božal te glave
in misli sveže urejeval.

A zdrzne se nekdo:
si res na tem oblaku potoval?
Da, res, samo le zdi se mi,
takrat sem trdno spal.

TELIČEK

V glavi se mi še vrti,
svetloba bode me v oči,
kje sem zdaj? Čutim topel vonj,
nekdo me umiva, je to moj dom?

Oziram zvedavo naokrog,
vse polno glav, ki gleda me,
sem kot prikazen sredi dne,
se zdi vsem, da sem ubog.

Pokonci treba bo vstati,
nekateri začeli so se že smejati,
mi na nogah, a majejo se tla.

Presneta reč, to ni tako lahko,
me nič ne ubogajo noge,
spet padem v slamo, prav trdo,
tu volje rabim še in še.

Sedaj trdno že stojim,
a lačen, kje mleko naj dobim?
Zagledam, to rešitev bo,
samo do tja, to reči je lahko.

Mmmm, kako je to sladko
in teče, teče, vlečem že močno,
vse polno je, so tu posode štiri,
in praznim vneto, vse so mi po meri.

Naenkrat najdem se v staji,
prostora res tu ni veliko,
so spet sem lačen, sem ob ograji
in čakam, da skočim tja, kjer teče mleko.

Dnevi hitro mi teko,
celo ime so mi že dali,
ponosem sem, ko pride kdo
in rečejo. To je naš teliček mali.

Ljudje pa res veliko govore,
poznam vse tiste, ki vsak dan so v hlevu,
lepo je, če poboža me pri delu
in pravi: oooo, saj čutim že roge.

Izidor Rejc

ČASI SE SPREMINJAJO

Vasi se praznijo,
mladi odhajajo v mesta,
kjer jih vodi bela cesta.

Mladi odhajajo,
da bi bolje zaslužil',
bolje živel' in nič več trpel'.
A stari ostajajo
in še vztrajajo na kmetiji,
kjer so se rodil'
in včasih mlekca pil'.

Časi se spreminjajo,
mladi iz mest odhajajo;
v mestih slabo živijo,
močno trpijo
in v vas si želijo.

V GORE

Le v gore, le v gore,
kjer vodijo zelene steze.

Le v gore, le v gore,
kjer spoznal si svoje dekle.

V gorah je čist zrak,
kjer se lahko sprehajaš brez gat,
v gorah je lahko vesel vsak
naj bo reven al' bogat.

Janez Gantar

Kdo se je spet zmotu

To bil je dan
zaspan in mal postran.
Ti je semafor ukazal: glej,
da se ne boš rdeč umazal!
Se ve, sem se takoj obrnu
sem v pravem kotu šel
naprej naravnost.
In že je vlak zavil po tirih,
blo je točen vem pol štirih...
Sem videl trup
za njim železen hrup,
so padli vsi (v obup).
Kdo se je spet zmotu?
Komisija išče, koplje – vse zakoplje,
zdej preštej kosti!

Jim boš pomagal
pol pa nastradal.
Se boš spremenu,
ne boš govoru več
v njihovem imenu!

Pospravljamo, pospravljamo, pospravljamo.

Naslednji kupec

Ti si naslednji kupec.
Ti človek ne jezi se,
če nimaš dinar da plačaš.
Saj boš dobu za pivce.
Že dolgo iščeš krivce
zaučil se boš pravice!
Zdej te je ugriznla jeza
zdej ti telo razteza.
Ti je padla žlica,
v žlic se več ne videš
se več ne videš
se več ne snideš!

Ti si naslednji kupec.
Zdaj odhajam
in mal ti bom odbiv še, kupec.

Naslednji kup te bo pogoltnu,
ti kupec ti.

Kolk je ura

Ti si zbiral stekla,
kot da bi bil iz jekla.
A nisi vedel,
to je barva pekla!
Si vidu skoz,
te je vest zapekla...
Kdo te je poslušu,
kdo me zdej posluša?

Ura

ura

ura je prišla!

Že zjutraj.
Mi zjutraj
mi zvečer
ni večer, da b' dau nam mir.

Flajšter, flajšter...

Se je porezal -
glej, da se boš ti odrezal.

Ura

ura

ura je prišla!

SchwarzKnopf

OJ, MLADOST TI MOJA...

Lan

V Zavrattu so sejali tudi lan. Rabili so ga za srajce, rjuhe in živino, ko jo je napenjalo.

V cvetju je bil lan res kot čudovita tavžentroža. Danes bi rekli, da je lan pinki barve, kadar cveti. Zrel lan smo pulili in ga zvijali v snope.

Spominjam se moje mame, tete in Matjaževih deklet, kako so v naši senožeti razgrinjale snope v vodoravnih črtah. Po nekaj tednih je bil lan goden. Zopet so ga zvili v snopje. Pri Matjažu so med štaljo in kozolcem postavili trle in ženske so trle snopje v koprenasto prejo. Pozimi so to predli. Napredene štrene so z vozovi peljali tkati v Črni vrh.

Jaz imam še danes laneno rjuho iz tistih časov. Upam, da je kje še kaj semena za sejanje te prelepe rastline.

Prvikino

V Zavrattu so se vsi množični dogodki prirejali v cerkvi, šoli in baraki. Tako so v baraki vrteli prvi film Mesečni Bonifaci. To je bila francoska komedija. Igral je znan komik Fernandel. Nosila ga je luna. Mi smo se neskončno smejali. Potem nas je vse nosila luna, takoj, ko je kdo naredil kaj narobe. V baraki smo potem gledali še Dolino miru. Film Kekec pa smo šli gledat v Rovte v Gasilni dom.

Ne vem. Zavračani smo bili bolj skromni, nikdar vsiljivi, vendar nas je vseanimalo. Potrudili smo se, da smo doživeli kaj novega. Ni bilo važno, kako naporno je bilo, da smo dosegli svoj namen.

Kruh

Leta 1954 v Zavrattu ni bilo ne dobrih letin za pšenico, ne moških, da bi delali na njivah in gmajnah, ne denarja, da bi se kaj kupilo. Kruh pa so prodajali v Žireh in v Idriji, če smo priklekljali. Tako smo zgodaj pomladi nesle prodat špice: Katrca Katrna, Marica Štacunska, Mici Gričerska

in jaz. V Čipki sem prodala špice, dobila denar in z ostalo družino kupila kruh. Tri štruce sem dala v star zelen nahrbtnik, mislim, da je bil vojaški. Vedele smo, da bo pot dolga in težka. Ko smo se vzpenjale navkreber na Kovačevem rovtu proti gostilni "pri ALBINI", smo ropkale kruh in se pogovarjale. Pri Albinu smo se usedle na klop, se napile vode in se temeljito spočile. Pot je bila dolga in težka. Pri Trovtu je začelo deževati. Marelo je imela samo Marica Štacunska. Še ta je bila zlozljiva. Ostale tri smo bile mokre. Motilo nas je, da je dež padal tudi na kruh.

Težka, žuljava in utrujena sem prišla domov, kjer sta me čakala lačna mama in brat. Čeprav je bil kruh moker, smo se ga vsi najedli. Ostalega smo dali sušit na peč. Tako - zgodaj sem spoznala, da je pot med domom in kruhom dolga in naporna.

Kaj pa moda - danes TREND

Ko sem šla s teto z novimi čevlji na Grič na obisk, sem jih v prvi rosi tako pokvečila, da jih ni bilo moč obuti. Za sveto obhajilo sem imela iz mamine spodnje italijanske kikle sešito obhajilno obleko - sešila jo je Franče Sopovška. Pod sposojenim šlajerjem sem imela bokolo. To je danes zopet moderno, le da je nešteto zvitkov v laseh in spetih z vsemogočimi sponkami. Za birmo mi je Slabečka kupila dolgo židano obleko in verižico z zeleno štiriperesno deteljico za okrog vratu. V rokah sem imela plastično torbico, imenovano pumpardurco. Obute sem imela dve številki prevelike opanke. Potem sem odraščala.

Ostrigla sem se na bubi (to je danes povprečna, na kratko ostrizena frizura). S klekljanjem sem si kupila tričetrh hlače (danes bi rekli KAPRI). Nosile smo kimona rokave.

Ker smo bili Zavračani kar vedno pobožni, vsa našeta nošnja moji mami ni pasala. Rekla mi je: "Ti bi še naga hodila." Odgovorila sem ji: "Ko bo moderno, pa bom."

Lepi, lepi časi...

Veronika Hatlak

KUHANJE OGLJA PRED 50-IMI LETI

Moj oče je bil gozdni delavec. Tako je tudi veliko kop napravil in skuhal veliko oglja. Če bi se sedaj znašlo tisto oglje vse na enem kupu, bi ga bilo za cel hrib. Takrat še ni bilo toliko gozdnih poti in mehanizacije kot je to danes, zato je moral velikokrat ročno vlačiti po bregu navzdol ali pa navkreber na hrbtu nositi drva, da je napravil dosti drv za eno kopo. Kope so bile kar precej velike. Vse je moral ročno posekati, razžagati in nacepiti drva; to je bilo zelo mučno in garaško delo. Včasih smo tudi mi otroci kaj pomagali, saj nas je bilo kar veliko. Jaz sem bila zadolžena, da sem mu nosila hrano saj je bil ves teden v gozdu, tudi ponoči. Kadar je kopa gorela, je moral varovati, da je vse pravilno potekalo. Če bi preveč zagorelo, bi šlo vse delo v nič. Še se spominjam, kako sem nosila kot desetleten otrok po tistem gozdu hrano. Včasih sem se tudi spotaknila ob kakšno vejo ali skalo, tako da sem dostikrat tudi kaj polila. Na srečo mi je mama zavezala lonec v kakšno staro ruto, da se ni vse polilo in je ostalo tudi kaj za očeta. Če sem doma pozabila žlico, jo je oče kar iz lubja napravil. V gozdu si je napravil majhno kajžo iz vej in lubja, tako da ni spal pod milim nebom. Ležišče pa je bilo napravljeno iz vej, praproti in listja. Ogljarjenje je bilo zelo težaško delo, pa tudi hrana je bila tisti čas bolj enolična. Največkrat so bili žganci, ki so jih marsikateri ogljarji kuhali v gozdu sami. Zakurili so ogenj, napravili dve rogovili in eno palico počez, obesili nad ogenj kakšen star kotel, dali vanj malo vode in koruzne moke, pa so nastali žganci. Potem pa še kos domače pancete, posušene v dimniku, pa je bila dobra večerja.

Ko je bilo oglje kuhano, so ga naložili v vreče in znosili do gozdnih poti, da so ga lahko naložili na voz in odpeljali h kupcu...

Tako so se trudili naši predniki, za nas je zdaj boljše, kaj pa nas še čaka, pa ne vemo. Še dobro da ne!

Olga Vehar

KAJ ČASI PRINESEJO

Lep poletni dan in sonce je visoko na poti. Sem na Mravljišah. Preseneti me polno avtomobilov, s tujo oznako. Ne ustavim, grem dalje. Prelepa je vožnja po ovinkih skozi temen bukov gozd. Vidim pa ob strani veliko napisov, ki vabijo in me presenečajo, ker tega prej nisem bil navajen. "Dobrodošli", piše. "Turistično-rekreacijski center" piše in še "Letno gledališče", "Glasbeno poletje", "Koncerti". Tega prej ni bilo in me skoraj moti, vendar peljem naprej dol, proti tej lepi beli vasi. In naenkrat: ZAVRATEC.

Tam, kjer je stala stara italijanska šola, sicer lepo oblikovana in na lepem mestu, je vse obnovljeno. Levo od nje lepo urejeno letno gledališče, desno športni center z nekaj igrišči. Spodaj pod cesto igrišče za tenis. Grem naprej in vidim pred sabo skupino ljudi. Dohitim jih, slišim, da govorijo tuj jezik. Ogovorim jih in ugotovim, da so iz Nizozemske. Prijazni so, dobre volje in hvalijo prelepo naravo, prijazne ljudi in premnoge možnosti, ki so na voljo.

Košnja je že zdavnaj mimo, vendar se zgoraj na obronku pase nekaj živine. Zdi se mi bolj v okras pokrajini. Vas je kot prenovljena in vsa živi v turistično-gospodarske namene. Tudi nekaj kmetij, kot sporočilo davnih časov, vendar poleg kmetijstva gojijo tudi druge dejavnosti: kmečki turizem, sobe, izjemna ponudba hrane iznajdljivih rok žena in deklet...

Od Anžeta sem vidim, da prihaja skupina ljudi, tudi mlajših. Spet pogovor v drugem jeziku. Iz daljne nemške pokrajine so. Ne morejo nahvaliti vseh dobrot kruha, ki jih tam pečejo. Pri Brniku je stara hiša povsem obnovljena in nudi pod svojimi oboki in v velikih prostorih hlad in pestro ponudbo dobrih jedi. Otroci so zrasli in tekajo sem in tja. Na obrazih je veselje; mimogrede pozdravijo in odhitijo za svojimi deli. Pri Rupnikovih je vse spremenjeno. Kot da bi nastala nova vas ob starem kmečkem jedru. Fantje so odrasli in napravljene so lepe vzorne delavnice, kjer s pridom porabljajo svoje poklice. Kdo bi si mislil, da so pred toliko leti razna pisanja o možnostih, ki jih bo treba izkoristiti, našla svoje mesto prav v tej lepi vasi.

Ko se pomikam proti Tavčarjevim, se mi zdi, da sem pozabil podobo nove hiše, stare zgoraj in kozolca. Vse je drugače. Pravi turistični biser. Zgleda, da je mladi rod, ki je študiral turistične smeri, diktiral, kaj je potrebno storiti. Pospremijo me tja gor na grič, kjer se vidi lepa spodnja vas, prav tako spremenjeno polepšana in ne pozabimo,

vidi se, da so pridni otroci zrasli in da je polno pridnih rok pri hišah. Ko se zamislim nad to podobo, mi postane jasno, da je čas prehitel samega sebe. Ni čudno, da so številni tujci izjemno zadovoljni. Ne smemo pozabiti, da smo že preko 8 let v Evropi in da tujci romanskih in germanskih dežel pri nas uživajo tisto, česar drugot ni moč. Veliko veselja na vasi, visok nivo ponudbe in tudi znanje mladega rodu, ki se ne boji spregovoriti v tujih jezikih. Turisti so že kar redni in sproti rezervirajo svoje prihode.

Včasih je bilo v tej lepi vasi primanjkovalo vode. Dolgo dolgo nazaj je razvoj in prihodnost vasi ogrožal prikrit in zahrbtnen prevoz radioaktivnih odpadkov, ki so dolgo časa kot zlo viseli nad vasjo. Ti časi so zdavnaj mimo in tam, kjer je na vasi pod cerkvijo križišče, je lepo urejeno kopališče, ki nudi domačim in tujim gostom veliko zabave in osvežitve.

Opazil sem tudi tam pri Jokelnu urejen prostor kot mala arena z izjemnim okusom urejenosti. Tu se dogajajo letne glasbene šole in koncerti. Tam zgoraj pa je prelepa cerkev, ki pazi, da čas ostaja zvest in prijazen. Izjemno lepo je urejeno župnišče, ki se kakor grozd drži lepega griča. Ko stojim zgoraj ob cerkvi, pogled ne najde mesta, kjer bi se ne ustavil. Vse je tako lepo, kot bi najbolj znan umetnik razporejal hiše in jim dal mik, ki mu ni enakega. Ni čudno, da so tujci zgovorni in da so mnogi od njih postali že del te lepe pokrajine. Zanimivo pa je to, da so uspeli krajani obdržati ravnotežje. Ni preveč avtomobilov niti parkirnih mest, narava diha in potuje skozi svoje letne čase.

Toda kje smo pravzaprav sedaj?

Komaj se človek navadi na te preskoke znanja; mi starejši bolj počasi, mlajši pa hitro in z veseljem. Oh, ta informatika. Imaš v roki mali aparat, govoriš s komerkoli, na ekranu vidiš sogovornika. Ponoči lahko usmeriš aparat v internetno ponudbo, ki ti poišče želene informacije za šolo, za gospodarstvo, za znanost in za kulturo. Ko se zjutraj zbudiš, te čaka izpis. Preko tega aparata lahko izbiraš mnoge televizijske programe brez potrebnih anten. Da, postaja že kar hudo. Toda moraš imeti vse to in kot vsepovsod piše, vzemi si čas. Vzemi si čas zase in za družino.

Stopim proti avtu, ki na mali aparatek ves oživi in čaka. Ko sedem vanj, že slišim prijetno sporočilo, ki pravi "Lep dan. Napoved za prihodnje dni je obetajoča". Sva v Zavratcu in pove, kam sva namenjena. Skoraj mi je nerodno, saj imam na volanu vse komande in na ekranih vse potrebne informacije o stanju na cestah in prihajajočem prometu.

Težko se je navaditi na vse to. Človekov razum pa hiti, da bi življenje postalo čimbolj enostavno, priročno in da bi se izgubilo čim manj časa. Pritisnem na poseben gumb, ki mi sporoči, da bo ta večer pri šoli na odprtem gledališka predstava. Naslednji večer bo koncert tam spodaj pri Jokelnu. Pričakujejo lep obisk turistov in obiskovalcev iz Žirov, Idrije in Logatca.

Skoraj bi prezrl postavljene naprave za smučanje. Glej, celo leto se nekaj dogaja. Ni čudno, da gre glas daleč v tujino in da je prav Zavratec primer, ko je čas napravil hitre korake, ljudje pa niso zaostajali. Mladi rod se je ob podpori znanja in izkušenj starejših spoprijel z izzivi, ki jih prinaša potreba. Stopil je na pot izzivom, kaj ponuditi prostemu času, ki ga je vedno premalo.

Ko se počasi peljem proti spodnji vasi, se zdrznem in pogledam na ekran, kjer piše letnica 2012. Zdaj mi je jasno. Dolgo, res dolgo me ni bilo tu. Toda, ko gledam to podobo lepega kraja, se mi zdi, da so se sanje uresničile.

Izidor Rejc

OSNOVNOŠOLSKA LETA – NAJLEPŠA LETA

Slabega pol stoletja ni dolga doba, je pa obdobje od leta 1955 pa do danes specifično po velikem tehničnem napredku, načinu življenja, tudi politični sistem se je menjal. Namen mojega članka je opisati nekaj o takratni osnovni šoli v Zavrnatcu, v kakšnih razmerah se je vse dogajalo, pa tudi kakšno moje doživetje iz otroških let.

Naš način življenja je bil revnejši, nekaj otrok pa je do šole prehodilo tako dolgo pot, kot si jo mi danes izberemo za nedeljski popoldanski izlet, saj so hodili otroci takrat v šolo v Zavrtec celo iz Raven in Izgorij.

Spadam v tiste letnike otrok, ki so se rodili povojnim družinam. 55. leta sem začel obiskovati prvi razred in upal bi si trditi, da je bilo po številu učencev to leto rekordno v zgodovini zavraške šole, že zaradi prej omenjenega velikega števila po vojni rojenih otrok in tudi zaradi učencev, ki so našo šolo obiskovali iz široke okolice Zavrnatca. V šolo v Zavrtec so takrat hodili otroci iz Mravljijš, Potoka, Kamanikovega griča, Loga - kjer je uradno kraj Rovte, Sopota, Podklanca, Izgorij, Raven in seveda Zavrnatca. Na fotografiji lahko vidite, da nas je bilo takrat kar 50 učencev v vseh osmih razredih.

Že nekaj tednov pred začetkom pouka so me doma strašili, češ, kako boš hodil v šolo, saj ne znaš ne pisati ne brati. Ko se je začel pouk, sem si oddahnil, saj sem videl, da je šola tista, ki nas vse to nauči, pozneje pa še mnogo drugega znanja. Po začetnih težavah sem se šole kar privadil. Šolske potrebščine so bile v primerjavi z današnjimi zelo enostavne in bilo jih je malo. Za prvi razred smo potrebovali "računski" domači in šolski zvezek in slovnčni domači in šolski zvezek, pa še ena čitanka s črkami, kot smo ji takrat rekli. Zraven je spadal še komplet šestih barvic in lesena škatlica - "puščica" s svinčnikom, radirko, šilčkom, držalom za pero in peresa. Pisali smo s črnilom, ki ga je "tovarišica" nalila v posebne steklene posodice, ki so bile vstavljene v šolske klopi. Prvo nalivno pero sem dobil šele v tretjem razredu, takrat se je sem in tja že srečal tudi kakšen kemični svinčnik. Za šolske torbe so takrat prodajali nekakšne škatle iz trdega prešastega kartona, ki se je nosila kot aktovka, usnjene aktovke so bile takrat daleč predrage. Jaz sem si po vzoru sosedovega starejšega sošolca omislil kar leseno torbo, narejeno iz tankih smrekovih desk, ki sem jo nosil na hrbtu. Kljub svoji izvedbi je bila še zmeraj lažja od današnjih, napolnjenih z vsemi mogočimi pripomočki in težkimi delovnimi zvezki.

Šolska stavba se mi je zdela zelo lepa. Bila je velika, imela je velika okna in bila je prostorna. Tudi takratni način poučevanja se mi še danes zdi dober. Npr. za spoznavanje

črk je "tovarišica" uporabljala zelo enostavno in učinkovito metodo. Vsako črko je namreč vrisala v nek predmet, katerega ime se je začelo s taisto črko, tako da smo si črko lažje zapomnili.

Ko mi spomini sedaj pohitijo v tista šolska leta, se mi vse skupaj zdi precej zabavno, od raznih dogodkov do reda v šoli, ki je imel močan vpliv takratnega političnega časa. Ob začetku in koncu pouka smo imeli pravi protokol. Ko je "tovarišica" prišla v razred, smo vsi vstali in odzdravili z "zdravo". To ni bil tisti vojaški kratki "zdravo" ampak razvlečeni pojoči otroški "zdraaavooo!!" Ko sem ravno pri pozdravljanju, sem se spomnil dogodka, ko je sošolka zamudila pouk, prišla vsa zadihana v razred in pozdravila s "Hvaljen Jezus", kar je bilo za tiste politične čase nedopustno. Najbrž se je zmotila v strahu in naglici, ker je pač zamudila pouk. Mi smo seveda planili v smeh, ker smo komaj čakali, da se je kaj neumnega pripetilo. V tisti otroški preprostosti in smehu se nismo zavedali, da nas vzgajajo v dveh smereh - verski in ateistični. Učiteljica je bila kar pametna in ni zganjala zaradi tega kakšne panike, pač pa je to učenko napotila iz razreda, nakar je morala še enkrat vstopiti in pozdraviti z "zdravo".

Torej, ko smo na začetku pouka pozdravili, smo vsi vstali. Dežurni učenec tistega tedna pa je stopil na kateder in napovedal eno kratko pesmico, ki smo jo potem skupaj zapeli. Med petjem je dežurni učenec stal na katedru, obrnjen proti razredu in z nami pel.

Po pouku se je stvar ponovila. Spet smo vsi vstali, odpeli pesem, potem pa je dežurni pozdravil "Za domovino s Titom" in smo v zboru odgovorili "naprej". Potem smo se na šolskem dvorišču pred vrati postavili v dve vrsti in na pozdrav tovarišice odgovorili z našim "zdraaavooo". Zabavno je bilo, ko smo na koncu pouka peli pesem, ko smo bili že vsega siti in je zgledalo, da bo tisto naše petje kar zaspalo, takrat je navadno pritegnila s petjem tudi učiteljica in smo s pospešenim tempom končali pesem. Enega učenca smo si kar zapomnili. Kadar je bil on dežurni, je zmeraj napovedal eno in isto - Kosec koso brusi in smo že naprej dajali pripombe, češ, ali se ne spomniš nobene druge.

Učiteljica me je večkrat presedla, ker sem med poukom preveč klepetal. Ko je prišla mama z enega od roditelskih sestankov, mi je rekla, drugače si še kar vrede, samo učiteljica se pritožuje, da klepetas med poukom. Danes se mi zdi, da so tisti pogovori med nami sošolci naredili mnogo več dobrega za nas kot škode za sam pouk, saj smo se pogovarjali o marsičem, skoraj neverjetno za otroški razum.

Enkrat učiteljica napove, da bo prišel šolski nadzornik iz Idrije. Da se boste dobro naučili, vstali, ko bo prišel v razred, da boste tiho! Nadzornik je prišel. Zdi se mi, da smo se kar dobro odrezali, z mano vred. Ko je odhajal, se je med vrati odkril, globoko priklonil in nas pozdravil, kar je name naredilo tak vtis, da sem pozabil vstati, pa sem jih spet slišal od učiteljice.

Kar je bilo šolskih iger, smo se v glavnem igrali z žogo, ker itak ni bilo drugih športnih pripomočkov, razen ene kolebnice. Od iger z žogo smo se igrali "boj med dvema ognjema", katere način je spet spominjal na takrat še svežo zgodovino partizanskih borb, vsaj tako jaz danes to razumem. Pa tudi šolsko igrišče ni bilo tako veliko, da bi lahko igrali kakšne druge igre.

Večkrat se je zgodilo, da je morala učiteljica v Idrijo na sestanek. Včasih je odsotnost napovedala že vnaprej, takrat ni bilo pouka. Enkrat nas je zjutraj pričakala pred šolo, povedala, da gre v Idrijo, naj imamo športni dan z žogami pri kavernah. Takrat v njih še ni bilo radioaktivnih odpadkov. Ne spomnim se ravno, kako je vse skupaj potekalo, vem pa, da smo fantje zakurili manjši ogenj. Ko smo odhajali, se je nekdo spomnil, da bi bilo dobro, če bi ga pogasili. Kaj smo naredili? Kar polulali smo se in se nam je zdelo, da smo kar prav naredili. Z dekleti smo se sicer dobro razumeli, vendar smo takrat fantje imeli svojo fantovsko družbo, dekleta dekliško in dekleta

so nas kar rade zatožile učiteljici, če smo katero ušpičili. Mislim, da fantje nismo bili nič boljši. Seveda so dekleta takoj po tistem športnem dnevu "zašpecala", da smo kurili ogenj. Učiteljica takoj nad nas, kako da smo kurili ogenj. Mi smo pa med smehom povedali, da smo ga pred odhodom pogasili kar z našimi "gasilskimi pumpami". Izgleda, da je učiteljica takoj razumela, za kaj gre, ni nas ravno pohvalila, pa tudi karala nas ni zaradi kurjenja in je bila kar zadovoljna.

Bil pa je drugi primer njenega odhoda na sestanek v Idrijo. Zjutraj nas je pričakala pred šolo Julka Gantar - Šoštarjeva Julka, ki je bila čistilka v šoli. Povedala nam je, da ne bo pouka, da je šla učiteljica v Idrijo in da naj gremo domov. Prosili smo jo, naj nam da žogo in pri šoli smo se igrali celo dopoldne. Ko sem opoldan prišel iz šole, me je oče vprašal, kot ponavadi, kako je bilo pri pouku. "Kar vredu" sem se zlagal in stvar je bila opravljena, če ne bi v soboto prišla domov sestra, ki je takrat delala v idrijski lekarni. Med pogovorom pri kosilu je rekla, da se ji zdi, da je enkrat v tednu videla zavraško učiteljico v Idriji. Meni je takoj postalo vroče, oče pa je povedal, da ne more biti res, ker smo ves teden imeli pouk. Pogovor se je s tem končal, jaz sem bil vesel, sestre pa hvaležen ker zadeve ni več naprej pogrevala.

Sistematskih zdravniških pregledov ni bilo v zdravstvenem domu, ampak kar na šoli. Učiteljica je od okna do table

Učenci v šol. letu 55/56 z učiteljicama Pavlo Kosmač in Marijo Šifrer.

napela vrvico in nanjo obesila dve rjuhi, kar je v kotu razreda tvorilo nekakšen zastrt prostor. Bilo nam je kar nemalo nerodno, ko smo pred zaveso čakali v vrsti na pregled v samih spodnjicah, vsakega pa, ki je prišel ven, smo natančno izprašali, kaj vse je zdravnica pregledala in če kaj boli. Seveda smo se bali tudi cepljenj, ki so jih opravljali tudi kar v razredu.

Ko sem obiskoval, mislim da drugi razred, so uvedli šolsko malico v šoli. Za takratne čase je bila to velika pridobitev in otroci smo bili zelo veseli svežega kruha in zmeraj še nekaj zraven, pa toplega kakava, malo manj pa mleka v prahu ali bele kave. Takrat je malico kuhala Franca Kogovšek, po domače Birtova Franca. Zmeraj je bilo nekaj več pripravljenega in je dala tistim, ki so hodili od daleč v šolo.

Drugo zanimivo področje iz takratnega življenja pa je bilo odraz politike v naših otroških glavah. Zanimivo se mi zdi, kako so do nas otrok takrat primrljale razne resnice, o katerih se še dolgo ni smelo govoriti. Pregovor pravi, da je otrok zrcalo družine in seveda, kar so se pogovarjali starejši doma, smo otroci po svoje premlevali med sabo v šoli in ob drugih prilikah. Enkrat mi je sestra rekla: "Če ne boš priden, boš šel pa na Goli otok." Seveda je takoj sledilo moje vprašanje, kje pa je to, kaj je to, kaj tam delajo? Pa mi je odgovorila: "Veš, tam so zaporniki, ki za kazen nosijo skale na vrh hriba in jih spuščajo po hribu navzdol in to ves dan ponavljajo" in je nadaljevala, "samo ne smeš tega nikomur praviti." Več nisem spraševal, v domišljiji pa mi je ostala živa predstava o tem, kar smo pozneje izvedeli, da je bila na žalost resnica, samo da v drugačni obliki.

Moj oče je takrat zelo pazljivo spremljal politično dogajanje. Med vojno ob propadu Italije je bil kot prisilno mobiliziran italijanski vojak zajet s strani Amerikancev in prepeljan v Marseille v Francijo, kjer je delal na ameriškem vojaškem letališču do konca druge svetovne vojne. Na potek druge svetovne vojne in politiko je imel zelo nevtralen razumen pogled. Po vojni je zmeraj poslušal poročila in Trsta in še iz Ljubljane. Potem je večkrat komentiral poročanje: Tržačan laže, Ljubljana laže, resnica je zmeraj nekje na sredini. Ob vdoru Rusov na Madžarsko je z veliko pozornostjo spremljal dogajanje in mi večkrat zabičal: "Če te kdo kaj vpraša glede tega, reci, da nič ne veš in da se doma okrog tega nič ne pogovarjamo." Njegovo navodilo ni bilo brez razloga, saj je bila naša vas takrat pod budnim očesom takratne oblasti in marsikdaj se je zgodilo, da so miličniki tudi otroke povprašali o tem in onem.

Še bi lahko našteval okrog šole, da smo v šoli že 1960. leta imeli TV sprejemnik, ko daleč okoli ni bilo še

nobenega, da smo imeli šolsko zadrugo z zajci in čebelami, da smo ob državnih praznikih imeli proslave v "zavraškem kulturnem domu" bivši financarski baraki, ki je danes ni več. Lahko bi še veliko napisal. Danes se rad spominjam sošolcev in dogodkov. Bili so veseli in manj veseli, nekaj je tudi takih, ki niso za na papir, vsi pa so nam naredili mladost lepo in razigrano.

Potem zavraška šola kar naenkrat ni bila več ustrezna in rekli so ji, da je nepopolna osemletka. Tako smo učenci višjih razredov zavraške šole začeli obiskovati pouk na drugih šolah, največ v Logatcu in nekaj tudi v Žireh. Se mi zdi, da se je s tem končala naša otroška lahkoživost in smo bili na nek način pahnjeni iz prijetnega objema domače vasi v svet in s tem tudi v bolj urno življenje. Tudi moj razred 49 letnikov se je razkropil, nekaj nas je ostalo zvestih našemu Zavratacu, drugi so si uredili življenje drugod, eni so bolj uspeli, drugi manj, vsi pa smo ostali Zavračani in se z veseljem pozdravimo in pokramljamo, ko se ob kakšni priliki sračamo.

Kadar me pot zanese čez dvorišče zavraške šole, se za kratek čas ustavim in obudim spomine. Ograje ob dvorišču ni več, zob časa jo je pokončal, češnje na dvorišču so bile takrat mlada, življenja polna drevesca, zdaj so z nami vred priromala v zrela leta in če bi mogla govoriti, bi lahko marsikaj povedala, o moji, prejšnjih in poznejših generacijah otrok. Povedala bi, da se je okrog njih zmeraj slišal otroški smeh in direndaj, ki je odraz najlepšega dela človeškega življenja - otroštva.

Janko Rupnik

Viri:

- Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota Idrija
- POŠ Zavratac
- učiteljica Nataša Mivšek
- Rihard Bogataj

Seznam učiteljev, ki so poučevali na OŠ Zavratac od leta 1945 do danes

1945/1946 – Ivan Pižmoht
 1946/1947 – Veljka Poljanšek, Pepca Žgur (do 14. okt.)
 1947/1948 – Veljka Poljanšek
 1948/1949 do 1950/1951 – Stanislav Eržen
 1951/1952 do 1953/1954 – Pavla Kosmač
 1954/1955 do 1956/1957 – Pavla Kosmač, Marija Šifrer
 1957/1958 – Marija Šifrer, Andreja Tomšič
 1958/1959 do 1959/1960 – Andreja Tomšič, Ivan Bizjak
 1960/1961 – Andreja Tomšič
 1961/1962 do 1962/1963 – Kristina Marinič, por. Komel
 1963/1964 do 1969/1970 – Sonja Pregelj
 1970/1971 do 1972/1973 – Danica Mlakar
 1973/1974 – Danijel Kavčič (12 otrok, 1.,2.,3. razred)
 1974/1975 – Katja Sršen (17 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1975/1976 do 1977/1978 – šola zaprta, ker se na razpisano mesto ni nihče prijavil (zapis šolske kronike)
 1978/1979 – Lilijana Lozej (9 otrok, 1.,2.,3. razred)
 1979/1980 – Taljub Lapajne (9 otrok, 1.,2.,3. razred)
 1980/1981 – Vanda Kranjc (9 otrok, 1.,2.,3. razred)
 1981/1982 – Romana Habe (12 otrok, 1.,2.,3. razred)

1982/1983 – Romana Habe (14 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1983/1984 – Romana Habe (12 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1984/1985 – Romana Habe (10 otrok, 2.,3.,4. razred)
 1985/1986 – Merlak Ivica (9 otrok, 1.,3.,4. razred)
 1986/1987 – Merlak Ivica (7 otrok, 2.,4. razred)
 1987/1988 – Merlak Ivica, Pavla Kosmač (9 otrok, 1.,3. razred)
 1988/1989 – Mihaela Menard, Ivica Merlak (13 otrok, 1.,2.,4. razred)
 1989/1990 – Mihaela Menard (10 otrok, 1.,2.,3. razred)
 1990/1991 – Ivica Merlak (12 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1991/1992 – Nataša Mivšek (10 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1992/1993 – Nataša Mivšek (9 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1993/1994 – Nataša Mivšek (8 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1994/1995 – Nataša Mivšek (8 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1995/1996 – Nataša Mivšek (8 otrok, 1.,2.,3.,4. razred)
 1996/1997 – Nataša Mivšek (5 otrok, 2.,4. razred)
 1997/1998 – Nataša Mivšek (7 otrok, 1.,3.,4. razred)
 1998/1999 – Nataša Mivšek (5 otrok, 2.,4. razred)
 1999/2000 – Nataša Mivšek (5 otrok, 1.,3. razred)
 2000/2001 – Nataša Mivšek (5 otrok, 2.,4. razred)
 2001/2002 – Nataša Mivšek (7 otrok, 1.,3. razred)

Učenci v šolskem letu 57/58 z učiteljicama Andrejo Tomšič in Marijo Šifrer.

MOJI SPOMINI NA ŠOLSKA LETA

Življenje je velik dar, ki ga prejemam vsako jutro, ko se zbudim. Z enakim občutkom hvaležnosti zrem v nov teden, mesec, leto. Čeprav je naša pot včasih posuta s trnjem, se moramo veseliti tistega razcveta na koncu poti, ki ga bomo dosegli. Vesel se spominjam tudi določenih obdobj v svojem življenju, eno je namenjeno vsakomur – obdobje šolanja. Sam sem imel kar veliko "izbiro" šol, ki sem jih obiskoval.

Prišel je mesec september v letu 1962 in z njim moj prvi šolski dan. Za prvo šolsko klop sem sedel v Rovtarskih Žibrah oz. na Planini. Takrat je tam poučevala že pokojna učiteljica Osterman Julijana. Marsikdo se bo vprašal, zakaj nisi obiskoval šole v Zavrnatcu. Zgodilo se je, da sem bil edini v letniku in zgledalo je, da me takratna učiteljica ni "marala" kot edinega učenca v razredu. Tako sem vsak ponedeljek, včasih tudi v nedeljo, romal peš od doma, čez teden pa sem bil pri teti na Vosojah.

Bila je huda zima. Spominjam se, kako sva s pokojnim atom pri Črnaču otresala sneg s čevljev. Burja je pihala, da me je kar prestavljalo, ko sva šla proti Leskovcu. Iz prvega razreda se tudi živo spominjam prvega šolskega izleta. Z lojtrnikom, v katerega so vpregli par konjev, smo šli v Ledine. Popotovali smo cel dan.

Prvi razred je minil, prišle so počitnice. Po počitnicah spet šola. Drugi in tretji razred sem v letih od 1963 do 1965 po dogovoru z učiteljico Sonjo Pregelj obiskoval v zavraški šoli. Koliko učencev nas je tedaj bilo, se ne spominjam točno, vem pa, da so v šolo hodili tudi iz bolj oddaljenih krajev, z Loga Vinko Jereb. Če kdaj nisem kaj znal ali če nisem napisal domače naloge, sem moral ostati po šoli. Otroci smo rekli, da nas je učiteljica zaprla. Takrat se je šola imenovala OŠ Jožeta Mihevca, podružnica Zavratac.

Minila so tri leta in spet se je zataknilo. V zavraški šoli zame spet ni bilo mesta. Kaj sedaj? V "prekomando" v Žiri. V šolo sem morah hoditi! V Žireh je tedaj pouk nižjih razredov potekal dopoldne, v Logatcu pa le popoldne. Zaradi prevoza sem tako četrti razred obiskoval v Žireh. Nekaj sem bil pri stari mami in očetu v Podklancu pri Pucu, velikokrat pa sem hodil tudi domov. Pri Pucu sem imel v garaži kolo. Navzdol do Podklanca sem šel peš, nato pa s kolesom v Žiri. Pozimi pa z avtobusom. Velikokrat je šla mama, posebno pozimi, z menoj do Strojčevih rup, nato pa sam naprej. Marsikdaj sem prišel do Podklanca, ko je avtobus že odpeljal. Ni mi preostalo drugega kot peš do šole. Avtomobilov še ni bilo, da bi jih

štopal. V šolo sem prišel moker in utrujen. Včasih me je razredničarka Justin Mija vprašala, kako sem prišel. Rekel sem, da peš, pa mi je rekla, da bi lahko kar domov šel.

Včasih mi je naročila pokojna Angela Rupnik, naj ji prinesem kruh iz Žirov. Za "lon" mi je dala za eno žemljo.

Prišel je konec šolskega leta, minile so počitnice. Nova šolska vrata so se mi odprla v Logatcu. Tedaj so učenci višjih razredov pouk že obiskovali v Logatcu. Zborno mesto je bilo pri Rupnikovih, kjer smo štartali. Vsak dan smo hodili peš skozi Vrh mimo Loma na Log in nato z avtobusom do Logatca. Takrat je vozil avtobus pokojni Kolenc iz Rovt, za "inkasanta" pa je bil Trebuharjev Tone. Najtežje je bilo pozimi. Včasih tudi po več dni nismo šli v šolo, ker ni vozil avtobus, včasih pa smo tudi sami "poskrbeli", da ni "bilo avtobusa". Spominjam se tudi, da smo enkrat domov prišli peš z Logaškega polja, ker je bila tako huda poledica. To smo bili utrjeni!

Naj na koncu z veseljem rečem, da mi ni bilo težko hoditi v šolo, ostali so mi kljub vsemu lepi spomini. V zavesti mi je misel Antona Martina Slomška, ki bi jo rad podelil z vami: Je pa nam tol'ko dober Bog, tud' dobri bodimo, pomagajmo si radi vsi!

Jože Lazar, Z. 16

IVAN PIŽMOHT V ZAVRATCU

Pisalo se je leto 1945.

Mlad, visok, suhljat učitelj s svetlimi gostimi kodrastimi lasmi in bleščečimi sivo - modrimi očmi stopa s skromnim kovčkom, v katerem je le malo garderobe, proti vasi Zavratac na prvo službeno mesto. Prihaja iz Ljubljane in razmišlja, da so sanje postale resničnost ... učitelj na podeželju! Kako ga bodo sprejeli? Kakšni so otroci?

Čez mnogo let pripoveduje svoji hčerki: "Rad sem jih imel, Zavrtačane, in oni mene!" V očeh so solze sreče in veselja, ker je živel in delal med ljudmi, ki so po svoje oblikovali tudi njegovo osebnost...

Danes ga ni več. Vendar jaz, njegova hčerka, velikokrat obiščem Zavratac, se sprehodim mimo šole in razmišljam: "Čeprav ne poznam vaščanov, sem jim hvaležna, ker so mojega očeta Ivana Pižmohta tako lepo sprejeli."

Nina Pižmoht

MOJE SLUŽBOVANJE V ZAVRATCU

September 1970.

Zaradi velikega pomanjkanja učiteljev so me prosili, naj prevzamem delo na podružnični šoli Zavratac, čeprav razrednega pouka nisem študirala. Delo sem sprejela, saj sem bila tako brez službe kot stanovanja.

Prvi pogled na šolo in okolico je bil odbijajoč. Vse povsod polno navlake. Razred pust, z veliko lončeno pečjo in staro črno tablo. Groza! Na delo me ni nihče pripravil, dela v kombiniranem oddelku si nisem niti predstavljala. 5. septembra se je razred spremenil, napolnil se je z vedoželjnimi učenci, ki so s strahom zrli v novo učiteljico. Kakšna bo?

Ne spomnim se, kako sem učila. Če se danes s svojimi izkušnjami ozrem nazaj, je bil najbrž polom. Ubogi otroci, pomislim. Toda nekaj smo kmalu dosegli. Imeli smo se radi, zaupali smo drug drugemu in velika pridnost učencev je pripomogla mojemu prizadevanju, da so osvojili znanje, ki so ga potrebovali pri nadaljnjem šolanju v Logatcu. Zavratac je bil takrat na "koncu sveta".

Zime so bile zame nepozabne, mrzle in neprehodne. V šoli je vse zmrzovalo. Vodo, ki smo jo nosili od korita, je čez noč zmrznila. V razredu je bilo le nekaj stopinj plusa, zato smo se učili zbrani ob topli peči. Tu smo tudi naredili prva darila za mamice ob 8. marcu. Pripravili smo jim kratek program in pogostitev. Bile so zelo srečne.

Komaj smo čakali, da je prišla pomlad. Okrog šole smo pospravili in s pomočjo sosedov odpeljali vso navlako. Uredili smo cvetlične gredice, njivico in sadno drevje. Šola je zaživela. Imela sem veliko dela in tudi energije. Pomagali so mi vaščani, ki so me sprejeli za svojo. Veliko večerov sem preživela v njihovi družbi. Gospa Julijana Gantar, ki je v šoli kuhala in čistila, mi je večkrat nadomestila mamo. Oba z možem sta bila zlata.

Kdaj je bilo najtežje? Najtežje je bilo priti do centralne šole. V živem spominu mi je ostal večer po pedagoški konferenci, ko sem se peš odpravila proti domu – v Zavratac. Obuta sem bila v športne copate, da bi lažje hodila. Toda že na pol poti sem bila vsa ožuljena in sem pot nadaljevala nekaj časa obuta, nekaj časa bosa, ... v trdi temi! Solze so mi kar same tekale, ker je v vsakem grmu "tičal" strah. Enkrat drugič pa sem v Idrijo prišla kar brez pete na škornju, saj mi je spotoma odletela. Podobnih dogodkov je bilo še več, nekateri so tudi utonili v pozabo.

Po treh letih sem zaradi družinskih razmer Zavratac zapustila. Bilo mi je težko, čeprav sem živela v nemogočih razmerah. Z vaščani smo se imeli radi, posebej pa so mi v spominu ostale male kuštrave glave, ki so me poslušale z odprtimi usti.

Ob tej priliki bi vsem poslala prijazen pozdrav.

Danica Mlakar

LETO NA ZAVRAŠKI ŠOLI

Šolsko leto 1974 / 75 sem preživela v Zavratacu kot učiteljica od prvega do četrtega razreda OŠ, za kar sploh nisem bila usposobljena. Če bi me tedaj nekdo vprašal, kje je Zavratac, ne bi vedela natančno. A ko sem prispela tja, sem bila prijetno presenečena. Iz meglene idrijske kotline sem prišla v prijetno sončno vasico.

Pravzaprav z nekim strahom sem se odpravila iz Idrije. Kako me bodo ljudje sprejeli? Na deželi je to še huje kot v mestu. "Župnik in učitelj sta na vasi najpomembnejša," sem si mislila. Ko pa sem zagledala tiste majhne vedoželjne glavice, so se vsi sumi razblinili. Bilo mi je lepo. Otroci so me sprejeli, tudi starši so me sprejeli. Ob vsakem prazniku smo zanje pripravili prireditev.

Imen učencev se ne spominjam. Še vedno pa je pred menoj slika učenke Irene, ki je rekla: "Prinesla sem vam narcise z našega vrta!" Velik, ogromen šop narcis. Bila sem vznemirjena. Čez nekaj dni pa mi sosedka pove, da je Irena "nabrala" rožice v njenem vrtu, češ, da bi ovene, ker je pot od nje do šole predolga.

Na Zavratac imam res lepe spomine. Ljudje so bili prijazni, preprosti. V šoli je bilo precej težko. Takrat se je namreč začela nova matematika – igre s ploščicami (trikotna, pravokotna oblika, ...) Imela sem veliko težav. Študirala sem namreč angleščino in vedno sovražila matematiko, pa me je tisto leto doletelo prav to, kar nisem hotela. Vendar sem se pretolkla in poskusila vse, da otroke naučim tudi novo matematiko. In verjeli ali ne, prav k matematiki je prišel na hospitacijo tedanji ravnatelj gospod Viktor Podobnik. Na mojo uro ni imel pripomb. Pouk je tekel dvoizmensko v kombinaciji prvi-drugi razred dopoldne in tretji-četrty razred popoldne. Takorekoč celodnevno delo. Zvečer pa seveda priprave za naslednji dan. Le-te so mi res vzele veliko časa.

Že dolgo nisem bila v Zavratacu. Mislim, da se je marsikaj spremenilo. Upam pa, da so ljudje ostali enako topli, prijetni, domači in ljubeči.

Katja Sršen

MOJA VAS

Moja vas leži blizu Rovt. Imenuje se Zavratac.

V Zavratacu je polno majhnih otrok, s katerimi se igram celo popoldne. Dopoldne se ne morem igrat, ker grem v šolo, ki stoji prav v Zavratacu.

Nikoli ne bi šel živet v mesto, ker je preveč hrupa, tu pa je skoraj vse mirno in ni veliko prometa. Moja vas je zelo lepa, ker ohranjamo stavbe, ki so stare več kot 300 let. Imamo pa tudi nove hiše. Obnovili smo cerkev in prenavljamo tudi eno kapelo. Želimo, da bo naša vas zelo lepa in da ne bi podrli starih stavb.

Lepo mi je, ker je veliko prostora, da se lahko pozimi smučamo, poleti pa igramo nogomet.

Julijan Gantar, 3.r.

MOJA VAS

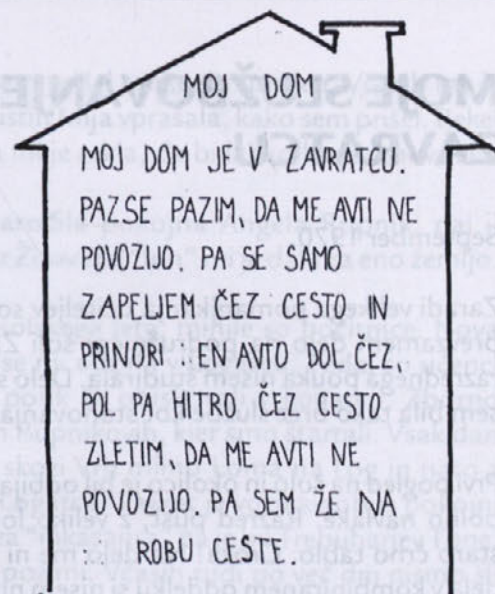
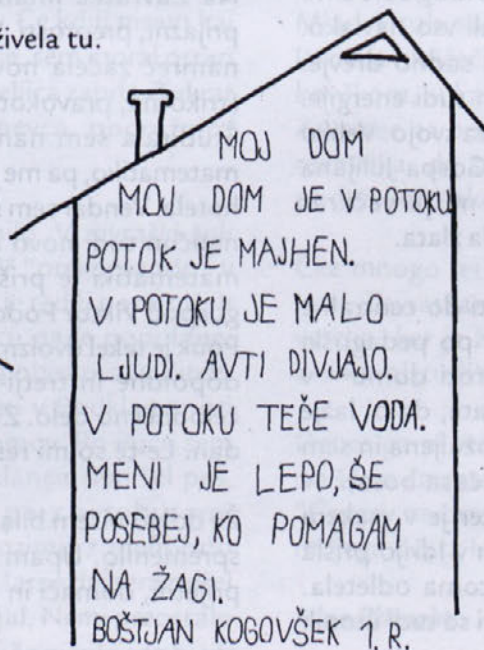
Moja vas je Zavratac. Stoji med Idrijo in Rovtami.

Zavratac je lepa vas in ima malo hiš. V njej živi okoli sto ljudi, med njimi sem tudi jaz. V vasi je veliko kmetij. V Zavratacu je lepo, ker je majhnen in ker se nihče ne more izgubiti. Hiše so lepe, na gričku stoji tudi cerkev, ki je bila ne veliko nazaj obnovljena.

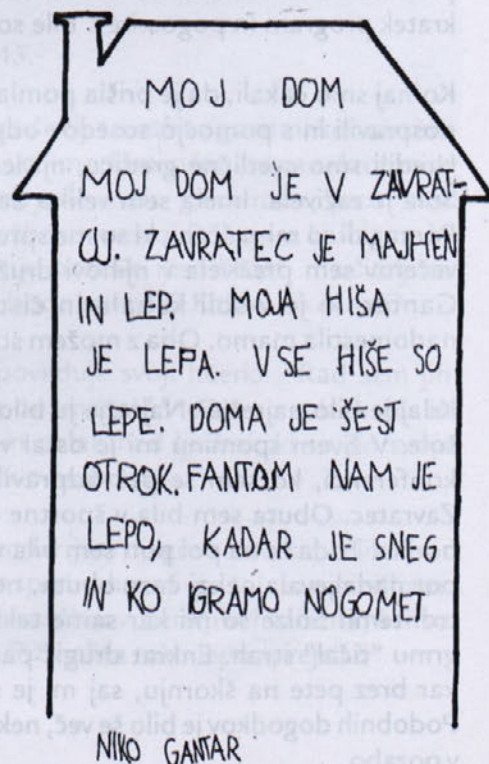
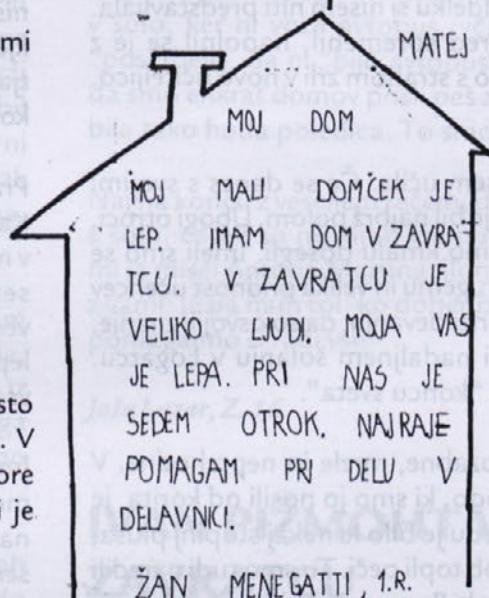
Letos je tudi že zapadel sneg, ampak je hitro skopnel. V vas velikokrat posije sonce. Imamo tudi šolo, v kateri se letos uči sedem učencev. Okoli nas je lepa in čista narava.

V Zavratacu je lepo in bom še dolgo živela tu.

Špela Kogovšek, 3.r.

MATEJ KOGOVŠEK, 1.R.

KAJ PRAVIJO PRVOŠOLCI O SVOJIH NAJBLIŽJIH?

Moja sestra je sikna deklica. Je še majhna. Zmečka mi zvezke. Sem zelo hud. **(Niko)**

Moja sestra Andrejka je že velika. Rada pomaga v štali. **(Boštjan)**

Moji sestri je ime Tina. Ima zlate ribice. Rada bi imela tudi konja. Stara je štirinajst let. **(Matej)**

Moj bratec Andraž je pravi kuštron. Andraž mi nagaja pri nalogi. Velikokrat se prekucne. **(Lara)**

ŽANOVE ZGODBE

Nekoč je živel Aljaž. Je bil tako zaspan, da je zaspal na stolu in se je prevrnil na tla in ni nikoli več spal na stolu.

Nekoč je bila mami. In Lara. Mami je šla na sestan'k in Lara je bila doma in kuhala riž in ji je kipnilo. In pride mami in pogleda v kuhinjo in videla je, da je rajž.

Nekoč je živela Lara. Jej! Zdej sem pa pametna, da bi lahko šla v šolo, da bi delala izpit, da bi se naučila brati in pisati!

Nekoč je živel Andraž. Joj, je bil vrnih plezal'c. Je šel na dile in je pogledal dol. In je padel raz dile in ni nikoli več šel gor.

NAŠLI SMO BOMBO IZ DRUGE SVETOVNE VOJNE

Neko jesensko soboto smo šli z bratoma in prijateljem nabirat gobe. Z Julijanom sva šla po drugi poti kot Urban in Jaka. Kmalu po tistem, ko smo se razšli, sem v listju opazil železo. Z nožem sem narahlo odgrnil listje. Takrat sem opazil, da je nek nenavaden predmet. Poklical sem Julijana, nato še Jaka in prijatelja Urbana. Jaka je rekel, naj predmeta ne premikam in naj ga pustim pri miru.

Ko smo prišli domov, smo povedali, kaj smo videli. Težko so verjeli, da bi lahko bila bomba. Kasneje so šli pogledat tudi starejši. Predlagali so, naj pokličemo policijo. Tako smo tudi storili. Ko so prišli policisti, sva šla z Julijanom z njimi pokazat, kje je bomba. Nazaj sva šla peš, ker sva se bala, da bi bomba v avtu eksplodirala. Policaja sta bombo odpeljala v Godovič, kjer ju je pričakal pirotehnik. Ker so bombo odpeljali stran, smo lahko brez skrbi. Ta dogodek je resničen.

Borut Gantar, 5.razred

MOJE SPOROČILO SVETU OB NOVEM LETU

Želim vam, da boste po celem svetu bili zdravi in se greti ob peči skupaj z očetom, materjo in otroki tako kot pri nas doma. Želim vam še to, da bi praznovali novo leto brez vojne in da bi bili tudi naprej radi skupaj z drugimi ljudmi. Bodite lepo prijazni do drugih ljudi. Želim, da bi jim dajali hrano in vodo, ne pa bombe v hiše in da ne bi pobijali lačnih in žejnih otrok. Bodite si še prijatelji in si pomagajte preživljati celo življenje.

Julijan Gantar, 3.r.

Želim, da bi vsi otroci imeli mater in očeta in da bi lahko lepo skupaj praznovali praznike. Da bi imeli vsi meščani in vaščani mir na zemlji. Da bi bolni otroci imeli zdravila ali hrano za lakoto. Da bi Američani čimprej naredili dvojčka še bolj velikega in trdnega, da bi lahko ljudje, ki nimajo stanovanja, živeli v njem. Da bi prebivalci držav pustili druge pri miru, da bi živeli po svoje in se sami odločali. Želim si tudi, da bi vsi imeli dovolj vode, posebej Izraelci. Da bi se vsi lahko učili in brali. Da bi prejeli veliko daril od Miklavža.

Bodimo dobri, da bo vsem ljudem dobro.

Špela Kogovšek, 3.r.

Želim, da bi bili zelo pridni in da se ne bi kregali. Da bi jih pustili pri miru. Dajte jim hrano, če je nimajo, zdravila zanje. Da bi praznike zelo lepo praznovali po celem svetu.

Niko Gantar, 1.r.

Pustite ljudi zaradi mira. Preživite novo leto vsi skupej. Imejte se radi, pomagajte si.

Lara Menegatti, 1.r.

Naj bo vsem ljudem na zemlji dobro. Naj bo na zemlji mir. In vi, Američani, pustite Afganistan pri miru, ker umirajo od lakote. Dajte jim hrano, ne pa bombe. In zakaj se vtikate v njihovo vlado? Američani, pustite svet, da bi lepo praznovali novo leto in božič in Miklavža, da boste imeli veliko igrač.

Žan Menegatti, 1.r.

Da bi še veliko dni naprej živeli lepo in srečno. Otroci pridni, staršem pomagajte, ker je prišel december. V decembru je pa veliko praznikov in Miklavž. To je pa najboljše. Želim, da bi ga imeli radi, Miklavža, ker je tolk priden, da ti vse prinese, kar naročiš.

Matej Kogovšek, 1.r.

Naj bo mir na zemlji, da bi pustili otroke, ljudi pri miru, da bi lepo praznovali božič in novo leto.

Boštjan Kogovšek, 1.r.

ANKARAN 2001

Le kateri pristni Zavratčan si lahko predstavlja poletni avgust brez razgrajanja v Ankaranu? Halo?!

In tako Andrej Mivšek res ni imel težav s tem, kako zbobnati skupaj toliko ljudi, da bi zapolnili avtobus. 14. avgusta ob sedmih zjutraj smo se zbrali oboževalci slane vode ter pripekajočega sonca iz vseh prostranih širjav naše prelepe zavraške (in seveda tudi še kakšne druge) fare pred enim od središčnih poslopij kulturnega dogajanja naše vasi, ki je večini še najbolj poznan kot gasilski dom. Že navsezgodaj so se energije, optimizma in dobre volje nalezli tudi najhujši zaspanci, vsem pa so se kar zasvetile oči, ko se je pripeljal Pečelin z veeeeeliiiiiiiiim avtobusom, ki je bil povrh vsega še bolj udoben. Razen tega, da je bilo nekaj ljudi skoraj lažje fizično poškodovanih ob borbi za "ta pravi" sedež, zjutraj ni bilo hujših pretresov.

Kot vedno, nismo prelamljali tradicije kraja ter odpluli na pot s precejšnjo zamudo. Odpravili smo se na avtocesto ter spremljali prebujanje čudovitega sončnega dne. Že od začetka je bilo vzdušje tisto pravo, v pričakovanju žurerskega izleta. Zavili smo na obcestno postajo Kozina, zasedli cel bar, ki je za nas verjetno porabil tedensko zalogo kave ter izropali bližnji market. Mmmmm! To je pravo prebujanje! Do cilja ni bilo več daleč, kmalu se nam je na obzorju pojavilo morje, trta, borovci – in smo bili tam. Zgnetli smo se z avtobusa, se otvorili z vsemi plažnimi pripomočki ter oddirkali na lov za najboljšim pomolom. Razvrstili smo se kar po vrsti, tako da je moja družina okupirala ravno konec pomola. Udobno smo razmetali svoje stvari, se preoblekli ter na dan privlekli karte ter sladkarije. Saj bi se pohvalila s kakšnimi svojimi igralnimi uspehi, a je bila konkurenca enostavno prehuda. Sonce še ni bilo visoko, tako da smo imeli še dovolj časa do predvidenega odhoda, ki naj bi bil ob osemnajstih, seveda pa je bilo treba takoj preizkusiti vodo. Na kamen ali pa kaj bolj izpiljenega, odločitev posameznika, glavno, da smo se metali s pomola ter ob tem zaužili čim manj slane vode. Mene je minilo, ko so to začeli prakticirati tudi drugi ljudje na pomolu ter se navdušili prav za naš del pomola, kar je pomenilo, da so morali priti čez nas in naše stvari, mokri in kapljajoči. Ko smo jih imeli dovolj smo zbrali denar ter se odpravili na turo s pedolinom. Bilo je super! Žgoče sonce, mokro morje, mi pa nabiramo barvo na pedolinu. Čas je še prehitro mineval, še posebej, ko smo ugotovili, da nobeden nima s seboj ure- ups... Nekaj smo se trudili povprašati neke ljudi na drugem pedolinu, pa nam je kar odleglo, ko smo ugotovili, da so tudi oni brez ure. Počasi smo se odpravili nazaj, nato pa malce po stojnicah v nabavo kartic. Pisali smo jih, ko smo čakali na naše pice,

nekaterim pa smo rekli, da jim iz protesta, ker niso hoteli z nami, sploh ne bomo poslali. Fantje so se še nekaj trudili z biljardom, sledilo je namakanje in prav mikavna mivkina prha. Nismo si mogli pomagati in znašli smo se v divjem obmetavanju z mivko, po katerem nas je večina zgledala kot bi na plaži preživel kakšen orkan. Toda, pozor- ne, nismo nevzgojena mladina (le razigrana in zabaveželjna, ki ji momentalno potegne na otročje), znanstveno je dokazano, da je mivkina kopel priporočljiva kot relaksacijska! Manj zrelaksirano je bilo potem naše čiščenje, ampak ok, "vsak tele ma svoje vesele".

Zatem smo se odpravili proti avtobusu. Predviden odhod smo zopet po starem malce preložili, saj se jih je precej vračalo krepko po osemnajsti uri. Baje so odkrili neko dobro pivo, otroci pa so tisti čas lahko zatežili še za zadnje spominke z morja. Vračali smo se prav tako po avtocesti, tako da je bila presenetljivo mikavna postaja Kozina-nenadoma se je porazgubilo več kot pol avtobusa na požirek v pivnico Mahnič. Vsi so se strinjali, da se je izplačalo. Ostali pa smo izrabili priložnost za slikanje pred tamkajšnjimi smetnjaki. To, da so za nami smetnjaki pa smo na žalost opazili čez kakšen mesec, ko sem končno razvila slike. Ampak saj, važen je namen...Sledilo je še nekaj standard postaj kot so npr. zadnja, Zajele. Med potjo je bilo veselo, polno pesmi in šal, ki popestrijo vsak naš skupni izlet, Zavraški veseljaki pa spravijo v dobro voljo še tako kisel obraz. Prisrčno vabljeni z nami zopet prihodnje leto!

Kristina Bogataj

IZLET NA MORJE

Tako kot lansko leto smo se tudi letos odpravili na morje. Šli smo v Ankaran. Na pot smo krenili že okrog sedme ure zjutraj. Šli smo čez Logatec na avtocesto in naprej proti morju. Postanek je bil v Sežani. Vsi smo se razveselili, ko smo zagledali morje. Ko smo prišli tja, smo se šli kmalu kopat. S Polono sva plavala približno 50 metrov daleč od obale in nazaj. Malo smo se "kepali" z mivko in s travo. Uganjali smo take in drugačne norčije. Domov smo šli že ob šestih. Postanek smo imeli v pivovarni Mahnič, nato pa smo šli domov.

Takih izletov bi moralo biti še več, tudi v hribe. Vse vabim, da se nam pridružite tudi drugo leto.

Urban Kogovšek, 7. razred

DOMAČI KRAJ, ALI TE POZNAM?

Veseli smo našega življenja je v tem, da uživamo v lepotah okolja, v katerem živimo. Posebno v jeseni, ko se narava pripravlja na počitek. Že z jutrom sežejo do nas čudovite jesenske barve, ki se svetlikajo v soncu.

Po nekajletni prekinitvi izleta v neznano smo ga letos organizirali drugič. Zbrali smo se na čudovito jesensko nedeljo. Podali smo se skozi vas po klokoški dolini do Bezjaka. Tu smo si ogledali propadli stari mlin in majhen slap. Razločno se vidi, kako je narava sama določila mesto, kjer so lahko bili mlinci ali pa žage, pa čeprav v nemogočih življenjskih razmerah, pač tako je bilo včasih. Prečkali smo reko in se podali v hrib proti Ravnam. Listje nam je šumelo pod nogami, sem in tja smo videli kakšno gobo, med nami pa je tekel sproščen pogovor. Šumenje slapa smo puščali za seboj. Pred nami se je dvigal Kovk. Počasi smo stopali navkreber, dobre volje in prijetno utrujeni. Po uri hoda smo prispeli v Ravne. Ob spomeniku smo se zaustavili in prižgali svečko pokojnikom, padlim za november 1943. Vsak ob svojih mislih in majhnem okrepčilu smo pot nadaljevali skozi Ravne proti Brekovicam, kjer smo imeli daljši počitek. Ob dobri hrani se je okrepčala naša dobra volja. Sonce je počasi šlo v zaton, mi pa po podklanški dolini proti Strojariju, po klancu navzgor skozi "vrata" proti domu. Segreti in dobre volje smo na zbornem mestu še malo pokramljali, najstarejše nagradili in se počasi razšli v upanju, da se naslednje leto spet vidimo. Tradicija velja!

Jože Lazar, Z 16

OGLARSKA NEDELJA V IDRIJSKIH KRNICAH

V Idrijskih Krnicah pripravljajo vsako leto oglarsko nedeljo. Tam sodelujejo skupine v pripravi oglarske kope, seveda v majhni obliki.

Pri nas v Zavrtaču smo imeli malo prej likovno kolonijo, kjer so udeleženci delali z ogljem različna dela in tako smo tudi kopo postavili. Tako so nas Krničani povabili, naj se udeležimo te prireditve. Poleg mene sta se odločila, da gremo, še Matej in Bogdan. Tisto nedeljo popoldan je sprva še dež nagajal, potem pa se je nas še vreme usmilo, tako da je prireditev stekla. Tam je bilo osem ekip. Najprej smo morali našagati in nacepiti drva, to je bilo vse ročno delo. Žagali smo z žago "amerikanko", nato smo morali postaviti kopo. Vse to je ocenjevala komisija. Mi smo bili prvič na taki prireditvi in nismo imeli še izkušenj, kako vse to poteka. Tudi kako smo oblečeni, so nas ocenjevali in nam zbijali točke, ker kot novinci nismo imeli prave uniforme. Kljub vsemu je bilo tisto nedeljo prijetno sodelovati v Idrijskih Krnicah pri ohranjanju in predstavitvi oglarske tradicije v naših krajih. Pripravljeni smo sodelovati tudi v prihodnje.

Marko Vehar

USPEŠNO ZAKLJUČENA SEZONA DRŽAVNEGA PRVENSTVA V AVTOKROSU

O športu oz. hobiju, za katerega se navdušuje Boštjan Rupnik, smo že kar nekaj povedali v prejšnji številki našega glasila. Takrat se je tekmovalna sezona v avtokrosu začela in prva preizkušnja na državnem prvenstvu je bila v Sopotnici pri Zmincu 29. aprila 2001. Boštjan je osvojil drugo mesto v finalni in superfinalni vožnji, kar mu je prineslo tudi 45 točk v skupnem seštevku tekem. Tej tekmi je sledilo še osem preizkušenj po raznih krajih Slovenije. Kot kaže, je Boštjan tekme vzel zelo resno in se udeležil vseh. V mesecu maju je bila druga tekma, na kateri je imel malo smole. Začel je zelo dobro, saj je bil na drugem mestu do predzadnjega kroga, potem pa je zaradi okvare amortizerja moral odstopiti. Kljub temu so mu priznali šesto mesto in s tem tudi 26 točk v skupnem seštevku. Tej tekmi je 10. junija zopet sledila Sopotnica pri Zmincu. Tu je imel probleme pri vožnji in tako z avtomobilom obtičal na gumah ob robu tekmovalne proge. S pomočjo redarjev so ga kar hitro spravili dol in tako je lahko odpeljal do konca. Osvojil je peto mesto, kar je pomenilo 28 točk. Sledila je tekma na Rakeku, v nedeljo 8. julija. Kot pravi Boštjan, je bila proga zelo hitra, zahtevna, predvsem pa odlično pripravljena. V kvalifikacijskih vožnjah je vodil, v drugem krogu finalne vožnje pa je odstopil zaradi počenega pesta kolesa. Superfinalne vožnje ni vozil. Pri tej tekmi je imel probleme glede točk, vendar so mi navsezadnje le priznali peto mesto in s tem 28 točk. Tekma, ki je sledila, je bila 12. avgusta na Planini nad Horjulom. Po razveljavljenem štartu je imel prazno gumo, zato tudi v drugo ni mogel več voziti. Vseeno pa so mu po popravilu gumidifekta dovolili, da je vozil v superfinalni vožnji, kjer se je iz zadnjega štartnega mesta kar dobro prebil v ospredje.

Boštjan (levo) - 27. oktober v Mariboru. Foto: Evgen Rupnik

Zatem je bila tekma 1. septembra zopet v Mariboru, kjer je v finalni vožnji pristal na strehi. Priznali so mu četrto mesto in s tem 30 točk, v superfinalni vožnji pa je bil tretji. 16. oktobra je sledila tekma na Planini nad Horjulom. Osvojil je četrto mesto in zopet 30 točk v skupnem seštevku. Finalne vožnje tu ni bilo. Predzadnja tekma je bila zopet v Sopotnici pri Zmincu, kjer je osvojil odlično drugo mesto in tako tudi dodatnih 45 točk. Superfinalne vožnje se ni udeležil. Zaključna tekma pa je bila 27. oktobra v Mariboru. Bilo je zelo napeto, saj se je šlo, kdo bo v skupnem seštevku stal na stopničkih zmagovalcev. In Boštjanu je uspelo. Po dobri in naporni vožnji je osvojil drugo mesto v finalni, v superfinalni vožnji pa tretje mesto in s tem tretje mesto v končnem rezultatu voženj cele sezone.

Kot pravi Boštjan, so bile vse tekme zelo naporne, vreme je bilo v večini primerov zelo lepo in vroče. Posebne razmere pa so bile na tekmah na Planini nad Horjulom. Enkrat se je zaradi vročine zelo dvigal prah, kar je povzročilo tudi slabšo vidljivost med vožnjo, drugič pa je bil deževen dan. Bila je prava blatna kopel in zato vožnja zelo naporna. Baj je pomagalo nobeno sredstvo za zaščito oči. Še več blata pa je bilo na tekmi v Sopotnici oktobra.

Subaru s pogonom na vsa štiri kolesa je tako uspešno prestal vse vožnje. Od začetka sezone do konca se je na njem marskaj spremenilo. Skozi celo sezono so ga izpopolnjevali in testirali različne nastavitve podvozja, poleg tega popravili tudi druge vidne poškodbe na pločevini, v katere je bilo treba vložiti kar precej dela. Kupili so tudi nekaj gum (nekaj difektov, drugo pa obrabe). Motor je čez celo sezono dobro deloval, menjali so le tesnila na glavah.

V letošnji sezoni si je Boštjan priboril šest pokalov, na skupni razglasitvi 15. decembra 2001 pa ga čaka še eden - za osvojeno tretje mesto v skupnem seštevku.

Zasluge za uspešen zaključek imajo poleg Boštjana tudi njegovi pomočniki mehaniki, ki so se na tekmah odlično izkazali, in sponzorji, katerim se na tem mestu iz srca zahvaljuje.

Veliko uspehov v avtokrosu želimo Boštjanu tudi v prihodnji sezoni.

Alenka Gantar

ŠALE

KURJI TEK

Kaj misli kura, ko teče pred petelinom?
Madona! Upam, da ne tečem prehitro.

UNIVERZA

Sosed vpraša soseda: Ti, kje pa je tvoj sin sedaj?
Na univerzi.
Kaj pa študira?
Ah, nič, samo streho popravlja.

MORJE

Mujo in Haso sta šla na morje. Ko prideta domov, ju vprašajo:
"Kako je bilo?"
Pa rečeta: "Sami reveži! Samo midva sva imela bunde."

Evgen Rupnik

Zakaj učitelj matematike s seboj v posteljo vzame ravnilo?
Ker ga zanima, kako dolgo bo spal.

Ali veste, kdaj je umrl Prešeren?
Tri dni preden je bil pokopan.

Janezek: Prejšnje poletje sem bil v živalskem vrtu.
Peter: V kateri kletki pa?

Stonoga vpraša drugo: Kje je tvoja žena, že nekaj dni je nisem videl?
Druga odgovori: Šla je po nove čevlje.

Tadeja Lapajne

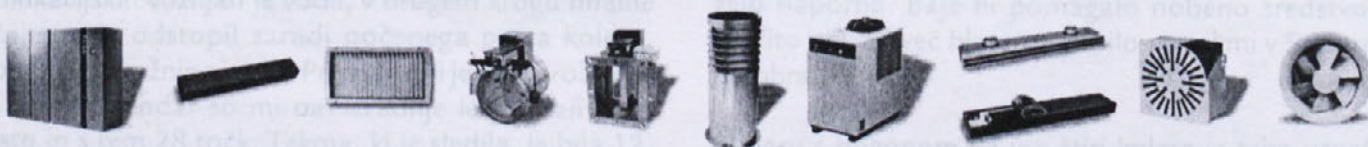
Godovič 150, 5275 GODOVIČ
telefon: 05 374 30 00, faks: 05 374 70 26
e-pošta: impklima@imp-klima.si

Poslovna dejavnost IMP KLIMA je trženje, razvoj in proizvodnja izdelkov za klimatizacijo ter ogrevanje in hlajenje. Glede na značilnosti posameznih družin izdelkov, specifičnosti njihovega trženja in proizvodnje je poslovna dejavnost razdeljena na 5 profitnih centrov:

- **program Klima:** distribucija zraka, zajem in regulacija zraka,
- **program Požarna zaščita:** izdelki za požarno zaščito v prezračevalnih sistemih,
- **program Absolutna filtracija:** izdelki za filtriranje zraka v čistih prostorih,
- **program Energetika:** izdelki za ogrevanje in hlajenje,
- **program Posebni izdelki in storitve:** obdelava tanke pločevine do 3mm, storitve lakiranja s prahom.

Z našimi izdelki ustvarjamo ljudem prijetno klimo, pri njihovi proizvodnji pa skrbimo za to, da okolje čim manj obremenjujemo z negativnimi vplivi. Poslovni sistem imamo že od leta 1996 urejen po zahtevah sistema kakovosti v skladu z mednarodnim standardom ISO 9001. V letu 1999 smo pridobili še certifikat ISO 14001, ki je opredeljen kot sistem ravnanja z okoljem. S takim poslovanjem lažje ugodimo zahtevam naših kupcev, katerih krog se stalno širi, zlasti na tujih trgih.

V bližnji prihodnosti bi radi še dodatno poskrbeli tudi za zdravje, varnost in zadovoljstvo zaposlenih na njihovem delovnem mestu. Tudi to področje smo pričeli sistemsko urejati po zahtevah domače in evropske zakonodaje.

BOŽIČ
d.o.o inženiring

PREDSTAVITEV

- prostorsko in urbanistično planiranje
- priprava in izdelava lokacijskih dokumentacij
- pridobivanje soglasij
- izdelava ureditvenih in zazidalnih načrtov
- arhitekturno in gradbeno projektiranje
- oblikovanje
- notranja oprema
- svetovanje

**STANOVANJSKO, POSLOVNO
IN INDUSTRIJSKO PROJEKTIRANJE**

Kje smo ?

Stara rudniška uprava
Arkova 43, 5280 Idrija

Telefon ? 05 37 22 5 33

E-mail: bozic.inzeniring@siol.net

**Avtobusni prevozi s turističnim avtobusom
do 35 oseb in
servis kmetijskih strojev
(motorne žage, kosilnice in traktorje).**

OBLAK FRANCI s.p.

Hlevni vrh 11 e, 1373 ROVTE
telefon in faks: 01 750 12 20, GSM: 041 64 27 28

OBČINA IDRIJA

Miza: Globašig
Cent.: MonL. Hafman

AVTOKLEPARSTVO VULKANIZERSTVO AVTOVLEKA

Rovte 21 a, 1373 Rovte
telefon: 01 750 10 89, 0609 63 98 77, 041 63 98 77

ZALOŽBA BOGATAJ

ABC MERKUR d.o.o. Idrija
telefon: 05 377 37 47, 05 372 22 80

MINIRANJE

NA POVRŠINSKIH KOPIH IN V GRADBENIŠTVU

Slavko Rupnik s.p.

Medvedje Brdo 8a, 1373 Rovte
telefon: 01 750 30 39, 750 30 40

Rovte 29, 1373 ROVTE
telefon: 01 750 12 06, 041 540 124

PETROL

NAGODE LUDVIK
s.p.

BENCINSKI
SERVIS ROVTE

telefon: 01 750 30 51

IZDELOVANJE LAM PARKETA

Jakob Menegatti s.p.

Zavratec 29, 1373 Rovte
telefon: 01 750 11 02, GSM: 031 333 632

KOMBI VZDRŽEVANJE CEST-POTI

PREVOZI S TRAKTORSKO 5-TONSKO PRIKOLICO

MIRKO KOGOVŠEK s.p.

Potok 5, 1373 Rovte
tel.: 01 750 13 84, 041 270 069

PEKARNA JESENKO

Naš kruh lahko kupite v vseh trgovinah v okoliških krajih:
v Godoviču, Hotedršici, Logatcu, Žireh in Idriji.
Izbirate lahko med desetimi vrstami kruha in več kot
dvajsetimi vrstami pekovskega peciva ter še drugimi
pekovskimi izdelki.

Dober tek!

Naj bo naš kruh vedno dobrodošel na vaši mizi.

PEKARNA JESENKO, Jože Jesenko s.p.
Jelični Vrh 15, 5275 Godovič, telefon: 05 37 47 410

Izdelki domače obrti

Vojko Česnik s.p.

Osnovni pribor za klekljanje:

- blazine (bule) vseh velikosti od 25-50 cm
- košare (jerbasi) vseh velikosti
- klekeljni (javorjevi, češnjevi)
- ročni kolovrati za navijanje klekeljnov
- mize za klekljanje
- darila in spominki s čipko

Obiščite ali pokličite našo delavnico in si izberite, kar potrebujete.

Kje nas dobite?

Idrija, Triglavska 43, telefon: 05 37 22 636, faks: 37 22 637
e-mail: vojko.cesnik@siol.net, gsm: 041 508 988

Trgovina TRATE in bife 1000 ROŽ

Vojko in Rozi PANIČ s.p.

Medvedje Brdo 6, 1373 ROVTE
telefon in faks: 01 750 11 86

PRODAJAMO:

živila, pijače, tekstil, galanterijo, kozmetiko,
kmetijske pripomočke, semena, krmila, gnojila in plin.

DOSTAVA TUDI NA DOM.

ODKUPUJEMO V SEZONI:

zelišča, goveje, konjske in svinjske kože.

Se priporočamo.

M SORA
z.o.o. ŽIRI
Prodajalna
OPREMA Rovte

MERCATOR SORA - OPREMA - ROVTE

Zakaj po nakupih v oddaljene kraje - varčujte s časom in bencinom.

- dober nakup lahko opravite tudi doma
- vse na enem mestu
- ugodne cene
- solidna postrežba

Pričakujemo vas v sodobno urejeni prodajalni.

telefon: 01 750-10-02

Franci Kavčič
LIVAR d.o.o.

Dole 15 a, 5280 IDRIJA, telefon: 05 37 47 038

ULIVANJE ALUMINIJEVIH IN CINKOVH ZLITIN

ŽAGANJE LESA

HENRIK ŽERJAL s.p.

Medvedje brdo 6 a, 1373 Rovte
telefon: 01 750 11 03

KLEPARSTVO KROVSTVO - TESARSTVO

JANEZ TAVČAR

Zavratec 23, 1373 Rovte
telefon: 01 750 14 34, 040 271 880

AvtoDom GVS d.o.o.

Avtodom Gantar
vozila - rezervni deli - servis

Gregorčičeva 47, 5280 IDRIJA
telefon: 05 372 00 56

Fotografija: Robert Rijavec

Idrija

DZ-SP 35

OGLAR

2001

352 9 (497 4 Zauratec)

0 10 124952 ,2

COBISS c

PHC OGLAR

